

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI

GELENEKSEL KONUTLARDA BANYO MEKÂNININ KULLANICI
GEREKSİNİMLERİNE BAĞLI DEĞİŞİMİ: AKÇAABAT ORTAMAHALLE
ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal ÖZTÜRK

AĞUSTOS 2024

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI

**GELENEKSEL KONUTLARDA BANYO MEKÂNININ KULLANICI
GEREKSİNİMLERİNE BAĞLI DEĞİŞİMİ: AKÇAABAT ORTAMAHALLE
ÖRNEĞİ**

Hilal ÖZTÜRK

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce
"YÜKSEK İÇ MİMAR"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 06 / 08 / 2024

Tezin Savunma Tarihi : 23 / 08 / 2024

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI

Trabzon 2024

ÖNSÖZ

“Geleneksel Konutlarda Banyo Mekânının Kullanıcı Gereksinmelerine Bağlı Değişimi: Akçaabat Ortamahalle Örneği” isimli bu tez Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programı’nda hazırlanmıştır.

Yüksek Lisans Tez danışmanlığımı üstlenerek bilgi birikimlerini benimle paylaşan, çalışmalarında beni yönlendiren ve farklı açılardan bakmamı sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI’ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez izleme jürimde yer alarak çalışmanın gerçekleştirilmesine katkı sağlayan ve yorumlarını paylaşan değerli hocalarım Prof. Dr. Tülay ZORLU’ya ve Doç. Dr. Serap FAİZ BÜYÜKÇAM’a teşekkür ederim.

Tez çalışmam kapsamındaki konutların proje bilgilerini paylaşan Zan Mimarlık ve Nihat DEMİR’e, alan çalışmasına katkı vererek görüşmeleri gerçekleştirmemi sağlayan ve evlerini açan Ortamahalle konut kullanıcılarına teşekkür ederim. Alan çalışması ve çizimlerdeki yardımları için arkadaşım Neslişah KILIÇBAY ve kardeşim Sena ÖZTÜRK’e çok teşekkür ederim.

Son olarak, hayatım boyunca sevgi ve desteklerini hep hissettiğim, her koşulda yanımda olan aileme, çalışmam boyunca bana inanan ve cesaretlendiren Burcu SAYIL ve Emel YILMAZ’a, yardımları ve destekleri ile yanımda olan canım arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler.

Hilal ÖZTÜRK

Trabzon 2024

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Geleneksel Konutlarda Banyo Mekânının Kullanıcı Gereksinmelerine Bağlı Değişimi: Akçaabat Ortamahalle Örneği” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI’nın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 23/08/2024

Hilal ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	X
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Sorunun Belirlenmesi	2
1.3. Çalışmanın Amacı ve Varsayımları	3
1.4. Alana Katkısı ve Özgün Değeri.....	4
1.5. Kültürel Miras ve Geleneksel Mimari Mirasın Korunması.....	5
1.5.1. Geleneksel Mimari ile İlgili Kavramlar	9
1.5.2. Anadolu'nun Kültürel Mirası İçinde Geleneksel Konut	11
1.6. Konut Kavramı	13
1.6.1. Geleneksel Konut.....	15
1.6.2. Geleneksel Konutun Mekân Dağılımı ve Özellikleri.....	18
1.6.3. Konutta Kullanıcı Gereksinimleri	22
1.6.4. Kullanıcı Gereksinimlerinin Zaman Boyutu İçinde Değişimi	24
1.6.5. Geleneksel Konutun Günümüz Kullanıcı Gereksinimlerine Uyarlanması	25
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	30
2.1. Çalışmanın Yöntemi.....	30
2.2. Çalışma Alanı	37
2.2.1. Yerleşimin Tarihi	38
2.2.2. Coğrafi Özellikleri ve Kentsel Konumu	39
2.2.3. Sosyokültürel ve Ekonomik Yapısı.....	40
2.3. Ortamahalle Geleneksel Konutları ve Dokusu	41
3. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	48

3.1. Yerinde Tespit Çalışmalarından Elde Edilen Bulgular	48
3.2. Kullanıcı Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular.....	111
4. SONUÇLAR.....	127
5. ÖNERİLER	132
6. KAYNAKLAR.....	134
7. EKLER	140
ÖZGEÇMİŞ	

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

GELENEKSEL KONUTLARDA BANYO MEKÂNININ KULLANICI
GEREKSİNİMLERİNE BAĞLI DEĞİŞİMİ: AKÇAABAT ORTAMAHALLE ÖRNEĞİ

Hilal ÖZTÜRK

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
İç Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI
2024, 139 Sayfa, 4 Sayfa Ek

Geleneksel konutlar, tarihi çevredeki etkisi ve kültürün devamlılığını sağlaması ile önemli kültürel miras değerleri arasında yer almaktadır. Ancak inşa edildikleri dönemin kullanıcı ihtiyaçları, yaşam biçimleri ve toplum yapısına göre biçimlenmiş bu konutlar, günümüz kullanıcı gereksinimlerini karşılamaması sebebiyle ya âtıl hale gelmekte ya da niteliksiz müdahaleler ile özgün özellikleri zarar görmektedir.

Çalışmanın amacı, Akçaabat ilçesi Ortamahalle yerleşimindeki geleneksel konutların değişen yaşam biçimi ve kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda banyo/tuvalet mekânlarına yönelik yapılan müdahale/değişiklikleri belirlemek ve konutların özgün özelliklerine zarar vermeden bu gereksinimlerin karşılanmasına yönelik öneriler geliştirmektir. Bu amaca bağlı olarak 4 aşamalı bir yöntem izlenmiştir. Çalışmanın birinci aşamasında kuramsal çerçevenin oluşturulması için literatür taraması yapılmıştır. İkinci aşamada alandaki konutların proje ve raporları temin edilerek, yerinde tespit çalışmaları ve yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Üçüncü aşamada yerinde tespit çalışmaları ve konut kullanıcılarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler aktarılmıştır. Bu aşamada konutların kimlik kartları ve plan şemalarındaki müdahale/değişikliklere ilişkin analizlere yer verilmiştir. Dördüncü aşamada çalışmanın sonuçları ortaya koyularak, tüm analiz ve irdelemelerden elde edilen bilgiler ve Kültür Varlıklarını Koruma ilkeleri temelinde öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Konut, Kullanıcı Gereksinimleri, Değişim, Banyo Mekânı

Mater Thesis

SUMMARY

CHANGES IN BATHROOM SPACES OF TRADITIONAL HOUSES ACCORDING TO USER NEEDS: A CASE STUDY OF AKÇAABAT, ORTAMAHALLE

Hilal ÖZTÜRK

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Interior Architecture Graduate Program
Supervisor: Prof. Dr. Funda KURAK AÇICI
2024, 139 Pages, 4 Pages Appendix

Traditional houses are valuable cultural heritage due to their historical significance and role in preserving cultural continuity. However, their designs adapted to past needs and lifestyles often fail to meet modern requirements, leading to obsolescence or damage due to inadequate modifications.

The aim of this study is to identify the interventions and modifications made to the bathroom/toilet spaces of traditional houses in the Ortamahalle settlement of Akçaabat in line with changing lifestyles and user requirements, and to develop recommendations for meeting these needs without damaging the original characteristics of the houses. In the first phase of the study, a literature review was conducted to establish the theoretical framework. In the second phase, project reports and documentation of the houses in the field were obtained, and on-site assessments and semi-structured interviews were carried out. The third phase involved presenting the data collected from on-site assessments and interviews with house users. This phase included analyses of the intervention/modifications in the identity cards and floor plans of the houses. In the fourth phase, the results of the study were presented, and recommendations were made based on the information obtained from all analyses and examinations, in accordance with the principles of Cultural Heritage Preservation.

Keywords: Traditional Housing, User Needs, Change, Bathroom Space.

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Çalışmanın strüktürü	36
Şekil 2. Ortamahalle genel görünüşü.....	37
Şekil 3. Trabzon ilinin ve Ortamahalle yerleşiminin Türkiye’deki konumu.....	39
Şekil 4. Eğimli arazide konumlanan Ortamahalle konutları.	41
Şekil 5. Dar ve dik sokakları ile Ortamahalle (Kişisel fotoğraf arşivi, 2024).	41
Şekil 6. Sırasıyla Kanoğlu, Mehmet Efendi, Timurciler ve Lermioğlu Konağı.....	42
Şekil 7. Saint Michael Kilisesi (Ortamahalle Müzesi) ve Ortamahalle Camii.....	42
Şekil 8. Çalışma alanı içerisinde yer alan yapılar.....	49
Şekil 9. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımları.....	112
Şekil 10. Katılımcıların yaş aralığına göre dağılımları.....	112
Şekil 11. Katılımcıların medeni duruma göre dağılımları.....	112
Şekil 12. Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımları	113
Şekil 13. Katılımcıların mesleklere göre dağılımları.....	113
Şekil 14. Katılımcıların konut kullanım dönemleri	114
Şekil 15. Konutlardaki banyo/tuvalet sayısı.....	114

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Anadolu'daki farklı geleneksel evler.	13
Tablo 2. Konutta yer alan eylemler ve konut bölümleri ile olan ilişkileri.....	15
Tablo 3. Konut biçimini belirleyen faktörler.....	17
Tablo 4. Konut kimlik kartı	33
Tablo 5. Çalışma alanındaki konutların ada/parsel numaralarına göre sınıflandırılması.....	50
Tablo 6. Çalışma alanındaki konutlar.....	50
Tablo 7. A1 konut kimlik kartı	51
Tablo 8. A1 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	52
Tablo 9. A2 konut kimlik kartı	53
Tablo 10. A2 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	54
Tablo 11. A2 konutu özgün ve güncel 1.kat planları.....	55
Tablo 12. A3 konut kimlik kartı	56
Tablo 13.A3 konutu özgün ve güncel bodrum kat planları	57
Tablo 14. A3 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	58
Tablo 15. A3 konutu özgün ve güncel 1. kat planları.....	59
Tablo 16. A4 konutu kimlik kartı	60
Tablo 17. A4 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	61
Tablo 18. A4 konutu özgün ve güncel 1. kat planları.....	62
Tablo 19. A5 konutu kimlik kartı	63
Tablo 20. A5 konutu özgün ve güncel 1. kat planları.....	64
Tablo 21. A6 konutu kimlik kartı	65
Tablo 22. A6 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	66
Tablo 23. A6 konutu özgün ve güncel 1. kat planları.....	67
Tablo 24. A7 konutu kimlik kartı	68
Tablo 25. A7 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	69
Tablo 26. A7 konutu özgün ve güncel 1. kat planları.....	70
Tablo 27. A8 konutu kimlik kartı	71
Tablo 28. A8 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	72
Tablo 29. A8 konutu özgün ve güncel 1. kat planları.....	73
Tablo 30. A9 konutu kimlik kartı	74
Tablo 31. A9 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	75

Tablo 32. A9 konutu özgün ve güncel 1. kat planları.....	76
Tablo 33. A10 konutu kimlik kartı	77
Tablo 34. A10 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	78
Tablo 35. A10 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	79
Tablo 36. A11 konutu kimlik kartı	80
Tablo 37. A11 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	81
Tablo 38. A11 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	82
Tablo 39. A12 konutu kimlik kartı	83
Tablo 40. A12 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	84
Tablo 41. A13 konutu kimlik kartı	85
Tablo 42. A13 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	86
Tablo 43. A13 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	87
Tablo 44. A14 konutu kimlik kartı	88
Tablo 45. A14 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	89
Tablo 46. A14 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	90
Tablo 47. A15 konutu kimlik kartı	91
Tablo 48. A15 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	92
Tablo 49. A15 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	93
Tablo 50. A16 konutu kimlik kartı	94
Tablo 51. A16 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	95
Tablo 52. A16 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	96
Tablo 53. A17 konutu kimlik kartı	97
Tablo 54. A17 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	98
Tablo 55. A17 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	99
Tablo 56. A18 konutu kimlik kartı	100
Tablo 57. A18 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	101
Tablo 58. A18 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	102
Tablo 59. A19 konutu kimlik kartı	103
Tablo 60. A19 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	104
Tablo 60. A19 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	105
Tablo 61. A20 konutu kimlik kartı	106
Tablo 62. A20 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	107
Tablo 63. A20 konutu özgün ve güncel 1. kat planları	108
Tablo 64. A21 konutu kimlik kartı	109

Tablo 65. A21 konutu özgün ve güncel zemin kat planları.....	110
Tablo 66. Konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahaleler/uygulamalar	120
Tablo 67. Güncel durumda konutlara banyo tuvalet eklemeleri	122
Tablo 68. Konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahaleler/uygulamalar	123
Tablo 69. Restorasyon önerisinde konutlara banyo/tuvalet eklemeleri.....	124

SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ICCROM : The International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property

ICOMOS : International Council on Monuments and Sites

UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Geleneksel konutlar, bulundukları bölgenin doğal bileşenleri ve toplumun sosyal ve kültürel bileşenler etkisinde biçimlenen, geçmiş nesillerin gündelik yaşantılarından izler taşıyan yapılardır. Geleneksel konutlar, yapıldığı döneme ve ait olduğu topluma ilişkin dünya görüşü, yaşam biçimi ve davranışlar, teknik bilgi düzeyi, toplumsal yapı, aile-toplum ilişkileri ve toplumun refah düzeyine ilişkin bilgileri vermektedir. Yöreden yöreye farklılaşan geleneksel konutlar, doğrudan kullanıcıların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda yapı ustaları tarafından inşa edilmiştir. Geleneksel konutlar, tarihi çevredeki etkisi ve kültürün devamlılığını sağlamasıyla önemli kültürel miras değerleri arasında yer almaktadır. Bu yapıların korunarak yaşatılması toplumdaki kültür ve tarih sürekliliğini sağlamaktadır.

Geleneksel konut dokusunun bir kültürel miras değeri olarak gelecek nesillere aktarılması; günümüz kullanıcı gereksinmelerinin, beklenen/istenen konfor koşullarının sağlanmasına ve zaman içerisinde oluşan yapısal bozulmaların engellenmesine bağlıdır. Zaman içerisinde toplumsal değişmelerle beraber insanın zamanı ve mekânı kullanma biçiminde değişiklikler olmaktadır. Bu duruma bağlı olarak kullanıcı gereksinimleri, konuttan beklentiler ve konuta ilişkin memnuniyet durumları değişmektedir. Geçmiş dönemlerin yaşam alışkanlıklarına göre biçimlenen geleneksel konutlar günümüz konfor koşullarını ve kullanıcı beklentilerini karşılayamamaktadır. Günümüz kullanıcılarının ihtiyaç ve beklentilerini karşılamada yetersiz kalan geleneksel konutlar, kullanıcıların yapının özgün özelliklerine zarar veren, niteliksiz müdahaleleri ve değişikliklerine maruz kalmaktadır. Bu anlamda geleneksel konutun banyo/tuvalet mekânı hem konfor hem de işlevsellik açısından müdahalenin kaçınılmaz olduğu mekânların başında gelmektedir. Geleneksel konutlarda yıkanma eylemi odalarda yer alan gusülhanelerde gerçekleştirilirken, tuvalet mekânı ise hijyenik gerekçelerle konutun dışında yer almaktadır. Günümüze gelindiğinde ise geleneksel konutlardaki banyo/tuvalet mekânının kullanıcıların müdahaleleri ile çözümlendiği ancak niteliksiz müdahalelerin yapının özgünlüğünün bozulmasına neden olduğu durumlar söz konusu olmaktadır.

Türkiye'nin kuzeyinde yer alan Trabzon kenti, zengin tarihi geçmişi ve geleneksel konut mimarisinin özgün örneklerini barındırmaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan

Ortamahalle, yaşamını günümüzde de devam ettirmesi ve insanların bölgeden halen vazgeçmemesiyle önemini koruyan bir yerleşimdir.

Bu çalışmada, özgün işlevini devam ettiren geleneksel konutlar ve bu konutların banyo/tuvalet mekânları ele alınmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, Trabzon ili Akçaabat ilçesi Ortamahalle’de yer alan geleneksel konutlardaki banyo/tuvalet mekânlarında günümüzde değişen kullanım biçimleri, kullanıcı profili ve buna bağlı olarak farklılaşan kullanıcı gereksinimlerine yönelik yapılan müdahale ve değişikliklerin belirlenmesi, konutların özgün özelliklerine zarar vermeden bu gereksinimlerin karşılanmasına yönelik öneriler geliştirilmesi üzerine kurgulanmıştır. Bu doğrultuda konutlarda yerinde tespit çalışmaları yapılmış ve konut kullanıcıları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Konutların rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporlarından elde edilen veriler ve yerinde tespit çalışmaları ile kullanıcı görüşmelerinden elde edilen veriler karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda banyo/tuvalet mekânlarında kullanıcı gereksinimlerine bağlı olarak gerçekleştirilen müdahale ve değişiklikler tespit edilmiş ve geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânlarının günümüz kullanımına yönelik müdahale önerileri sunulmuştur.

1.2. Sorunun Belirlenmesi

Geleneksel konutlar, yapıldıkları döneme ve topluma ilişkin bilgileri aktarmaları ve geçmiş dönemlerin yaşayan tanıkları olmaları açısından kültürel miras değeri taşır. Bu yapılar korunarak yaşatılmalıdır. Ancak inşa edildikleri dönemin kullanıcı ihtiyaçları, yaşam biçimleri ve toplum yapısına göre biçimlenmiş olan bu konutlar, günümüz kullanıcı gereksinimlerini karşılamaması sebebiyle ya âtıl hale gelmekte ya da niteliksiz müdahaleler ile özgün özellikleri zarar görmektedir. Özellikle günümüz konfor koşullarını sağlamaktan çok uzak olan banyo/tuvalet gibi ıslak hacim mekânları, bu müdahalelerin en yoğun olduğu mekânlardır.

Bu çalışmada, özgün işlevini devam ettiren geleneksel konutlar ve bu konutların banyo/tuvalet mekânları ele alınmaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutları, yapısal bütünlüklerini koruyarak günümüze kadar ulaşmış olsa da yapı genelinde ve özellikle banyo/tuvalet mekânlarında günümüz kullanıcı gereksinimlerini karşılamaya yönelik yapılan müdahaleler, özgün özelliklerine zarar vermektedir. Bu durum geleneksel konutları yok olma tehlikesiyle karşı karşıya

getirmektedir. Bu çalışma kapsamında da Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarının banyo/tuvalet mekânlarına yönelik gerçekleştirilen müdahale ve değişiklikler irdelenmektedir. Çalışmada Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarında günümüz kullanıcı gereksinimleri ve konfor koşullarının sağlanması için banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahalelere yönelik öneriler geliştirilmektedir.

1.3. Çalışmanın Amacı ve Varsayımları

Bu çalışmada, özgün işlevini devam ettiren geleneksel konutlar ve bu konutların banyo/tuvalet mekânları ele alınmaktadır. Mahalle ölçeğinde korunarak günümüze ulaşan Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutları çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, Trabzon ili Akçaabat ilçesi Ortamahalle 'de yer alan geleneksel konutların değişen yaşam biçimi ve buna bağlı olarak farklılaşan kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda banyo/tuvalet mekânlarına yönelik yapılan müdahale ve değişiklikleri belirlemek, konutların özgün özelliklerine zarar vermeden bu gereksinimlerin karşılanmasına yönelik çözüm önerileri geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda,

- Kullanıcıların mekânlara müdahaleleri varsa bu müdahale ve değişiklikleri yapmalarına neden olan istek ve ihtiyaçlarının belirlenmesi,
- Banyo/tuvalet mekânlarında yapılan müdahale ve değişikliklerin tespit edilmesi,
- Kullanıcıların geleneksel konutta yaşamaya devam ederken bu mekânlarla ilgili karşılaştıkları problemlerin ortaya koyulması,
- Geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânlarında çağdaş gereksinimlerin karşılanması için gerçekleştirilen müdahalelere yönelik öneriler geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın varsayımları;

- Günümüz konutlarındaki banyoların özellikleri, işlevsellik ve konfor koşulları ile kıyaslandığında geleneksel konutlardaki banyo/tuvaletler oldukça yetersizdir. Bu nedenle geleneksel konutlardaki banyo/tuvaletler kullanıcıların müdahale ve değişikliğe ihtiyaç duyduğu mekânların başında gelmektedir.
- Geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânları, kullanıcıların niteliksiz müdahale ve değişiklikleri ile konuta dahil edilmiştir.

- Geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânına yönelik gerçekleştirilen müdahale ve değişiklikler, konutun özgün özelliklerine zarar vermektedir.
- Geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânları günümüz kullanıcı gereksinimlerini karşılayamamaktadır.
- Geleneksel konut kullanıcısının sosyoekonomik yapısı ve geleneksel konut alanlarındaki altyapı yetersizlikleri gibi nedenler müdahale ve değişiklik yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Çalışmada, amaç ve varsayımlar doğrultusunda, ‘Geçmiş dönemlerin yaşam biçimine göre kurgulanmış olan geleneksel konutlar günümüz kullanıcı gereksinimlerini karşılama noktasında yeterli midir?’ ve ‘Geleneksel konut kullanıcılarının banyo/tuvalet mekânlarına yönelik olarak gerçekleştirdikleri müdahale ve değişiklikler konutların özgün özelliklerine zarar vermekte midir?’ sorularına cevap aranmaktadır.

1.4. Alana Katkısı ve Özgün Değeri

Geleneksel konutların korunarak yaşatılmasında, günümüz kullanıcı gereksinimleri ve konfor koşullarının sağlanması önemlidir. Geleneksel konutlarla ilgili yapılan akademik araştırmalar, geleneksel konutların günümüz kullanıcı gereksinimlerine uyarlanmasında çağdaş gereksinimlerin sağlanmasının koruma yaklaşımı açısından gereklilik olduğunu ortaya koymaktadır (Perker, 2010). Bu çalışmada, özgün işlevini devam ettiren geleneksel konutlar ve bu konutların banyo/tuvalet mekânları ele alınmaktadır. Çalışma alanı olarak belirlenen Akçaabat Ortamahalle, geleneksel konutları, sokakları ve mahalle kültürünü bir bütün olarak yansıtmaya öne çıkan tarihi yerleşimlerden biridir. Ortamahalle yerleşimi, büyük ölçüde korunarak günümüze ulaşmış olup kültürel ve mimari mirasın önemli örneklerini barındırmaktadır. Ortamahalle yerleşiminde yer alan geleneksel konutların bir kısmı turizm ve kamu yapısı olarak yeniden işlevlendirilirken, büyük bir kısmı ise konut olarak özgün işlevini devam ettirmektedir.

Literatürde Doğu Karadeniz bölgesindeki geleneksel konutların tespiti ve korunmasına yönelik olarak farklı yörelerdeki geleneksel konut dokularını konu alan lisansüstü tez çalışmaları bulunmaktadır. Akçaabat Ortamahalle yerleşimi özelinde ise yörenin yapısal kimliğinin irdelendiği (Saka, 1996) ve korumaya yönelik önerilerin sunulduğu (İdris, 1987; Gedikli, 1997), geleneksel konutların yapım sistemi ve malzeme açısından incelendiği (Çakıroğlu, 1996; Karabulut, 2018; Saka, 2020) lisansüstü tez

çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmada ise, Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarının banyo/tuvalet mekânlarında, günümüz kullanıcı gereksinmelerine bağlı olarak yapılan müdahale ve değişiklikler ele alınmaktadır. Bu doğrultuda çalışma alanındaki konutların rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporlarından elde edilen veriler ve alan çalışmasından elde edilen veriler karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Bu analizlerde konutların banyo/tuvalet mekânlarına yönelik olarak yapılan müdahale ve değişiklikler ortaya koyulmuştur. Analizler yerinde tespit çalışmaları ve kullanıcılar ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler ile desteklenmiştir. Çalışmanın sonucunda, geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânlarının günümüz kullanıcı gereksinmelerine uyarlanmasına yönelik çözüm önerileri geliştirilmektedir.

Çalışmada, Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarının banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahale ve değişikliklerin ele alınıyor olması ve geleneksel konutların günümüz kullanıcı gereksinmelerine uyarlanmasında özgün özelliklerinin korunarak bu mekânlara yönelik öneriler geliştirilmesi çalışmanın özgün yönünü oluşturmaktadır. Çalışmanın bir diğer özgün yönü ise, araştırma sonucundaki önerilerin yerinde tespit çalışmaları ve doğrudan kullanıcılar ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda geliştirilmesidir.

1.5. Kültürel Miras ve Geleneksel Mimari Mirasın Korunması

Kültürel miras; geçmişten bugüne, bugünden geleceğe aktarılan, nesiller arasında iletişimi sağlayan; insana bir yere, bir millete ve bir kültüre ait olma duygusu kazandırarak kimlik oluşturan, yenilenemez değerler bütünüdür (Kiper, 2004). Bir yörenin kültürüne ait sanat, mimari, tarih, arkeoloji ve etnografya alanlarındaki taşınır ve taşınmaz tüm somut ve soyut varlıklar, kültürel miras niteliği taşımaktadır (Aşılıoğlu & Memlük, 2010).

Kültürel miras, “Geçmişten bugüne ulaşan, bireylerin sahiplik bağı içinde olmadan sürekli değişim halindeki değerlerinin, bilgilerinin, inançlarının ve geleneklerinin bir yansıması niteliğindeki somut ve somut olmayan tüm varlıklardır.” şeklinde tanımlanmaktadır. Kültürel miras, insanlar ve mekanlar arasında zaman sürecinde gerçekleşen etkileşimin bir sonucu olan çevrenin özelliklerini taşır (ICOMOS, 2013).

Mimari miras, “Geçmişten günümüze ulaşmış özgün nitelikleri ile geleceğe aktarılması gereken, çeşitli ölçek ve nitelikteki değerleriyle, bütünleşik koruma ilkeleri doğrultusunda korunması gerekli, insanlığın ortak malı olan yapı ve yapı grupları” olarak

tanımlanmaktadır (ICOMOS, 2013). Çeşitli uluslararası platformlara konu olan tarihi ve kültürel değere sahip çevreler, geçmişten gelen ortak mirasın iletileri ve geleneklerin yaşayan tanıkları olarak nitelendirilmektedir (Aydın & Yıldız, 2010).

Koruma, tarih veya sanat değeri taşıyan yapıların, doğal değerlerin ya da kent parçalarının yaşamlarının sürdürülebilirliği adına muhafaza, onarım ve bakıma dair gerekli önlemlerin alınmasıdır (Hasol, 2019; Karadeniz, 2022). Koruma olgusu, toplumların geçmişini geleceğe bağlama çabası olarak değerlendirilmektedir. Taşınır ve taşınmaz korunmaya değer tüm varlıkların, koruma bilinci ile onlara tanıklık eden toplumlardan daha uzun bir süre yaşadığı düşünülmektedir. Bu değerlerin toplumdaki sürekliliği, tarih ve kültür belgeleri olarak devamlı kılınmasını sağlamaktadır (Aydın vd., 2007).

Kültür varlığı; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'nda "Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait kültür, bilim, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya bu devirlerde sosyal yaşama konu olmuş, kültürel ve bilimsel olarak özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında, sualtında bulunan taşınır ve taşınmaz bütün varlıklardır" olarak tanımlanmaktadır.

İnsanlığın ortak mirası olan kültür varlıklarının korunması adına yapılan çalışmalar, ulusal ve uluslararası alandaki çeşitli platformlarda tartışmalara konu olmuş ve farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. Bu anlamda uluslararası alanda UNESCO, ICCROM, ICOMOS, Avrupa Konseyi gibi çok sayıda kurum ve kuruluş koruma çalışmaları yürütmektedir. Türkiye'de Asar-ı Atika Nizamnamesi, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gibi yasal düzenlemeler yanında Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü adı altında örgütlenen koruma organları bulunmaktadır (Ahunbay, 1999). Tüm bu kurum ve kuruluşlar, kültürel mirasın korunması için miras değerlerine saygı gösteren evrensel ilke ve uygulamaları tanımlama kapsamında çalışmalar yapmaktadır.

Korunması gerekli olan tekil yapılar, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu'nun 660 sayılı ilke kararında iki grupta ele alınmaktadır. Kendi başlarına tarihi ve estetik bir değer taşıyan yapılar ilk gruptaki, kentlerin tarihi kimliğini oluşturan kentsel sit ögeleri olarak tanımlanan yapılar ikinci gruptaki yapılardır. Koruma kamuoyunda ise ilk gruptaki yapılar "anıtsal yapılar" ve ikinci gruptaki yapılar "çevresel değerli yapılar" olarak bilinmektedir. Bu ilke kararında ikinci grup yapılar "kent ve çevre kimliğine katkı sağlayan, kültür varlığı niteliğindeki yöresel yaşam biçimini yansıtan yapılar" olarak ifade edilmektedir. Bu ifadeden geleneksel konutların ikinci gruptaki yapıların çoğunluğunu

oluşturduğu anlaşılmaktadır. Anadolu'daki yaşam kültürünün çeşitliliği, yaşamın mekâna yansımaları olarak tanımlanan konutların gerek nitelik gerek nicelik olarak zengin olması sonucunu doğurmuştur (Madran & Özgönül, 2005).

Sit (alanı), Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. maddesinde; "Tarih öncesinden günümüze ulaşan, var oldukları devirlerin mimari, sosyal, ekonomik ve benzeri özelliklerini barındıran kent, kent kalıntısı, önemli tarihi olayların gerçekleştiği yerler ve tabiat özellikleri" olarak tanımlanmıştır (Madran & Özgönül, 2005). Sitler özelliklerine göre; doğal, arkeolojik, kentsel, kırsal ve karmaşık olarak beş başlıkta sınıflandırılmaktadır. Kentsel sit, eski kentlerin uyumlu düzenini, mimari bütünlüğünü, donatılarını koruyabilmiş sokaklar, mahalleler ve alanlardır (Ahunbay, 1999). Bu bağlamda çalışma kapsamında ele alınan Ortamahalle yerleşimi kentsel sit alanı olarak değerlendirilmektedir. Geleneksel Anadolu konutları kentsel, kırsal ya da karmaşık sit alanı içerisinde bulunabilmektedir. Çalışma alanı olarak belirlenen Akçaabat Ortamahalle, Arnavut kaldırımlı sokakları, çeşmeleri, Osmanlı dönemine ait sivil mimarlık ürünleri ile tarihi dokunun sokak ve mahalle ölçeğinde bir bütün olarak yaşatıldığı ender yerleşimlerden biridir. Ortamahalle bu özellikleriyle 1988'de kentsel sit alanı ilan edilmiştir.

1964 tarihli Venedik Tüzüğü ve 1975 tarihli Amsterdam Bildirgesi'nde mimarlık mirasının üstün nitelikli tek yapıları ve çevrelerin yanında, tarihsel ve kültürel özellikleri olan tüm kentsel ve kırsal alanları kapsadığı ifade edilmiştir. UNESCO'nun 1976 tarihli Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler toplantısında tarihi ve mimari (geleneksel alanlar da dahil) alanların, her türlü tehlikeye karşı etkin biçimde korunması, özgünlüklerine zarar verecek kullanımlar, gereksiz ekler, yanlış ve duyarsız değişiklikler ve çeşitli kirlenmelerin zararlarına karşı korunması ilkesi benimsenmiştir (Ahunbay, 1999).

ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde (1999), geleneksel mimarinin özellikleri ve dünyada yaşanan sosyo-ekonomik değişimlerin geleneksel yapılar üzerinde oluşturduğu tehditler vurgulanmıştır. Bu nedenle geleneksel mimari mirasın onarımı, bakımı ve korunması için Venedik Tüzüğü'ne ek ilkeler benimsenmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Bu tüzükte yer alan koruma ilkelerinde;

- Geleneksel çevrenin değişimi ve gelişiminin kaçınılmaz olduğu kabul edilerek, çok disiplinli bir uzman ekip tarafından, toplumun kültürel kimliğine saygılı şekilde yürütülmesi gerektiği,

- Geleneksel yapılara ve yerleşmelere yapılacak çağdaş müdahalelerin geleneksel karaktere uygun ve kültürel değerler dikkate alınarak yapılması gerektiği,
- Ender olarak tek yapılarla temsil edilebilen geleneksel mimarlığı yaşatmanın farklı bölgelerin özelliklerini yansıtan yapı grupları ve yerleşmelerin bakım ve onarımıyla sağlanabileceği,
- Koruma yaklaşımları geliştirilirken, geleneksel mimarlık ve kültürel peyzaj ilişkisinin dikkate alınması gerektiği,
- Geleneksel mirasın, somut biçim ve mekânlar kadar algılanış biçimleri, gelenekler ve aralarındaki görünmez bağları da ifade ettiği belirtilmiştir.

Bu ilkelerde de vurgulandığı üzere geleneksel mirası oluşturan somut ve soyut değerler bütüncül bir koruma yaklaşımıyla ele alınmalı ve bu yolla kültürel mirasın sürekliliği sağlanmalıdır.

Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri'nde, tarihi ve kentsel alanlarda yapılacak müdahaleler için uygulanabilir ilke ve stratejiler önerilmektedir. İlke ve stratejilerin, tarihi kentlerin ve çevrelerinin korunmasında günümüzün kültürel, sosyal ve ekonomik yaşamıyla bütünleşmesi gerekliliği vurgulanmıştır (ICOMOS, 2011).

Kültürel miras, geçmiş yaşantılara ilişkin bilgileri günümüze aktaran somut ve en anlamlı belgelerin başındadır. Geçmiş nesillerin sosyal ilişkileri, estetik anlayışları, yaşam biçimleri, yapı ve süsleme sanatındaki gelişmişlik seviyeleri gibi önemli bilgiler yapılar aracılığıyla edinilmektedir. Geçmiş öğrenmek, geçmiş deneyimlerden faydalanarak geleceğe ışık tutmak, bir belge olarak gelecek nesillere aktarmak gibi birçok neden geçmişin somut tanıklarının korunmasını gerekli kılmaktadır (Madran ve Özgönül, 2005). Mimari miras niteliğindeki yapılar, yapıldığı dönemin mimari özellikleri, yapım teknikleri, yapı malzemeleri kadar toplumun sosyal ve ekonomik durumuna ilişkin bilgileri de barındırmaktadır. Bu bağlamda mimari mirasın korunması hem mimari hem toplumsal bellekteki bilgilerin gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır.

İnsan ve toplum yaşamını zenginleştiren tarihi yapılar, bu yönüyle yaşam deneyimine katkı sağlayan çevre bileşenleri olarak algılanmaktadır. Tarihi yapılar ekonomik olmaları, geçmişi anımsatmaları, ulusal ve evrensel kültürel kimlikleri tanımlamaları kadar estetik boyutlarıyla insan yaşamını görsel, duygusal ve düşünsel açıdan zenginleştirdikleri, yaratıcı bir ortam oluşturdıkları inancıyla da korunmaktadır (Kuban, 2000).

Gelenek geçmişten gelen, bugüne ve geleceğe evrilerek aktarılan her şeydir, toplumsal alışkanlıkların tümünü içerir. Geleneksel konutlar, kültürel sürekliliği sağlama ve toplumu sürekli kılma noktasında etkin olma gücünü geleneksel olma niteliklerinden almaktadır. Geleneksel konut ve dokusu, toplumun yerleşim ile yapı geleneğini ve bunu belirleyen düşünsel, sanatsal, siyasal, sosyal ve ekonomik özelliklerini ve gelişmişlik düzeyini tarihsellik içerisinde nesnel olarak açıklayan kimlik ve/veya süreklilik öğeleridir. Bu nedenle korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılması zorunlu olan taşınmaz kültür mirasıdır. Geleneksel konut ve dokusu toplumsal öngörüdeki yeri (gelenek, sevgi, saygı bağı, aidiyet, anı değeri), kent kimliğine katkısı, yerel kültürü oluşturmadaki etkisi, gösterge niteliğindeki değerleri (tarihsel, kültürel, fiziksel, toplumsal vb.) ve algısal güçlüğü (mimari öge ve elemanları, plan özellikleri, mekânsal kurgusu vb.) ile bir bütündür (Gültekin, 2010).

Toplumun kültür birikimi ve yerleşmeye özgü özellikler gibi sosyal/doğal birçok bileşen etkisinde biçimlenen geleneksel mimari hem kültürel hem de mimari mirasın önemli bir unsurudur. Geleneksel mimari mirasın sürekliliği, mimari mirasın korunması kadar toplumdaki kültürün de belgelenerek gelecek nesillere aktarılması anlamına gelmektedir. Tarihi çevrenin önemli bir bölümünü oluşturan geleneksel konutlar bütüncül bir koruma yaklaşımı ile ele alınmalıdır. Geleneksel konutların korunarak yaşatılması için, günümüz kullanıcı gereksinmelerine uyarlanmaları sağlanmalıdır.

1.5.1. Geleneksel Mimari ile İlgili Kavramlar

Çalışmanın bu bölümünde geleneksel mimarlık ve bağlantılı kavramlar ele alınmaktadır. Literatürde, bulunduğu doğal çevrenin sunduğu olanaklar ve yöredeki yapı geleneklerine bağlı olarak doğrudan kullanıcısı tarafından tasarlanmış yapıları tanımlayan birçok kavram yer almaktadır. Bu kavramlar sivil mimarlık, geleneksel mimarlık, yöresel mimarlık, vernaküler mimarlık, kırsal mimarlık, vb. gibi farklı başlıklarla ifade edilmektedir. Türkiye’de ise geleneksel konutu ifade etmek için Türk evi, Osmanlı evi, Anadolu evi gibi çeşitli başlıklarla incelenen çalışmalar bulunmaktadır. Tanımlamaların farklı anlam derinlikleri olmakla birlikte geleneksel konut içeriği, aynı çevresel ve kültürel bileşenlerle tanımlanmaktadır. Çalışmada anlam karmaşası yaratmaması için bu kavramlara ilişkin tanımlamalara kısaca yer verilmektedir.

-Sivil Mimarlık

Kent ve kentli olmakla ilgili bir kökenden gelen sivil, Türkiye’de mimarlık alanında anıtsal mimari ile anıtsal mimari dışındaki yapıları ve konutları nitelemektedir (Mutlu, 2007; Paköz, 2017). Han, hamam, kervansaraylar, saray, köşk ve konutlar sivil yapılar olarak dile getirilmektedir (Sümerkan, 1990).

-Geleneksel Mimarlık

Gelenek Türkçe’de, ‘‘Geçmişten geleceğe aktarılan alışkanlıklar, toplum bütününde geçmişten günümüze uygulanarak gelen kural, töre niteliğindeki eylem koşulları’’ olarak tanımlanmaktadır (Eyüboğlu,1988; Paköz, 2017). Sözen & Tanyeli (1986), endüstri öncesi döneme özgü inşaat teknikleriyle uygulanan yapım tekniklerini geleneksel yapım olarak ifade etmektedir (Sümerkan, 1990). Paköz’e (2017) göre Türkiye’de geleneksel mimarlık, geleneksel yaşam koşulları ile biçimlenen konut anlamına gelmektedir.

Rapoport’a (1972) göre geleneksel ev, mimarın neredeyse hiç etkin rol almadığı bir oluşumdur. Geleneksel evin etken ve edilgen iki işlevi vardır. Edilgen işlev barınma, etkin işlev ise evin toplumun yaşam biçimi ve alışkanlıklarına göre oluşturulması, yaşam biçiminin mekânda somut şekilde sürdürülmesidir. Bu işlevleriyle geleneksel ev, toplum kültürünün günlük yaşama yansıması olarak değerlendirilir. Geleneksel evin kurgusu, belli bir kültüre ve o kültürün barındırdığı değerlere en yakın mekân kullanma biçimini yansıtır (Arel, 1982).

-Yerel Mimarlık

Türkçe’de yerel kavramının kökeni ‘‘yir-toprak, yer-den, yer-toprak, yeryüzü’’dür ve ‘‘belirli bir yere, bir bölgeye özgü, yöresel, yerel, sınırları dar, yayılmamış’’ şeklinde tanımlanmaktadır. Yerel, İngilizcedeki ‘‘local’’, ‘‘regional’’, ‘‘territorial’’, ‘‘topical’’, ‘‘vernacular’’ sözcüklerine karşılık gelmektedir (Paköz, 2017). Vernaküler mimarlık ise, belirli bir yere ait ve özgü olma özelliği olan, özgün ya da yerel olarak ifade edilmektedir (Tanju, 2013). Vernaküler ve yerel, özdeş ve birbirlerinin yerine kullanılabilen kavramlar olarak algılansa da ‘‘yerel’’in de özgül bir anlamı vardır (Tanyeli, 2012; Paköz, 2017). Vernaküler mimari kırsal alanların dışında da görülebilmektedir (Sezgin, 1984, Sümerkan, 1990).

-Türk Evi

Türkiye’deki akademik araştırmalarda geleneksel ev konusu Türk evi, Osmanlı evi ve Anadolu evi gibi başlıklarla tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmaların Türk evi kavramının köken sorunundan kaynaklandığı bilinmektedir. Araştırmaların temel çıkış noktası farklı

olmakla birlikte ortak bir tanıma ulaşma zorunluluğu, birtakım sorunlara neden olmuştur. Bu araştırmalarda Anadolu evi, Osmanlı evi veya daha farklı nitelemeler söz konusu olsa da geleneksel ev içeriği, aynı kültürel ve fiziksel bileşenlerle tanımlanmaktadır (Tuztaş & Aşkun, 2013).

Türk Evi, bir kavram olarak şekillenmeye Sedat Hakkı Eldem'in çalışmaları ile başlamıştır (Paköz, 2017). Sedat Hakkı Eldem'in Türk Evi Plan Tipleri isimli kitabında Türk evini; "Eski Osmanlı Devleti'nin ele geçirdiği sınırlar içinde, eski anlatımıyla Rumeli ve Anadolu bölgelerinde yerleşmiş, gelişme göstermiş ve 500 sene kadar var olmuş, kendi özellikleriyle yaşam göstermiş bir ev tipidir. Türk Evi ilk olarak Anadolu'da özgün karakterini bulmuş, zamanla gelişmiş ve çeşitli dış etkenleri benimseyerek Osmanlı zaferlerinin akabinde Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde kökleşmiştir" şeklinde tanımlamaktadır (Eldem, 1968). Eldem (1954)'e göre Türk evi; doğal çevre, iklim ve folklor açısından farklı bölgelerde çeşitli tipler oluşturmaya rağmen, ortak bir plan tipolojisine sahiptir. Eldem'den sonraki akademik araştırmalarda, Anadolu'nun çok çeşitli kültürel ve fiziksel verileriyle oluşan konut tiplerini açıklamak için öneriler geliştirilmiştir. Türk evi tanımının ortak bir ifadesi olması gerekliliğine dair akademik sorgulamalar Aksoy (1963) ve Küçükerman (1973, 1985) ile gündem olmuştur. Aksoy ve Küçükerman, Türk evinin göçebelik dönemine kadar giden bir kültürel katman ve Anadolu'daki yerleşik kültürel verilerin sonucu olduğunu ifade etmiştir (Tuztaş & Aşkun, 2013).

- Osmanlı Evi

Osmanlı Evi, Türk Evi kavramına benzer bir sınıflandırma ile ortaya çıkmıştır. Ancak Osmanlı evlerinin kökeninin göçebe Türk geleneklerinde olmadığı ve İstanbul'da olduğu düşünülmektedir. Bu yaklaşımda İstanbul'daki kültür ortamının Osmanlı sınırlarında bulunan evlerin tamamını etkilediği düşünülmektedir (Paköz, 2017). Arel (1999) yaptığı çalışmalarda, Osmanlı kültür ortamında gelişen tipolojinin Türklüğe mal edildiğini; Anadolu, Balkanlar ve Rumeli'de rastlanan ev tipinin, Osmanlı evi olarak nitelenmesinin daha doğru olacağını belirtmektedir (Paköz, 2017).

1.5.2. Anadolu'nun Kültürel Mirası İçinde Geleneksel Konut

Mekânlar onu yaratan insanların, toplumların ve uygarlıkların kimliklerinin birer izdüşümüdür. Bu kimlikler ise öğretilmiş, korunmuş, öğretilen, eğitimle yeni kuşaklara aktarılan ve sürekliliği olan kültürün ifadesidir (Turgut, 1990). Kültür; bir toplumda, doğanın

yarattıklarına karşılık insanoğlunun yarattığı nesnel ve düşünsel şeylerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Güvenç, 1979; Arslan, 2000). Kültür etkisiyle biçimlenen mimari yapılardan biri olan konut, bir barınak olmanın ötesinde anlamlar taşıyan çok yönlü bir sistemdir. Konutun fiziksel olduğu kadar sosyokültürel açıdan ifade ettiği anlamlar da önemlidir. Kültürden kültüre ve yöreden yöreye çeşitlenen konut, insan ilişkileri ve gereksinimleri de ifade eder. Konut, içinde yer aldığı bölgenin ve toplumun kültürü, insan ilişkileri, yaşam biçimi, refah düzeyi hakkında önemli bilgiler aktarır (Zorlu, 2004). Rapoport (1969) konut hacimlerinin mekânsal ve biçimsel oluşumundaki belirleyicilerin kültürel ve toplumsal etmenler olduğunu belirtmiştir. Toplumsal ve kültürel etmenlerin yansırı iklim, malzeme, yapım teknikleri ve teknoloji gibi etmenlerin değiştirici rol oynadığını ileri sürmektedir (Arslan, 2000). Anadolu'daki geleneksel konutların bölgelere göre çeşitlilik göstermesinde de farklı iklim koşulları ve derinlikli kültür ortamının etkisi görülmektedir.

Türkiye ölçeğinde kent dokusunda en önemli kimlik unsurlarından biri geleneksel konutlardır. Geleneksel konutlar tarihi çevredeki etkisi, Türk insanı için süreklilik sağlayan ve yaşam olanakları sunan yapısal öğeleri ile öne çıkmaktadır. Geleneksel konutlar, Türk kültürünün devamlılığını sağlayan önemli miras değerleridir (Kurak Açıcı, 2021). Anadolu'daki birçok kent ve kasaba, barınma ihtiyacını karşılamak üzere inşa edilmiş özgün konutlar ve bu konutların bir araya gelerek oluşturduğu dokular içerir. İnşa edildikleri dönemin yaşam biçiminin, sosyal ve ekonomik özelliklerinin mekânsal anlamda en iyi karşılığı olan geleneksel konutlar, yaşam ve mimarlık kültürünün özgün örnekleridir. Geleneksel konutların yapım tekniği ve kullanılan malzeme, yapının içinde yer aldığı bölge olanaklarının en iyi kullanım şeklinin göstergesidir (Madran & Özgönül, 2005). Anadolu'da bölgelere göre belirgin olan farklılaşmalar da coğrafi özellikler ve yerel malzeme koşullarının çok çeşitli olmasından kaynaklanır. Anadolu'nun kültürel mirası içerisinde farklı bölgelerde öne çıkan geleneksel konut örnekleri tabloda verilmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Anadolu'daki farklı geleneksel evler.

		
Mardin Evleri (URL-1).	Amasya Evleri (URL-2).	Diyarbakır Evleri (URL-3).
		
Rize Evleri (URL-4).	Manisa Kula Evleri (URL-5).	Safranbolu Evleri (URL-6).

1.6. Konut Kavramı

Temelde insanın barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik olan konut; tarihin ilk zamanlarından günümüze kadar olan süreçte, insan için bir barınma mekânı olmanın ötesinde, birçok eylem, anlam ve amaç içeren mekân konumuna gelmiştir (Rapoport, 1969; Kılıçbay, 2014). Gür'e (2000) göre konut; iletişim, etkileşim, mekân, zaman ve anlamın örgütlü bir örüntüsüdür. Konut bir yönüyle ait olduğu kültürün yaşam biçimi, davranış kuralları, mekân tercihlerini yansıtırken, diğer bir yönüyle de kullanıcısının benliğiyle ilgili imgeleri, kendini gerçekleştirme ve ifade etme şeklini, başka bir deyişle tasarım ve biçimi ile bireyin kişilik ve özgün yönünü yansıtır (Gür, 2000). Altman ve Chemers (1980) konutu, farklı kültürlerdeki bireylerin çevre ile iletişimlerini ifade eden pencere olarak tanımlar (Zorlu & Keskin, 2017). Bir topluma ait mekânsal çevre ve çevredeki yaşam biçimi o toplumdaki kültürün parçalarıdır ve karşılıklı ilişki ve etki içindedir (Arslan, 2000).

Rapoport'a (1981) göre çevre tasarlanırken mekân, zaman, anlam ve iletişim öğeleri örgütlenmektedir. Mekân tasarımı; örgütlenmeyi sağlayan topluluk veya bireyin amaç, değer ve etkinliklerini yansıtan farklı kurallara göre ve farklı amaçlar için örgütlenmesi anlamına gelmektedir (Gür, 1993; Özdemir, 1994). Mekân örgütlenmesi çok boyutlu bir kavramdır ve

birçok faktörün yanı sıra kültürün örgütlenmedeki etkisinin önemi büyüktür (Özdemir, 1994). Konut, biçimini ve işlevini bulunduğu çevrenin belirlediği kültürel bir oluşumdur. Barınma işlevinin yanında konut kurgusunda önemli olan kültürel değerlerine yer vererek kullanıcının yaşam biçimini en iyi yansıtan çevreyi tasarlamaktır. Sosyal ve kültürel değişimler, insan ve çevre arasındaki ilişkinin zaman içindeki oluşumunu etkilemektedir. Konut biçimlenmesinde bu değişimler oldukça etkili olmaktadır. Günümüz koşulları göz önünde bulundurulduğunda teknolojik, sosyolojik ve fizyolojik etmenlerin değişimine bağlı olarak gerçekleşen kültürün değişimi dikkate alınmalı ve konut kültürü devamlı kılınmalıdır (Turgut, 1990; Taş & Ertaş, 2020).

Kullanıcıların yaşam biçimleri, kullanıcı gereksinimleri ve konuttan beklentileri, konutun mekân kurgusunun oluşumundaki etkili başlıca etmenlerdir. Kullanıcıların yaşam biçimi ve tercihleri, konutun kullanım şekli ve donatıların örgütlenme biçimini belirler. Konutun örgütlenme karakteri ve kullanım biçimini belirleyen en önemli etmenler; aile tipleri, aile büyüklüğü, ailedeki bireylerin yaşı ve cinsiyetleri, yaşam çizelgesinde ailenin yer aldığı aşama, ailenin yaşam biçimi ve dünya görüşü, ailenin sosyo-kültürel yapısı ve sosyo-ekonomik statüsü olarak açıklanabilir (Altman vd.,1980, 16-7; Gür, 2000, 91-108; Amerigoand & Arogonest, 1997; Zorlu & Sağsöz, 2010).

Konut, içerisinde çeşitli eylemler barındıran bir yapıdır. Konutta gerçekleştirilen eylemler, eylemlerin yapılış biçimi, sıklığı ve eylem alanları; kültür, yaşam biçimi, birtakım gereksinimler, sosyo-ekonomik özellikler ve dünya görüşü gibi birçok etkene bağlı olarak değişir ve çeşitlenir (Zorlu, 2010; Kılıçbay, 2014). Temel olarak konutta, oturma, çalışma, dinlenme, hobi, yemek hazırlama ve yeme, temizlenme, yatma, uyuma eylemleri gerçekleştirilir. Konutta gerçekleştirilen eylemler işlevlerine göre yaşama bölümü, yatma bölümü ve ortak bölümler olarak gruplandırılmaktadır (Arcan & Evci, 1999; Zorlu, 2004).

Tablo 2. Konutta yer alan eylemler ve konut bölümleri ile olan ilişkileri (Arcan ve Evcı, 1999; Karadeniz, 2022)

Bölümler	Eylem alanı	GİZLİLİK ↓	Dışa Açık Eylem Alanları
Yaşama Bölümü	Oturma eylemi Çalışma eylemi Dinlenme eylemi Hobi/boş vakitleri değerlendirme Yemek hazırlama		Oturma-dinlenme eylemleri Yemek yeme eylemleri Giriş ve bağ eylemleri Depolama eylemleri
Ortak Bölümler	Temizlik-tuvalet eylemi Giriş-çıkış eylemi Depolama eylemi		Yarı Özel Eylem Alanları Dolaşım eylemleri Yemek hazırlama eylemleri Temizlik-tuvalet eylemleri
Yatma Bölümü	Yatma-uyuma eylemleri Dinlenme eylemi Temizlik-bakım eylemi		Özel Eylem Alanları Yıkanma-temizlik eylemleri Yatma-uyuma eylemleri Özel çalışma eylemleri

Dünyada zengin konut tipolojileri, toplumların birbirinden farklı ve zaman içinde değişen dünya görüşlerini ifade eder. Aynı kültüre ait konutlarda görülen çeşitlenmeler, iklim ve topografya, aile yapısı ve bireylerin yaşı, aile içinde bireylerin rolleri, bireylerinin üretim ve tüketim ilişkileri içindeki yeri; artzamanlı çeşitlenmeler ise kültürel değer ve sosyal normlardaki değişimle açıklanabilir (Gür, 2000). Kullanıcıların günlük yaşantısına ilişkin temel gereksinimleri karşılayan mekânlar her konutta bulunur ancak mekân örgütlenmeleri çeşitlidir. Bu durumu Türkiye'nin farklı bölgelerindeki geleneksel konut örneklerinde görmek mümkündür. Bazı geleneksel konutlardaki haremlik selamlık kurgusu bu duruma örnek verilebilir. Mekânlar toplumdaki sosyal yapıyı iyi bir biçimde yansıtır. Kullanıcıların yaşam biçimine bağlı olarak konutlardaki mekânlar, mekânlar arası ilişkiler, mekânların ve donatıların örgütlenme biçimleri çeşitlilik gösterir.

1.6.1. Geleneksel Konut

Geleneksel konut, belirli ihtiyaç ve beklentiler doğrultusunda ait olduğu toplumdaki kültürel ve sosyal değerlerin yerleşmenin coğrafi koşullarına uyumlu mekânsal karşılığı olarak tanımlanabilmektedir. Geleneksel konutların biçimlenmesinde doğal, sosyal ve kültürel vb. gibi birçok belirleyici etken söz konusudur. Yapının dış kabuk oluşumundan iç mekân örgütlenmesine kadar farklı ölçeklerde bu belirleyicilerin etkisi görülür.

Farklı ülkelerdeki konut yapıları, çok çeşitli sosyokültürel dünyaları ve sosyal yapıları yansıtır. Rapoport, insanların evlerini tasarlamasında ve inşasında görülen çeşitliliği,

kültürel farklılıklarla ilişkilendirmektedir. Rapoport'a göre bir kültürel grubun paylaştığı zihinsel şema o kültürde gözle görülür birtakım davranış kalıplarının ortaya çıkmasında etkili olur; bu yolla oluşan kültür ve yaşam şekilleri konutu biçimlendirir. Konut inşa etme kültürel bir olgudur. Yapılar ve yerleşim modelleri onları oluşturan kültürün ifadeleridir. (Rapoport, 1969, 46-9; Altman & Chemers, 1980, 4; Ian, 2003, 11-2; Zorlu & Sağsöz, 2010). Kültür ve kullanıcıların yaşam biçimi; konuttaki mekânların çeşitliliği, dizilimi, mekânlar arası ilişki, örgütlenme biçimi, mekân kullanım kalıplarına bağlı olarak donatı örgütlenmeleri gibi birçok faktör üzerinde etkilidir (Zorlu & Keskin, 2017).

Nesilden nesile aktararak toplumsal geleneklere dönüşen ve normlaşan kültürel bileşenler, oluşturdukları yaşama biçimi ve onun etkilediği insan davranışlarıyla konut mekânlarını belirlemektedir. Soyuttan somuta gelişim gösteren bu kültürel etki süreci (kültür-davranış-mekân) yaşam biçiminin ve kültürel değerlerin fiziksel mekâna yansımadır (Rapoport, 1969; Çelik, 1996).

Geleneksel konut, bir kültürün doğal çevre olanaklarını kullanıcıların gereksinimleri doğrultusunda nasıl kullandığını ve ait olduğu kültürel özellikleri açısından nasıl biçimlendiğini de yansıtır (Turgut & Ünügür, 1992; Ertaş & Taş, 2020). Bu anlamda geleneksel Türk konut kültürü; Geleneksel Türk Evi, Türk ailesinin yaşam kültürü ve geleneklerine uyumlu şekil ve plan özellikleri ile uzun yıllar boyunca Türk insanının gereksinimlerini karşılamış bir konut tipidir (Kuban, 1976; Ertaş & Taş, 2020).

Kullanıcının günlük yaşamını devam ettirdiği, barınma ihtiyacına ilişkin temel gereksinimleri karşılayan konutta temel eylemler evrenseldir. Fakat geleneksel/kırsal konutlar ait oldukları kültüre özgü mekânlar ile farklılık gösterir (Karadeniz, 2022). Geleneksel Türk Evi'nde oda ve sofa, Türk Evi'ni oluşturan temel unsurlardır. Türk Evi'nde oda; dolapları, sekileri ve eyvan ile hayat gibi kendini çeviren mekânlarla, kendi içinde bir bütün oluşturan ve plan düzleminde bağımsız olan bir ünedir (Kuban, 1995).

Konut biçimlenmesinin belirleyicileri; konutun anlamı ve konutla kurulan ilişkiler gibi bireysel etmenlerden iklim, topografya gibi çevresel etmenlere uzanan düzeyde çeşitlenmeler içerir (Zorlu & Sağsöz, 2010). Rapoport'a (1969) göre bir mimari bir oluşum yaşam biçimi, dünya görüşü, sosyal ilişkiler ve ihtiyaçlar, fiziksel gereksinimler gibi bileşenleri ile insan; iklim, yerleşim, teknoloji ve malzeme gibi bileşimleri ile çevre arasındaki etkileşimin sonucudur (Turgut, 1999). Altman & Chemers (1980) konut oluşumuna etki eden faktörleri çevresel, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler olarak üç başlıkta incelemektedir (Turgut, 1999). Lawrence (1985) ise konut biçiminin

belirleyicilerini kültürel, sosyal ve psikolojik bileşenler olarak ifade etmektedir (Öymen Gür, 2000). Öymen Gür (2000) konut biçiminin belirleyicilerini Rapoport ve Altman'a göre geliştirmiş; doğal, sosyal ve kültürel belirleyiciler olmak üzere üç grupta değerlendirmiştir. Turgut (2001) ise konut biçiminin belirleyicilerini kültürel, mekânsal, davranışsal ve sosyoekonomik bileşenler olarak dört başlıkta ele almaktadır (Karadeniz, 2022).

Tablo 3. Konut Biçimini Belirleyen Faktörler

Araştırmacı	Faktörler			
	İnsan (Bireysel Faktörler)		Fiziksel Çevre	
Rapoport (1969)	Biyolojik yapı, sosyal organizasyon, dünya görüşü, yaşam biçimi, sosyal ve psikolojik gereksinimler		İklim, yerleşim, malzeme, teknoloji	
Altman ve Chemers (1980)	Çevresel Faktörler	Sosyo-ekonomik Faktörler		Kültürel Faktörler
	İklim, yerleşim, malzeme, teknoloji	Ekonomi, politika		
Lawrence (1985)	Kültürel Bileşenler	Sosyal Bileşenler		Psikolojik Bileşenler
	Kozmik imajlar, akrabalık norm ve kuralları, ev örüntüsü ve yönlendi, ev yapım metodları, domestik yaşam biçimi, mekânın dialektik kullanımı, sosyal ve domestik gelenekler, gelenek ve normlar, bina yönetmelikleri, ortak değerler	Yaş, cinsiyet, demografik yapı, gelir düzeyi, meslek statüsü, toplumsal sınıflar, ev teknolojisinin teknikleri, sosyoekonomik değerler, domestik ve sosyal roller, sosyal yaşam ve rutinler, dini inançlar		Kimlik, mahremiyet, kişisel mekân, egemenlik sınırı, kişisel tercihler, kişisel roller, konutla ilgili biyografi, domestik semboller
Öymen Gür (2000)	Doğal Belirleyiciler	Sosyal Belirleyiciler		Kültürel Belirleyiciler
	İklim, topografya, çevresel örüntü ve doku, çevrede var olan malzeme	Toplumsal teknik bilgi düzeyi/yasal düzenlemeler, toplumun refah düzeyi, toplumsal yapı, aile-toplum ilişkileri		Dünya görüşü (kültürel değerler ve normlar), yaşam biçimi ve davranışlar, çevre/mekân kullanım normları, konutun kullanım ve anlamı
Turgut (2001)	Kültürel Bileşenler	Davranışsal Bileşenler	Sosyoekonomik Bileşenler	Mekânsal Bileşenler
	Normlar, yaşam biçimi, aile yapısı	Mahremiyet, egemenlik sınırı, kişisel alan	Eğitim seviyesi, gelir düzeyi	Konum, biçim, boyut

Dünyada zengin konut tipolojileri, toplumların birbirinden farklı ve zaman içinde değişen dünya görüşlerini ifade eder. Aynı kültüre ait konutlarda görülen çeşitlenmeler, iklim ve topografya, aile yapısı ve bireylerin yaşı, aile içinde bireylerin rolleri, bireylerinin üretim ve tüketim ilişkileri içindeki yeri; artzamanlı çeşitlenmeler ise kültürel değer ve sosyal normlardaki değişimle açıklanabilir (Gür, 2000). Mekânlar toplumdaki sosyal yapıyı iyi bir biçimde yansıtır. Kullanıcıların yaşam biçimine bağlı olarak konutlardaki

mekânlar, mekânlar arası ilişkiler, mekânların ve donatıların örgütlenme biçimleri çeşitlilik gösterir.

1.6.2. Geleneksel Türk Evi ve Mekânsal Özellikler

Türk yapı sanatı özellikle Anadolu’da ve Balkanlar’da ‘‘Türk Evi’’ adını taşıyan özgün bir konut türü geliştirmiştir. Bu konut Türk-Osmanlı-İslam toplum yapısından, kırsal-tarımsal üretim ve yaşama biçimlerinden etkilenecek oluşmuştur. Bölgesel yapım teknikleri, yapı gereçleri, yerel iklim koşulları da farklı çeşitlenmelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Türk Evi özel koşulların bir sonucudur, ancak birçok duruma uyum sağlayabilen hatta kimi çağdaş gereksinimleri bile karşılayabilen plan düzenlemeleriyle benzeri olmayan özgün bir yaratıdır (Alsaç, 1993).

Kuban (1976), Geleneksel Türk Evi’ni ‘Türk ailesinin yaşam kültürü ve gelenekleri ile uyumlu plan ve biçimsel özellikleri gösteren, uzun yıllar boyunca Türk insanının gereksinimlerini karşılamış konut tipi’ olarak ifade etmektedir. Eldem’e (1968) göre Türk evi, Osmanlı devletinin sahip olduğu sınırlarda, Rumeli ve Anadolu bölgelerinde gelişmiş ve 500 yıl kullanılmış, kendine özgü özellikleri olan bir ev tipidir (Sağdıç, 2001).

Türklerin çok eskiden beri köklü bir konut geleneği olduğu ve Türk Evi kavramının göçebelik dönemine kadar uzandığı bilinmektedir. Türkler İslam’ı benimsedikten sonra Anadolu’da yerleşik hayat düzenine geçmişlerdir. Bu ortamda göçebelik kavramı; Anadolu’nun verileri ve dini anlayışla birleşerek yeni bir yaşam biçimini ortaya çıkarmıştır. Anadolu’nun doğal verileri, yapının biçimini doğrudan etkilemiş ve Anadolu’daki ev oluşumuna bölgesel özellikler kazandırmıştır. Anadolu’nun farklı iklim bölgelerinden oluşması ve bunların her birinin karakteristik özellikler göstermesi evlerin biçimlenmesini de etkilemiştir. Türk Evi’nin ve odalarının biçimlenmesi toplum yapısının özellikleriyle de ilişkilidir. Büyük aile kavramı, göçebelikten yerleşik hayatı geçişte yapının oluşumunda ve biçimlenmesinde önemli olan bir etkidir. Büyük ailedeki tüm bireyler aynı çatı altında ve çevresinde birleşmiştir. Geleneksel Türk evinde ev sahibinin zenginliği konutun iç mekândaki süsleme ve detaylar ile anlatılır. Zengin konutları süsleme ve bezemelerle daha belirgin hale getirilmiş, dönemde var olan kaliteli ve pahalı malzemeler bu konutlarda kullanılmıştır (Küçükerman, 1985).

Anadolu evinin mekânsal yapısının oluşumundaki temel etkenlerin başında, iklim ve arazi yapısı, yerel yapı malzemesi ve strüktürüyle geleneksel ev kültürü gelmektedir. İklim

ve arazi yapısı olarak bakıldığında, öne çıkan özelliklerinden biri çeşitliliğe dayanan bir ortamın söz konusu olmasıdır. Ev örgütlenmesinde iklim, topografya ve üretim ilişkileri gibi etkenlerin ortaya koyduğu farklılık, inanç sistemlerinin de etkili olmasıyla çeşitlenmiştir. İklim koşulları, bitki örtüsü ve yapı malzemelerinin aynı olduğu durumlarda bile insanların inançları ve bütünlük anlayışlarındaki farklılıklar mimari üzerinde etkisini göstermiştir. Geleneksel Anadolu konutunun mekânsal yapısının oluşumundaki temel etkenlerden biri de Anadolu'daki derinlikli kültür ortamıdır. Anadolu'nun farklı kesimlerinde binlerce yıl geriye giden bir yerleşme kültürünün izleri, bugüne ulaşabilen geleneksel konutlarda bulunabilmektedir (Sözen, 2006).

Kuban'a (1995) göre coğrafi ve kültürel açılardan homojenlik göstermeyen Türkiye'nin konut mimarisinde çeşitlenmeler görülmektedir. Kuban (1995) Anadolu'daki geleneksel konutları yapı malzemesi ve strüktürüne göre;

- Güneydoğu Anadolu'nun Kuzey Suriye ile Ortak Kültürünün İfadesi Olan Taş Konut
- Kuzeydoğu Anadolu'nun Kafkasya ile Benzerlikleri Olan Ahşap Hatıllı Taş Konut
- Doğu Karadenizde Görülen Karakteristik Ahşap İskeletli Konut
- Ege ve Akdeniz'de Düz Damlı Kübik Taş Konut
- Orta Anadolu'da Kuzey Suriye İle Benzerlikleri Olan Taş Konut
- Orta Anadolu'da Kökeni Yeni Taş Çağına Kadar Uzanan Kerpiç Konut
- Hımsız Konut olarak sınıflandırmıştır.

İklimsel, bölgesel ve sosyal koşulların etkisiyle farklı yöresel özellikler gösteren konut mimarisi Eldem'e (1984) göre yedi bölgeden oluşmaktadır:

- Karadeniz Sahili ve İç Kesim
- İstanbul ve Marmara Bölgesi
- Ege ve İç Kesimi
- Akdeniz Bölgesi
- İç Anadolu Bölgesi
- Doğu Anadolu Bölgesi
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Anadolu'da geleneksel konutlar bölgelere hatta alt bölgelere göre çeşitlilik ve görsel farklılık göstermektedir. Ancak tipoloji veren belirgin plan tipleri ile cephe özelliklerine göre genel geçer bir tanım yapılabilmektedir. Bu yaklaşımla mekân organizasyonu, bazı bölgeler dışında sofaya göre tanımlanmaktadır. Sofalar ise Anadolu'daki geleneksel konutları batı

Anadolu ve Avrupa konutlarından ayıran en önemli unsurdur (Eldem, 1984; Gültekin, 2010). Odaların temel ilkeler ve mekân örgütlenmesi açısından birbirine benzemeleri, plan şemalarının oluşumunda sofa biçimine ve etrafındaki odaların dizilişine göre bir sınıflama getirilmesini gerektirmiş, başta Sedat Hakkı Eldem olmak üzere bu konu üzerine eğilenler birtakım öneriler geliştirmiştir (Sözen, 2006). Eldem'e (1968) göre geleneksel Türk konutunun temelini başlıca dört plan tipi oluşturmaktadır. Eldem, sofanın yapıdaki konumuna bağlı olarak geleneksel konutların plan tipolojilerini dört başlıkta sınıflandırmıştır:

- Sofasız Plan Tipi
- Dış Sofalı Plan Tipi
- İç Sofalı Plan Tipi
- Orta Sofalı Plan Tipi

Türk Evi mekân örgütlenmesi açısından incelendiğinde temel ilkelerin aynı kaldığı görülür. Odalar çadır geleneğinde olduğu gibi oturma, dinlenme, yemek yeme, çalışma, uyuma ve yıkanma gibi çeşitli eylemleri karşılayabilme esnekliğine sahiptir. Türk evini biçimlendiren öğeler; odalar, sofa ve hizmet mekânlarıdır (Sözen 2006).

- Oda

Geleneksel Türk Evi'nde oda, konuta ilişkin eylemlerin çoğunu karşılayabilen en önemli birimdir. Temel biçimleniş ilkeleri açısından Türk çadırı ile oldukça benzer özellikler göstermektedir (Eruzun, 1989). Geleneksel Türk Evi'nde önem sırasına göre evin temel ögesi odadır. Çadırda olduğu gibi odada da insan yaşamındaki en önemli işlevlerin yerine getirilmesine olanak veren bir düzen bulunur. Odaların işlevlerindeki ve düzenlemelerindeki ilkeler üç ana madde ile açıklanabilir:

- Yaşama dair tüm işlevleri karşılayabilen esnek mekânlardan oluşur.
- İçinde yaşayan ailenin sosyoekonomik ve kültürel yapısı, konutun iç mekân düzenini belirler.
- Yakın ilişkileri olan bir ortak alan çevresinde düzenlenmiştir (Sözen, 2006).

Oda, Geleneksel Türk evlerinin özgün bir bileşenidir. Oda, ailenin en derin varlığı olduğu kadar, yakın çevrenin şekillenmesine ilişkin temek estetik tavrı da yansıtır. Odayı oluşturan başlıca öğeler uzun yıllar tekrar eden biçim ve boyutlarıyla özgün bir yaşam şeklinin de ifadesidir (Kuban, 1995).

Geleneksel Türk Evi'nde odaların en önemli özelliği çok amaçlı ve sürekli kullanıma imkân tanınmasıdır. Bu esnekliği sağlayan mekânsal çözümler, farklı kullanıma uygun sabit mobilyalar mobilyalarla ve tek amaca hizmet eden ekipmanların kullanıldıktan sonra kaldırılması ilkesine dayanmaktadır. Örneklendirilirse sedir, oturma, dinlenme gibi eylemleri karşılayan sabit bir elemanken sofra, yemek yeme eyleminden sonra kaldırılabilen hareketli bir elemandır. Her odanın en az bir duvarında dolaplar düzenlenmiştir. Hareketli elemanların kullanıldıktan sonra kaldırılıp korunabilmesi bu dolaplarla sağlanmaktadır. Depolama işlevinin yanı sıra yıkanma eyleminin dolap içlerinde çözülmesi ve bir diğer duvarda pişirme ve ısınma işlevi için ocaklar düzenlemesi, odanın bağımsız bir ev niteliği kazandırmaktadır (Eruzun, 1989). Geleneksel Türk Evi'nin odalar, ortalarına sini konulduğunda yemek odası olurlar, yüklüklerde duran yataklar yere serilince yatak odasına dönüşürler. İçlerinde oturulur, çeşitli ev işleri görülür, konuk ağırlanır. Sedir, yüklük, ocak, raf gibi eşyalar yerlerine bağlıdır, evle birlikte tasarlanıp yapılırlar. Eşyaların korunup sakladığı, bir duvar boyunca uzanan dolaplar bulunmaktadır (Alsaç, 1993).

Geleneksel konuttaki işlevler arasında yalnızca tuvalet mekânı için ayrı bir hacim kullanılmaktadır (Sözen, 2006). Bazı odalarda dolapların içinde küçük bir yıkanma yeri bulunmaktadır. Geleneksel konutlarda yıkanma işlevi, gusülhane adı verilen bu yıkanma yerlerinde yapılır. İslami kurallara göre durgun suda yıkanılmadığından, yıkanma eylemi gusülhanelere dışarıdan su taşınarak gerçekleştirilir. Bu yıkanma dolapları için özel bir yalıtım düşünülmemiştir. Büyük ölçekli zengin evlerde ise özel hamam üniteleri bulunmaktadır. Roma döneminde olduğu gibi, çok zengin konutlarda ise özel hamamlar yapılmıştır. Evliya Çelebi, Edirne'de çok sayıda hamamın varlığından söz eder. Bu hamam yapıları doğrudan evin ana katına bağlıdır. Anadolu evlerinde hamam, mutfak ve fırınla avluda, tek bir çatı altında tasarlanmıştır. Temizlik nedeniyle olduğu kadar kanalizasyon sistemine kolayca bağlayabilmek için tuvaletler genelde evlerin dışında olup bazen doğrudan ev girişinde sundurmanın altında yapılmıştır. Daha sonraki dönemlerde, küçük tuvaletler hayat/sofaların bir köşesine ya da merdiven sahanlıklarına yapılmıştır. İç sofalı evlerin yaygınlaşmasından sonra ise tuvaletler merdivenin bir kenarında, eyvanların içinde konumlanmıştır. Eski İstanbul evlerinde, bu mekân tuvalet ve lavabo olarak iki bölümden oluşur. Anadolu'da sıradan evlerin tuvaletlerinin inşasına fazla özen gösterilmediği bilinir (Kuban, 1995).

- Sofa

Geleneksel Türk Evi'nde sofa, odalar arasında bağlantıyı sağlayan ve aile bireylerinin toplanma alanı niteliğindeki alandır. Oda kapıları sofa mekânına açılır. Sofa bir ya da ki yandan kapalı ya da ortada konumlanır. Odaların sofaya açılarak bu mekânın hareket merkezi görevini üstlenmesi Türk Evi'ni batı evinden ayıran en önemli özelliklerden biridir. Sofanın yeri ve biçimi plan tiplerinin oluşumunu sağlamıştır. Bunların yanında sofa tüm ailenin yeridir ve genellikle manzaraya yönelenmiştir (Sözen, 2006).

- Eyvan

Doğrudan avluya açılan ya da revak ile avluya bağlanan eyvan, Geleneksel Türk Evi'nin önemli bir ögesidir. Geleneksel Türk Evi'nde hayatın (yarı açık galeri) evin içine doğru olan mekânsal uzantısı olan eyvan; sofanın manzaraya bakan, döşemesi yerden bir basamak yükseltilmiş oturma alanıdır (Kuban, 1995). Sofanın manzaraya yönelen taraflarında köşk, taht, eyvan ve sekil gibi döşemeden yükseltilmiş bölümler vardır. Dinlenme ya da seyir alanı olarak da kullanılan eyvanlar, konutun bu bölümleri içerisinde dış mekâna en uzak olanıdır. Eyvanlar genellikle iki oda arasında ve dar tarafı sofaya bakacak şekilde düzenlenmiştir (Sözen ve Eruzun, 1992).

- Hizmet alanları

Geleneksel Türk Evi'nin hizmet alanları; merdiven, geçitler ve mutfak, depolar, tuvalet ve hamamlardan oluşturmaktadır (Sözen, 2006). Günümüz konutlarındaki ıslak hacim mekânlarının geleneksel konutlardaki karşılığı oldukça özgün çözümlerdir. Anadolu'daki geleneksel konutlarda tuvaletler, ana yapıdan ayrı olarak avluda ya da bahçede kurgulanmıştır. 19.yy'ın son örneklerinden itibaren bazı bölgelerde tuvalet hacimlerinin yapı içinde bulunduğu örneklerle rastlanmaktadır (Asatekin, 1994; Erdem, 2007). Anadolu'daki mütevazı geleneksel evlerde banyo mekânı, neredeyse her odada dolap içlerine gizlenmiş gusülhanelerden oluşmaktadır. Akan sudan ziyade geleneksel malzemeler aracılığıyla suyun taşındığı bu hacimlerde yıkanma eylemi gerçekleştirilir (Faroqhi, 1992; Tuluk, 2010). Anadolu'daki konutların birçoğunda gusülhaneler bulunmakla birlikte bu mekânların ortak özelliği, küçük boyut ve taşıma suyla kullanılan dolap içi çözümler olmasıdır (Erdem, 2007).

1.6.3. Konutta Kullanıcı Gereksinimleri

Kullanıcı gereksinimleri, kullanıcıların yaşamını bir mekân içinde sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik engellere uğramadan sürdüreceği ve yaptığı işlerde verimli olmasına

yardım edecek olanakları sunan çevre koşulları şeklinde tanımlanmaktadır (Ertürk, 1977; Arslan, 2000). Kullanıcı gereksinimleri, kullanıcıların belirli eylemleri gerçekleştirebilmeleri için çevrenin mutlaka sahip olması gereken koşullardır. Kullanıcı gereksinimleri bireyin duygusal, algısal ve antropometrik koşulları ile ilişkilidir (Ünügür, 1973; Zorlu, 2004).

Kullanıcılar için konut çevresinden memnuniyet durumu önemlidir. Konut çevresinin kullanıcıların gereksinimlerine cevap verecek şekilde düzenlenmediği durumlarda, kullanıcıların olumsuz anlamda etkileneceği sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Cooper Marcus, 1975; Kurak Açııcı, 2013). Kullanıcı gereksinimlerinin sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesi için gereksinimlerin oluşmasında etkili olan kullanıcı amaç ve eylemlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi gerekmektedir (Berkun, 1979; Zorlu, 2004). Kullanıcının mekândan beklentileri, kullanıcı gereksinimlerinin bir sonucudur. Bu nedenle kullanıcının memnuniyeti, mekândaki koşulların niteliğiyle ilişkilidir.

Kullanıcı gereksinimleri fiziksel ve psikososyal olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır (Arcan & Evci, 1999; Arslan, 2000).

- Fiziksel Kullanıcı Gereksinimleri

Bu gereksinmeye ilişkin kriterler; mekânsal, ısısal, işitsel, görsel, emniyet ve sağlık olmak üzere altı başlıkta değerlendirilebilmektedir.

Mekânsal gereksinimler, kullanıcı özelliklerine bağlı olarak kullanıcının mekânda gerçekleştireceği eylemler bu eylemlere yönelik mobilya ve ekipmanlar ile ilgili özelliklerdir. Konuttaki mekânlarda gerçekleştirilen eylem çeşitliliği, bu eylemlere hizmet eden donatı tür ve özellikleri, yaşam biçimi ve kültürel özelliklere göre değişmektedir. Görsel gereksinimler, kullanıcıya/gerçekleştirdiği eyleme bağlı özellikler ve görsel çevreye bağlı özellikler olarak ikiye ayrılır. Kullanıcının yaş, cinsiyet, göz yapısı, geçmiş deneyimleri ve yapılan eylemin niteliği, mekândaki aydınlık düzeyi, renk, parlaklık ve kamaşmanın kontrolü gibi etkenler görsel gereksinimler ile ilgilidir. Isısal gereksinimler, kullanıcı ile çevre arasındaki ısısal konforun dengeli olması ile ilgilidir. İşitsel gereksinimler, mekân içindeki işitsel mahremiyeti sağlayan koşulların sağlanmasıdır. Emniyet/güvenlik gereksinimleri güvenli bir mekânda eylemleri gerçekleştirebilmektir. Sağlık gereksinimleri kullanıcının hem fiziksel hem de psikososyal sağlığının korunmasıyla karşılanmaktadır (Zorlu,2004).

- Psiko-sosyal Kullanıcı Gereksinimleri

Bu gereksinmeye ilişkin kriterler; mahremiyet, davranışsal, toplumsal, estetik olmak üzere dört başlıkta değerlendirilebilmektedir.

Mahremiyet bir kişinin ya da grubun çevresi ile kurmak istediği toplumsal ilişkilerde denetim hakkının olması ya da denetim hakkına sahip olma isteğidir (Rapoport, 1969; Ünlü, 1998; Karadeniz, 2022). Mahremiyet seçimi, kişinin içinde bulunduğu davranış modeline, kültürel durumuna, isteklerine, kişiliğine, psikolojik durumuna bağlı olarak değişmekte ve gelişmektedir (Lang, 1987; Kurak Açıcı, 2013). Mahremiyet; işitsel, görsel ve kokusal olarak üç grupta ele alınmaktadır. İşitsel mahremiyet hacimler arası ses geçişi, görsel mahremiyet hacimlerin ya da eylem alanlarının izole durumda olması, kokusal mahremiyet ise hacimler arası koku geçişi ile ilgilidir. Mahremiyet kişisel, bireysel, toplumsal ve kamusal olmak üzere dört düzeyde değerlendirilmektedir. Kişisel mahremiyet kişi ve diğerleri arasındaki ilişkilerde, bireysel mahremiyet aile içi ilişkilerde, sosyal mahremiyet aile-konuk, aile-komşu, iş arkadaşları arasındaki ilişkilerde, kamusal mahremiyet ise yabancılar arasındaki geçici beraberliklerde söz konusudur. Davranışsal gereksinimler kişilerin eylemlerini gerçekleştirmeye yönelik gereksinim duydukları mesafeler, başka bir ifadeyle eyleme ilişkin davranış boyutlarıdır. Toplumsal gereksinimler, mekân ölçeğinde toplumsal ilişkiyi etkileyen donatı-gereç düzeni, yerleşim düzeni, konumun sağladığı hareketlilik imkânı ve toplumsal odaklar etkisinde ele alınmaktadır. Sınırlar, bölgeler, ölçü ve duysal nitelikler gibi ögeler toplumsal ilişkiyi ayarlayıcı ögelerdir. Estetik gereksinimler mekânların, mekân elemanlarının, mekânda yer alan donatı ve ekipmanların form, renk, doku özelliklerine ilişkin istek ve beğenilerdir (Zorlu, 2004).

1.6.4. Kullanıcı Gereksinmelerinin Zaman Boyutu İçinde Değişimi

Zaman içerisinde kültürel, toplumsal ve teknolojik yapılardaki değişiklikler, birbirleri ile de etkileşimli ve farklı etmenlere dayalı olarak kişilerin yaşam biçimlerinin, değer yargılarının ve bunlara bağlı olarak gereksinmelerinin değişimine neden olmaktadır. Yaşam biçiminin değişmesi ve teknolojik yenilikler insanların eylemlerini, eylemleri gerçekleştirmede kullanılan ekipman ve donatıları da etkilemektedir. Bu değişimler doğrudan konuta yansımakta ve konutlar değişen gereksinimleri karşılamak için bir değişim sürecine girmektedir. Bir ailenin yaşam süreci içindeki yerinin değişimi, buna bağlı olarak aile büyüklüğünde meydana gelen değişimler, eğitim, gelir durumu, statü değişimi,

toplumsal değişimler, gelişen teknolojinin konuta yansıması gibi birçok etken, kullanıcı gereksinmelerini ve konuttan beklentileri değiştirmektedir (Zorlu, 2004).

Konut, çevresi ile sürekli etkileşim içerisinde olarak değişim ve gelişimini sürdürür. Her dönemde edindiği yapısal özellikler ile konut, toplum ve bireylerin kültürel ve sosyal aktarımlarını sağlayan bir yapıdır (Mumcu, 2009). Zamanla yaşam biçiminin dönüştüğü ve bunun sonucunda yeni ihtiyaç ve beklentilerin ortaya çıktığı, kültürel miras alanlarının/mekânlarının da bir değişim sürecine girdiğı görülmektedir. Kültürel miras alanlarının sürekliliğı, geleneksel yaşam alanlarının çağın gereksinmelerine göre uyarlanması ile mümkün olmaktadır. Ancak geleneksel konutlar yaşam biçimindeki değişimlere bağlı olarak, günümüz kullanıcı gereksinimleri ve konuttan beklenen konfor koşullarını karşılamada yetersiz kalabilmektedir. Bu noktada geleneksel konutlar fiziksel ve işlevsel değişimlere maruz kalmaktadır. Geleneksel konutlardaki bu değişimler, onları korumaya değer kılan özgün özelliklerine ve miras değerlerine zarar vermektedir. Geleneksel konutların korunarak yaşatılmasında, günümüz kullanıcı gereksinmelerini sağlamak adına yapılan müdahalelerin iyi bir şekilde anlaşılması gerekmektedir. Böylece bu kültürel miras değerlerinin korunarak yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması sağlanacaktır.

Konut tasarımının başarısı; doğru yerde, doğru zamanda, doğru insan için doğru örgütlenme anlamına gelmektedir (Gür, 2000). Dolayısıyla konut her toplum için içinde bulunulan zamana ve koşullara göre değerlendirilmesi gereken yaşayan bir süreci ifade eder. İlk çağlardan günümüze kadar geçen süreçte toplumsal, kültürel, teknolojik, ekonomik ve siyasal alanlarda gelişmeler meydana gelmiştir. Bu alanlarda yaşanan gelişmeler yaşam biçimindeki değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Konut değişen değerlerden etkilenen yapılardan biridir. Bu nedenle değişen yaşam biçimine bağlı olarak kullanıcının beklentileri ve mekân kullanım kalıpları da farklılaştırmaktadır. Böylece konuttaki bazı mekânlar önemini kaybetmiş, konutta yeni/farklı eylem alanları/mekânlar gündeme gelmiş ve mevcut mekânlarda işlevsel farklılıklar olmuştur.

1.6.5. Geleneksel Konutun Günümüz Kullanıcı Gereksinmelerine Uyarlanması

Dünyadaki tüm toplumlar bir değişim yaşamaktadır. Değişim ve süreklilik birbiri ile zıt anlamlı kavramlar gibi algılansa da kültürlerin sürekliliklerini koruması, değişen şartlara uyum sağlayabildikleri sürece mümkündür (Sağdıç, 2001).

Tarihi çevreler, toplumların ulaştığı sosyal ve teknolojik gelişme aşamalarını, kültürel kimliklerini ve yaşam biçimlerini tanımlayarak geçmişi günümüze bağlayan bir bellek oluşturur (İpekoğlu, 2001; Dalkılıç, 2004). Yaşadığı çevreden tarihsel geçmişin simge ve izlerini alan bireyler toplumda sağlıklı olarak yer edinir. Geçmişin izlerini taşıyan bir çevrede yetişen bireyler, tarih ve kültür sürekliliği bilincine sahip olur. Burada sözü edilen süreklilik, geçmişin olduğu şekilde canlandırılmasına yönelik bir özleminden çok, güncel yaşamda geçmişin simgelerini yaşatmaya yöneliktir (Tekeli, 1987; Sağdıç, 2001).

Zaman içerisinde toplumdaki kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimler kentten konuta farklı ölçeklerde varlığını göstermektedir. Yaşamın devam ettiği çevreler bu değişimden etkilenmekte, değişimin en belirgin etkisi ise konut alanlarında görülmektedir. Rapoport'a (2004) göre konut; kültürler arası karşılaştırmanın yapılabildiği ve değişen değerlerden doğrudan etkilenen en temel ve özel yapı olma özelliklerine sahiptir (Taş, 2020).

Geleneksel konut alanları kültürel mirasın bir parçası olmakla birlikte alışılan ve benimsenen çevreler olması, mevcut yapı stokunun değerlendirilmesinin yadsınamayacak bir ekonomik boyutunun olması, uzun zamandır yapılaşmış olması nedeniyle altyapı sorunlarının daha az olabilmesi gibi özellikler barındırır (Madran ve Özgönül, 2005). Geleneksel konutlar korunması gerekliliğinin ve avantajlarının yanı sıra günümüz kullanıcıları için işlevsel, kullanılabilir ve tercih edilebilir hale getirilmesi önemli bir odak noktasıdır (Asatekin, 1994; Erdem, 2007). Geleneksel konutların bir miras değeri olarak gelecek nesillere aktarılmasında çağın gereksinmelerinin karşılanması koruma açısından gereklidir. Ancak kullanıcılarda tarihi çevreyi koruma bilincinin tam olarak oluşmamış olmasından kaynaklanan bilinçsiz müdahale ve değişiklikler bu yapılara zarar vermektedir. Geleneksel konutların mevcut kullanımında kullanıcı gereksinmelerine bağlı olarak yapılan müdahale ve değişiklikler sonucunda kültürel miras değeri taşıyan nitelikleri kaybolabilmektedir. Bu müdahaleler uzmanlar tarafından ilgili kurumların onayı alınarak, yapının özgün özelliklerine zarar vermeyen müdahaleler/çözümler olmalıdır.

Geleneksel konutların önemli özelliklerinden biri, kullanıcısıyla birlikte yıllar boyu varlığını sürdüren canlı organizmalar olarak değerlendirilebilmesidir. Bu nedenle kullanıcıların değişen yaşam biçimine uyum sağlayabilmesi için geleneksel konutlarda değişim gerekli ve kaçınılmazdır (Yürük, 2023). Geleneksel konutlar; günümüz kullanıcı gereksinimleri ve beklenen konfor koşullarını sağlayamadığı ve tesisat, altyapı vb. gibi olanakların zorluğu nedeniyle kullanıcılar tarafında tercih edilmemekte ve terk edilmektedir. Zamanla toplumun yaşam biçiminin değişmesi ile kullanıcı gereksinimleri

ve konuttan beklentiler/istenenler değişmiştir. Bu duruma bağlı olarak geleneksel konutlar değişen ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalmaktadır.

Kentleşme ve beraberinde gelen nüfus artışı, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, modernleşme vb. gibi nedenlerle kentlerde meydana gelen değişim ve gelişim süreci birey, aile, toplum üzerinde etkili olmuştur. Bireyin, ailenin, toplumun yaşam biçiminin değişmesi ile kullanıcı gereksinimleri ve tercihleri de değişime uğramıştır. Bu değişimin fiziksel mekâna yansıması ise geleneksel konutun mekân organizasyonu, oda kullanımları, banyo/tuvalet gibi ıslak hacim mekân kullanımı ve konut içindeki sabit/hareketli donatı ve mobilyaların değişmesi ile gerçekleşmektedir (Sağdıç, 2001).

Fiziksel yapıdaki birçok sorun, kullanıcının yapıya müdahalesinden kaynaklanan mekânsal sorunlar olarak algılanmaktadır. Uzman görüşü alınmadan yapılan müdahaleler sonucu ortaya çıkan sorunlar, kullanıcıların kendilerinin geliştirdiği ilkel çözümler olarak görülebilir. Fiziksel sürdürülebilirliğin sağlanması, benzer kentsel parçalardaki geleneksel yapıların ve yapı gruplarının günümüz yaşamına uyarlanması ve o bölgedeki yeni yapılaşma süreçlerinin denetlenmesiyle mümkündür (Kuloğlu ve Durmuş ztrk, 2014). Geleneksel konutlar çok fazla müdahale görüp değişiklik yapıldığı, gerekli bakım ve onarımı görmediği durumlarda fiziksel ve işlevsel özelliklerini kaybetmektedir. Kullanıcıların yeni gereksinimleri karşılamaya yönelik bilinçsiz müdahaleleri konutların tarihsel ve mimari kimliğine, srekliiliğine zarar vermektedir. Bu nedenle müdahaleler farklı disiplinlerden bir araya gelen uzman kişiler denetiminde gerçekleştirilmelidir (Sağdıç, 2001).

Günümüzde konuttan beklentiler arasında konfor düzeyine verilen önem ilk sıralarda yer almaktadır. Islak hacim mekânları ise günümüz konutundaki konfor düzeyini belirleyen önemli etkenlerden biridir. Geleneksel konutların ıslak hacim mekânları günümüz konutlarındaki anlayıştan hem konfor düzeyi hem de işlevsellik açısından farklıdır (Erdem, 2007). Geleneksel Anadolu konutunun özgün oluşumunda oturma, yemek yeme, yatma, yıkanma gibi birçok eylemin aynı odada yapılabildiği, yıkanma eyleminin ise oda içerisindeki dolap içi mekânlarda gerçekleştirildiği bilinmektedir. Bu eylem ocak ya da sobada ısıtılan suyun taşınmasıyla gerçekleştirilmiştir. Geleneksel Anadolu konutunun özgün oluşumunda tuvalet mekânı konut içerisinde değil, genellikle bahçe, avlu ya da avluya bakan merdiven altında kurgulanmıştır (Fitoz, 1999; Peker, 2010). Günümüze gelindiğinde ise geleneksel konutlardaki ıslak hacim mekânlarının günümüz kullanıcılarının konut kullanım alışkanlıklarını karşılamadığı ve modern kullanıma uygun olmadığı görülmektedir. Günümüz konutlarında ıslak hacim mekânlarının konut içerisindeki konumu ve yönü dahi

önemli bir tasarım girdisi haline gelmiştir. Bu mekânların tamamında akan su kullanılmaktadır. Bu gibi farklılıklar geleneksel konutların birtakım bozulmalara uğrama ve terk edilme nedenini net bir şekilde açıklamakta ve ıslak hacim mekânlarında iyileştirme ihtiyacını ortaya koymaktadır (Erdem, 2007).

Kullanıcıların sosyal, kültürel, ekonomik yapılarında ve ilişkili olarak gereksinim ve isteklerinde meydana gelen değişiklikler, geleneksel konutun plan şemasının da değişimine neden olmuştur. Geleneksel konutların plan şemalarındaki değişimler, doğrudan kullanıcı tarafından, kendi istek ve ihtiyaçlarına göre gerçekleştirildiğinde ise söz konusu değişim, geleneksel konutlardaki bozulmanın bir türü olarak nitelendirilmektedir. Geleneksel konutun plan şeması, geniş aile düzenine göre inşa edilmiş ve birden çok ailenin ayrı ayrı yaşamasına imkân tanıyan bölmelerden oluşmaktadır. Geleneksel konutun her bir bölüntüsü (oda), tek başına bir konut niteliğindedir. Türkiye’de 1950 sonrası toplumda giderek yaygınlaşan apartmanda yaşama isteği ve yaşam biçimindeki değişiklikler (yemek yeme, oturma, uyuma eylemleri için özelleştirilmiş mekân arayışları) geleneksel konutun plan düzenini de değiştirmiştir. Bu anlamda geleneksel konutların ıslak hacim kurguları da günümüz anlayışından son derece uzak olduğundan kullanıcılar bu mekânlarda yeni düzenlemelere ihtiyaç duymuştur (Perker & Akıncıtürk, 2011).

- Geleneksel Konutlardaki Mekânsal Değişiklikler

Kültürel ve ekonomik değişmelere paralel olarak aile yapısının ve üretim biçiminin değişmesi, geçmişte geniş aile yapısına göre düzenlenmiş olan konutlarda zamanla bazı mekânların fonksiyonunu kaybetmesine ve yeni işlevsel ihtiyaçlara neden olmuştur. Bu soruna çözüm olarak, konutların planına ve formuna müdahale edilmeksizin, pek çok işlevi barındıran odaların farklı amaçlar için kullanılması yoluna gidilmiştir (Kuban, 2000). Geleneksel konut kullanıcıları, güncel gereksinim ve isteklerini karşılayabilmek amacıyla konutlarında birtakım müdahale ve değişiklik gerçekleştirmektedir. Ancak geleneksel konut kullanıcılarının özgünlükten uzak, hızlı ve kolay çözüm arayışları, bu konutların varisler tarafından kullanılması ve ilişkili olarak kullanıcıda aitlik hissi oluşmaması, ekonomik yetersizlikler, tarihi bilincinin olmaması gibi birçok neden dolayısıyla geleneksel konutlar kullanıcılarının niteliksiz müdahale ve değişikliklerine maruz kalmaktadır. Bu çağdaş gereksinimlere yönelik yapılan müdahale ve değişiklikler, çoğunlukla geleneksel konutun özgün özelliklerine zarar veren uygulamalar olmakla birlikte az da olsa bilinçli gerçekleştirilen müdahaleler de bulunmaktadır.

Geleneksel konutların korunarak yaşatılabilmesinde önemli olan kullanıcı tarafından yapılan değişikliklerin iyi anlaşılaraq ortaya koyulmasıdır. Geleneksel konutlarda yaşam biçimindeki değişimlere bağlı olarak kullanıcıların yaptıkları müdahaleler; iptal etme, bölme, dönüştürme, genişletme, ekleme olarak beş başlıkta incelenebilmektedir (Sağdıç 2001).

- İptal Etme: Kapı, pencere gibi mekân bileşeni düzeyinden, merdiven, giriş holü, banyo gibi mekân düzeyine kadar ve bazı durumlarda konutun tümüyle bir katının iptali olarak gerçekleştirilen müdahale şeklidir.
- Bölme: Konuttaki odanın, sofanın ve giriş holü gibi mekânların ailenin farklı ihtiyaçlarının karşılayabilmesi adına kendi içlerinde bölünmeleri ve konutun yatayda veya düşeyde en az iki ailenin kullanımına yönelik olarak bölünmesi ile gerçekleştirilen müdahalelerdir.
- Dönüştürme: Geleneksel konutun çok amaçlı kullanım imkânı tanıyan odalarının, günümüz gereksinmelerini karşılamak amacıyla işlevsel olarak dönüşümlerine yönelik müdahale şeklidir.
- Genişletme: Geleneksel konutlarda odaların genişletilerek farklı bir işlev verildiği müdahalelerdir.
- Ekleme: Yapının tarihsel, yapısal ve mimari kimliğini en fazla etkileyen ve cepheye doğrudan yansıyan müdahale şeklidir. Geleneksel konuta yapılan eklemeler mekân ve mimari yapı elemanı düzeyinde olabilmektedir.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Geleneksel konutlarda günümüz kullanıcı gereksinmelerinin ve beklentilerinin sağlanması adına gerçekleştirilen müdahale/değişikliklerin belirlendiği ve konutların özgün özelliklerine zarar vermeden bu gereksinmelerin karşılanmasına yönelik önerilerin geliştirilmesinin amaçlandığı bu çalışma kapsamında, özgün işlevini devam ettiren Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutları ve bu konutların banyo/tuvalet mekânları ele alınmaktadır.

Bu bölümde çalışmada kullanılan veri toplama ve analiz yöntemleri ile çalışma alanı ve Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

2.1. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma, Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarının banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahale ve değişimlere odaklanarak, geleneksel konutun günümüz kullanıcı gereksinimleri ve beklentileri doğrultusunda günümüze uyarlanması ve bu süreçte konutun özgün özelliklerinin korunmasının önemine dikkat çekmektedir. Geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki kullanım biçimlerinin ve günümüz kullanıcı gereksinmelerine bağlı olarak yapılan müdahale ve değişikliklerin belirlenmesi, geleneksel konutların korunarak yaşatılması için öneriler geliştirilmesi amaçlanan çalışmada 4 aşamalı bir yöntem izlenmiştir (Şekil 1).

Çalışmanın birinci aşamasında, kuramsal çerçevenin oluşturulması için literatür taraması yapılmış ve çalışmanın temeli oluşturulmuştur.

Çalışmanın ikinci aşaması, çalışma alanı olarak belirlenen Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarına ilişkin rölöve, restitüsyon ve restorasyon proje ve raporların temin edilmesi, yerinde tespitler ile örneklem grubunun belirlenmesi, konutların kimlik kartlarının oluşturulması, kullanıcılarla görüşmelerin gerçekleştirilmesi ve konutların mevcut kullanım durumunda banyo mekanındaki müdahale ve değişikliklerin tespit edilmesi olmak üzere beş adımdan oluşmaktadır. Bu aşamada izlenen adımlar aşağıdaki gibidir:

- a. 1. Adım: Alandaki Konutların Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Proje ve Raporlarının Temin Edilmesi

Alan çalışmasının ilk adımında; Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarının Zan Mimarlık tarafından hazırlanan rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporları temin edilmiştir. Ortamahalle yerleşiminde 34 adet tescilli yapı bulunmaktadır. Çalışma kapsamında yerleşimdeki 27 yapının rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporlarına göre ulaşılmıştır. Proje raporlarına göre bu yapılardan 2'si okul, 1'i kuran kursu işleviyle kullanılmaktadır. Bu çalışmada, özgün işlevini devam ettiren geleneksel konutlar ve bu konutların banyo/tuvalet mekanları ele alındığından söz konusu 3 yapı örneklem grubuna dahil edilmemiştir. Proje ve raporları incelenen 24 konuttan 3'ünün banyo/tuvalet mekânına ilişkin yeterli veri olmadığından 21 konut çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilmeyen söz konusu 3 konut da günümüzde restorasyon aşamasındadır. Örneklem grubunu oluşturan 21 konutun banyo/tuvalet mekânına ilişkin analizlerin yapılabilmesi adına proje çizimleri okunabilirliği arttıracak şekilde sadeleştirilmiştir.

b. 2. Adım: Yerinde İncelemeler ile Konutlar Hakkında Bilgi Edinilmesi

İkinci adım örneklem grubundaki 21 konutun güncel kullanım durumuna ilişkin bilgileri tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu adımda farklı zaman aralıklarında Ortamahalle' ye gidilerek konutların güncel kullanım durumlarına ilişkin bilgi edinilmiştir.

c. 3. Adım: Kullanıcı Görüşmelerinin Gerçekleştirilmesi

Üçüncü adımda Ortamahalle geleneksel konut kullanıcılarının demografik bilgileri, geleneksel konutun banyo/tuvalet mekânına yapılan müdahale ve değişiklikler, değişiklik yapıldıysa hangi amaca yönelik olarak yapıldığı, kullanıcıların konuta ilişkin memnuniyet durumu ve konuttan beklentilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla kullanıcılar ile nicel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 8 konut kullanıcısı ile birebir olarak araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olup kullanıcının izni dahilinde konutlar fotoğraflanmıştır.

Görüşme formu altı bölümden oluşan soruları içermektedir (Ek-1):

1. Kullanıcıya Yönelik Bilgiler
2. Konutun Mevcut Kullanım Durumu
3. Konut Memnuniyeti
4. Konuta Yapılan Müdahaleler

5. Konutun Onarım Durumu
6. Kullanıcının Konuttan Beklentileri

d. 4. Adım: Konutların Mevcut Kullanım Durumundaki Müdahale ve Değişikliklerin Tespiti

Dördüncü adımda Ortamahalle geleneksel konutlarının mevcut kullanım durumundaki müdahale ve değişiklikler tespit edilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen konutlara ait çizimler alanda karşılaştırılarak, güncel olmayan çizimler yeniden düzenlenmiştir.

Geleneksel konutları özgün işleviyle kullanmaya devam ederken, yeni gereksinimler için geçirdiği değişiklikleri anlamak ve değerlendirmek gerekmektedir. Bu değişiklikler kullanıcıların ihtiyaç dahilinde gerçekleştirdiği mekânsal müdahaleler olabileceği gibi zamana bağlı yapısal bozulmalar da olabilmektedir. Çalışmada geleneksel konutun mevcut kullanımında banyo/tuvalet mekânına yönelik olarak gerçekleştirilen müdahale ve değişiklikler ele alınmış olup analiz başlıkları şu şekildedir:

- Özgün plana eklenen duvar
- Özgün plana eklenen mekân
- Restorasyon ile eklenen duvar
- Restorasyon ile eklenen mekân
- Restorasyon ile işlevi değiştirilen mekân

e. 5. Adım: Konutların Kimlik Kartlarının Oluşturulması

Beşinci adımda; rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporları, yerinde incelemeler ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda örneklem grubundaki konutların kimlik kartları oluşturulmuştur. Kimlik kartları; yapı künyesi, yerleşim özellikleri, mimari özellikler ve yapı görselleri olmak üzere dört ana başlıktan oluşmaktadır. Kimlik kartlarında yapının ada/parsel numarası, kullanım ve mülkiyet durumu, görüşme durumu, tescil durumu, plan tipolojisi, kat sayısı, plan şemaları, yapı görsellerine ilişkin bilgiler yer almaktadır (Tablo 4). Kimlik kartlarında görüşme yapılan konutların güncel kat planları, görüşme yapıl(a)mayan konutların rölöve planları (güncel kabul edilerek) yer almaktadır.

Tablo 4. Konut kimlik kartı

Konut Adı: A Konutu							
Yapı Künyesi	İl		Görüşme Durumu				
	İlçe		Mülkiyet Durumu	Ev sahibi		Boş	
	Mahalle			Kiracı		Diğer	
	Sokak		Kullanım Durumu	Sürekli		Renovasyon	
	Ada/Parsel			Mevsimlik		Harabe	
Mimari Özellikleri	Vaziyet Planı		Tescil Durumu				
			Yapım Sistemi				
			Plan Tipolojisi				
			Kat Sayısı	Bodrum Kat			
				Zemin Kat			
				1. Kat			
	Kat Planları						
			Kat Planları Çizimleri				
	Cephe Kurgusu						
		Cephe Çizimleri					
Yapı Görselleri	Konutun Cephe Fotoğrafları						

Çalışmanın üçüncü aşamasında yerinde tespit çalışmaları ve kullanıcı görüşmelerindeki veriler irdelenerek konutların analiz diyagramları oluşturulmuştur. Bu aşama 3 adımdan oluşmaktadır:

a. 1. Adım: Yerinde Tespit Çalışmalarının Analizi

Yerinde tespit çalışmalarının analizinde ilk olarak yerleşimdeki yapılar, çalışma kapsamında ele alınan konutlar ve görüşme gerçekleştirilen konutlar alan haritası üzerine işlenmiştir. Daha sonra çalışma kapsamındaki konutların tablo üzerinde ada/parsel numaralarına göre sıralaması yapılarak kodlanmış ve kullanım durumu, görüşme yapılma durumu ve restore edilme durumu tablolara işlenmiştir.

Çalışmada, Ortamahalle yerleşiminde proje ve raporlarına ulaşılan 24 konut değerlendirilmiştir. Bu raporlardan edinilen bilgilere göre, 24 konuttan 3'ünün banyo/tuvalet mekanına ilişkin yeterli veri bulunmamakta ve söz konusu 3 konut da restorasyon

aşamasındadır. Çalışma kapsamında 21 konutun banyo/tuvalet mekânındaki müdahale ve değişiklikler analiz edilmiştir. Bu kapsamda 8 konutun kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilmiş olup, 13 konutun kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilememiştir. Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilemeyen 13 konutun 1'i atıl durumda, 4'ü restorasyon aşamasındadır. Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilen 8 konutun ise yalnızca 2'si restorasyon geçirmiştir.

Geleneksel konutların banyo/tuvalet gibi ıslak hacim mekânları günümüz anlayışından oldukça uzak olduğundan yeni düzenlemeler ile günümüze uyarlanması özgün işleviyle kullanılmaları açısından gereklidir. Çalışmada, özgün işlevini devam ettiren geleneksel konutlar ve bu konutların banyo/tuvalet mekânları ele alınmıştır. Bu kapsamda geleneksel konutun güncel durumuna ilişkin banyo/tuvalet mekânlarında:

- Bu mekânların konuta hangi müdahale türü ile eklendiği,
- Güncel durumda bu mekânlara yönelik gerçekleştirilen müdahaleler/değişikliklerin yapının özgün özelliklerine zarar verip vermediği,
- Bu müdahale ve değişikliklerin günümüz kullanımı için yeterli olup olmadığı analiz edilmektedir.

Çalışma alanındaki 21 konutun güncel kat planları ve özgün kat planlarında banyo/tuvalet mekânlarına ilişkin müdahaleler/değişiklikler tespit edilmiş, bu tespitler plan şeması üzerinde detaylandırılarak tablolara aktarılmıştır. Çalışmada ele alınan konutlarda, restorasyon geçirmeyenler güncel plan ve özgün plan şemasına göre değerlendirilmiştir. Restorasyon geçiren konutlar ise özgün plan, restorasyon projesindeki müdahale ve güncel plan şemasına göre değerlendirilmiştir. Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilen konutlar; rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporlarına ek olarak yerinde tespit çalışmaları ve kullanıcı görüşmelerinden elde edilen veriler ile; görüşme gerçekleştirilemeyen konutlar ise proje ve raporlar ile analiz edilmiştir.

b. 2. Adım: Görüşmelerden Elde Edilen Bulguların İrdelenmesi

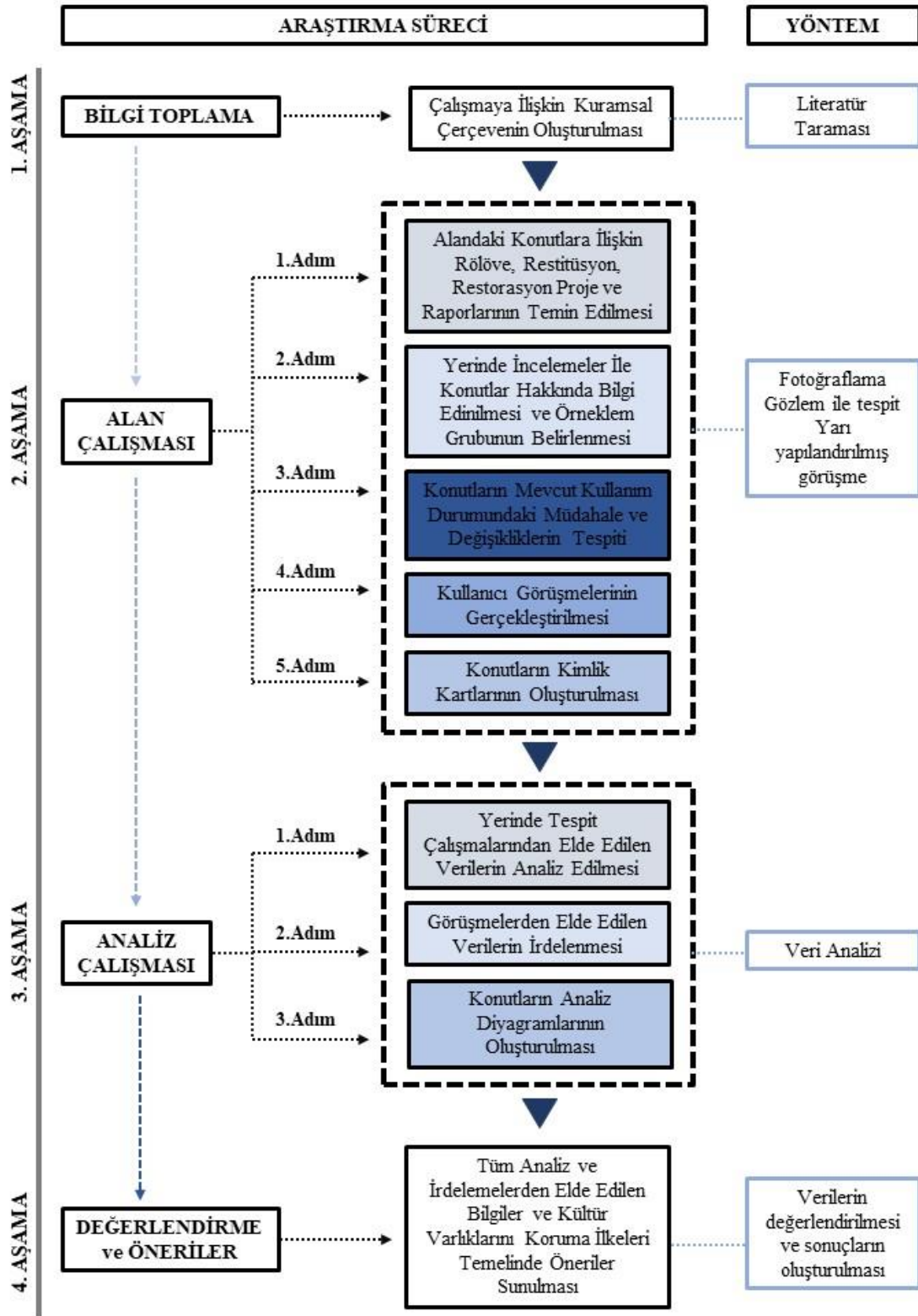
Örneklem grubundaki 21 konutun 8'inin kullanıcılarıyla görüşme gerçekleştirilmiştir. Diğer 13 konutun 1'inin atıl durumda, 4'ünün restorasyon aşamasında olması ve 8 konutun ise kullanıcılarına erişilememesi nedeniyle görüşme gerçekleştirilememiştir. Çalışmada 21 konutun tamamı ele alınmış ve kimlik kartları oluşturulmuş, bu konutların banyo/tuvalet mekânlarına yönelik gerçekleştirilen müdahale ve değişiklikler tablolara aktartılmıştır.

Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilen 8 konutun analizi detaylandırılarak yapılmış ve veriler irdelenmiştir.

c. 3. Adım: Konutların Analiz Diyagramlarının Oluşturulması

Bu adımda yerinde tespit çalışmaları ve görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda görüşme yapılan konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahale/değişikliklerin analizi yapılmıştır. Bu konutlardaki banyo/tuvalet mekânlarının yapıya hangi tür müdahalelerle eklendiği tespit edilmiştir.

Çalışmanın dördüncü ve son aşamasında, yerinde tespit çalışmaları ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilerek sonuçlar ortaya koyulmaktadır. Çalışma sonucunda tüm analiz ve irdelemelerden elde edilen bilgiler ve Kültür Varlıklarını Koruma İlkeleri temelinde öneriler sunulmaktadır. Çalışma sonucunda geliştirilen önerilerin, geleneksel konutlardaki banyo/tuvalet mekânlarının günümüz kullanıcı gereksinmelerine uyarlanmasına yönelik çalışmalar için yol gösterici bir kaynak oluşturması hedeflenmektedir.

Şekil 1. Çalışmanın Strüktürü

2.2. Çalışma Alanı

Akçaabat Trabzon kentinin batısında nüfus olarak en büyük ilçe merkezlerinden birisidir. Akçaabat kent merkezi kıyı şeridi yerleşim alanlarının zaman içerisinde gelişmesi ve yapılaşması nedeniyle Trabzon kenti ile bütünleşik bir yapıya sahiptir. Adından da anlaşıldığı üzere Ortamahalle, Akçaabat'ın diğer tarihi mahallerinin ortasında yer alır. Ortamahalle, Akçaabat'ın tarihi ve kültürel özellikleri nedeniyle koruma altına alınan ve geleneksel konut yapıları ile öne çıkan bir mahallesidir (URL-7).

Şekil 2. Ortamahalle genel görünüşü (Zan Mimarlık fotoğraf arşivi, 2018).

Bu çalışmada, özgün işlevini devam ettiren geleneksel konutlar ve bu konutların banyo/tuvalet mekânları ele alınmaktadır. Bu doğrultuda Trabzon ili, Akçaabat ilçesi Ortamahalle geleneksel konutları ve bu konutların banyo/tuvalet mekânları örneklem olarak belirlenmiştir. Ortamahalle yerleşiminin mahalle ölçeğinde korunarak günümüze ulaşması ve bu bütünlüğün gelecek nesillere miras değeri olarak aktarılması gerekliliği çalışma alanının önemini ortaya koymaktadır. Rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporlarına göre Ortamahalle 'de 96 konut bulunmakta olup bu konutların 34'ü tescillidir. Ortamahalle yerleşiminde rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporları Zan Mimarlık tarafından oluşturulan 27 tescilli yapı mevcuttur. Proje raporlarına göre bu yapılardan 2'si okul, 1'i kuran kursu işleviyle kullanılmaktadır. Bu çalışmada, özgün işlevini devam ettiren geleneksel konutlar ve bu konutların banyo/tuvalet mekanları ele alındığından söz konusu 3 yapı örneklem grubuna dahil edilmemiştir. Çalışma kapsamındaki 24 konutun 3 tanesinin rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporlarında banyo/tuvalet mekanına ilişkin yeterli veri olmadığından, çalışmanın örnekleme 21 konut ile sınırlandırılmıştır. Çalışma kapsamına

dahil edilmeyen söz konusu 3 konut da günümüzde restorasyon aşamasındadır. Alan çalışması 2024 Haziran ve temmuz ayları içerisinde farklı dönemlerde tamamlanmış olup yerinde tespit çalışmaları ve kullanıcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada örneklem grubundaki 21 geleneksel konutun banyo/tuvalet mekânındaki müdahaleler ve değişiklikler analiz edilmiştir. Alan çalışmasında 8 konutun kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilmiş olup, 13 konutun kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilememiştir. Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilemeyen 13 konutun 1'i atıl durumda, 4'ü restorasyon aşamasındadır. Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilen 8 konutun ise 2'si restorasyon geçirmiştir.

2.2.1. Yerleşimin Tarihi

Akçaabat ilçesinin hangi millet tarafından kurulduğu ve kuruluş tarihi hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamakla beraber, ilçenin tarihinin Trabzon'un tarihi ile yakın ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Trabzon şehrinin M.Ö. en az 2000 yıl önce kurulduğu ve tarihinin en uzak geçmişinde Hitit uygarlığının ve kültürünün izlerine rastlandığı bilgisi vardır (Lermioğlu, 1949; Saka, 1996). Trabzon bu dönemlerde Orta Asya, İran, Hindistan gibi medeniyetlerden gelen kervanlar için transfer merkezi olmuştur (Lermioğlu, 1949; Kadioğlu ve Bekdemir, 2014). Trabzon'un ticaret limanı olarak tanınmasına ise batısında kalan Pulathane limanı katkı sağlamıştır (Bijişkyan, 1969; Kadioğlu ve Bekdemir, 2014).

Akçaabat destanları ve efsanelerinin tarihi geçmişi M.Ö. zamanlara uzanmaktadır. İran Satraplığı döneminde Yunanlılar bu bölgeye gelerek Pontus adını vermiştir (Gediklioğlu, 1996; Kadioğlu ve Bekdemir, 2014). Akçaabat, tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Doğal bir liman olan Akçaabat'tın ticarete uğrak nokta olması kültürel yapısını zenginleştirmiştir. Türk ve Rum kökenli insanlar bu bölgede uzun süre yaşamıştır (Lermioğlu, 1949; Akın vd., 2013). Akçaabat Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilmiştir. Akçaabat'ın farklı ölçeklerdeki dokusunda burada yaşamış farklı medeniyetlerin tarihi yapıt ve izlerini görmek mümkündür (Makaklı ve Atalan, 2014).

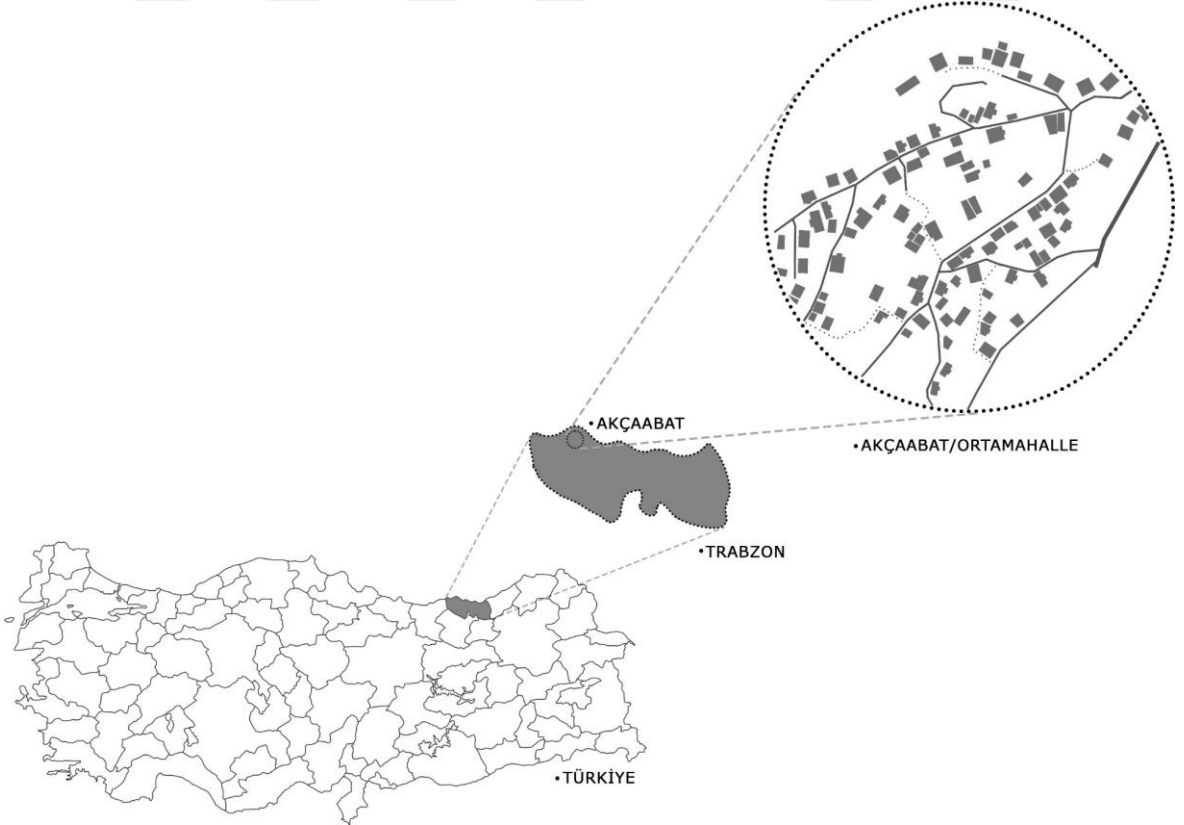
Osmanlı dönemi kaynaklarında Akçaabat'ın adı merkez için "Pulathane", ilçe geneli için "Akçeabad" tır. Çınar ağaçlarının yoğunluğu sebebiyle Pulathane olarak bilinen ilçe sonrasında Akçaabat adını almıştır (Makaklı ve Atalan, 2014). M.Ö. 500 yıllarında yöreye hâkim olan İranlıların, beyaz badanalı evler nedeniyle bölgeye parlayan yer manasındaki Akçaabat adını verdiği anlatılmaktadır (Lermioğlu, 1949; Kadioğlu ve Bekdemir, 2014). Bu

anlatımın kesinliği olmayıp Akçaabat adını Türklerin verdiği de düşünülmektedir. Akçaabat kelimesinin aslı Akçeâbad olup zengin yer anlamına gelmektedir (Kadıoğlu ve Bekdemir, 2014).

Akçaabat 18. yy.'ın ortasında denize doğru alçalan sırtlar üzerinde kurulmuştur. (Lermioğlu, 1949; Kadıoğlu ve Bekdemir, 2014). Akçaabat'ın en eski mahallerinden olan Dürpınar, Ortamahalle ve Nefsipulathane bu sırtlar üzerindedir. Denizin sahilden çekilmesi ve kıyı kesiminde yapılan dolgu yerleşmeyi kuzey tarafında genişletmiştir (Kadıoğlu ve Bekdemir, 2014).

2.2.2. Coğrafi Özellikleri ve Kentsel Konumu

Akçaabat, Karadeniz bölgesinde Trabzon iline bağlı bir ilçedir (Şekil 3). İlçenin doğusu Ortahisar ve Maçka ilçeleri, batısı Çarşıbaşı ilçesi, güneyi Düzköy ilçesi ve kuzeyi sahil şeridi boyunca Karadeniz ile çevrilidir. Coğrafi konum olarak 39-40 derece doğu boylamı ile 40-41 derece kuzey enlemi arasındadır. 385 km² yüzölçümüne sahip olan Akçaabat, Trabzon merkezine 13 km, başkent Ankara'ya 744 km ve İstanbul'a ise 1065 km uzaklıktadır (URL-8).

Şekil 3. Trabzon ilinin ve Ortamahalle yerleşiminin Türkiye'deki konumu

Akçaabat sahile paralel doğrusal gelişme gösteren 9 mahalleden oluşur. Kireçhane, Akçaabat, Hamam ve Çolaklı dereleri ile kent mahallelere ayrılmıştır. Kent merkezi bu derelerle birbirlerinden ayrılan 4 mahalleden meydana gelmektedir (Akın vd., 2013).

Doğu Karadeniz kıyı kesiminin topografik özelliklerini tipik olarak yansıtan Akçaabat'ta, topografya kuzeyden güneye gittikçe yükselmektedir. Yerleşmeye imkân sağlayan düzlük alanlar oldukça dar ve sahile paraleldir (Saka,1996). Akçaabat, engebeli ve eğimli arazilidir. Arazinin engebeli olması “tepe” niteliğindeki büyüklü küçüklü yükseltileri meydana getirmiştir. Dağların üzerlerinde geniş düzlükler bulunur. Akçaabat, Karadeniz ikliminin özelliklerini göstermektedir. Bütün mevsimler yağışlı olmakla birlikte yazlar orta sıcaklıkta, kışlar ise ılık geçer. İlçe merkezinde rakım 10 metredir. Ilıman karaktere sahip olan iklim yörenin gür bitki örtüsünün oluşmasını sağlamıştır. (URL-9).

2.2.3. Sosyokültürel ve Ekonomik Yapısı

Trabzon kentinde ekonominin önemli bir kısmı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Etkin nüfusun büyük bir çoğunluğu tarım, hayvancılık, balıkçılık, avcılık ve ormancılıkla geçinmektedir. İklim koşulları hayvancılığa elverişli olan Trabzon'da küçük ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği vardır. Bunun yanı sıra arıcılık da önemli bir geçim kaynağıdır. Kafkasya, Orta Asya ve batı arasında köprü oluşturan Trabzon'un ticari hayatı da oldukça gelişmiştir. Trabzon Her geçen gün gelişen turizm potansiyeli, modern limanı ve üniversiteleri ile çağdaş bir kent konumundadır. Karadeniz sahil şeridindeki en önemli limanlardan biri olmasıyla Akçaabat'ta da ticari hayat canlıdır. Ekonomik yapıya bakıldığında balıkçılık, fındık, zeytincilik, hayvancılık, az miktarda tütüncülük ve turizm ilçenin başlıca geçim kaynakları arasındadır. Akçaabat, sunduğu mal ve hizmetin yanı sıra potansiyel turizm alanları ile Trabzon ili için alt merkez konumundadır. Trabzon il sınırlarında yer alan ilçeler arasında Akçaabat ilçesi ekonomik gelişmişlik sıralamasında 3. sırada yer alır (URL-10).

İlçede 1991 yılından günümüze her yıl düzenlenen müzik ve halk oyunu festivalleri, yayla şenlikleri doğal ve kültürel değerlerin önem kazanmasını sağlamaktadır. Folklorik özellikler mahalleden mahalleye ve köyden köye farklılıklar gösterebilmektedir. Bölgedeki festivaller, yayla şenlikleri, dini bayramlar, kalandar, Hıdırellez, gibi günler ile zengin bir sosyal hayat vardır. İnsanlar arasındaki ilişki ve bağlar güçlü olup spor, sanat alanlarına da hem gençler hem de yetişkinlerce ilgi fazladır (URL-9).

2.3. Ortamahalle Geleneksel Konutları ve Dokusu

Ortamahalle, Arnavut kaldırımlı sokakları, çeşmeleri, Osmanlı dönemine ait evleri, konakları ve özgün özellikleri ile öne çıkan Akçaabat'a bağlı bir mahalledir. 1988 yılında kentsel sit alanına dahil edilen Ortamahalle, tarihi dokunun korunduğu ve günümüzde de yaşatıldığı ender yerleşimlerden biridir. Sokak ve mahalle ölçeğinde bir bütünlük sergileyen Ortamahalle, oldukça dar sokakları ve dik yokuşlarıyla öne çıkmaktadır (URL-10).

Şekil 4. Eğimli arazide konumlanan Ortamahalle konutları (Kişisel fotoğraf arşivi, 2024).

Şekil 5. Dar ve dik sokakları ile Ortamahalle (Kişisel fotoğraf arşivi, 2024).

Ortamahalle yerleşiminde 96 konut bulunmakta olup bu konutların 34'ü tescillidir. Tescilli yapılar arasında özgün işleviyle kullanılan geleneksel konutlar olduğu gibi yeniden işlevlendirilerek kullanılmakta olan yapılar da bulunmaktadır. Sosyal ve kültürel

faaliyetlerde kullanılmak üzere yeniden işlevlendirilen Saint Michael Kilisesi günümüzde Ortamahalle Müzesi adıyla bilinmektedir. Kanoğlu, Mehmet Efendi, Timurciler ve Lermioğlu isimli dört adet konak, yeme, içme ve konaklama amacıyla yeniden işlevlendirilerek halka açılmış ve turizme kazandırılmıştır. Ortamahalle yerleşiminde bu yapıların yanı sıra 1800 yılında inşa edilmiş olan Ortamahalle Camii ve ortak bir bahçede kuzey-güney olmak üzere iki yapıdan oluşan ilköğretim okulu mevcuttur.

Şekil 6. Sırasıyla Kanoğlu, Mehmet Efendi, Timurciler ve Lermioğlu Konağı (Kişisel fotoğraf arşivi, 2024).

Şekil 7. Saint Michael Kilisesi (Ortamahalle Müzesi) ve Ortamahalle Camii (Kişisel fotoğraf arşivi, 2024).

Bu bölümde Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutları; yerleşim özellikleri, plan özellikleri, cephe özellikleri, yapım tekniği ve malzeme olarak dört temel özellik açısından ele alınmaktadır.

- Genel Yerleşim Özellikleri

Eğimli bir topografyaya sahip olan yöredeki geleneksel konutlar ayrıık yerleşim düzeninde ve kendi içlerinde gruplar halindedir. Arazinin dik ve yerleşimlerin tepede olması nedeniyle sokaklar genellikle dik ve merdivenlidir (Saka, 1996). Evler birbirinin manzarasını engellemeyecek şekilde ve cepheler kuzey ve doğu yönüne doğru konumlanmıştır (Zorlu ve Keskin, 2017).

Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarında Anadolu'daki diğer geleneksel yerleşimlerde olduğu gibi sokak sınırını evler oluşturmamaktadır. Evler genellikle bahçe içinde olup manzaraya ve eğime paralel yerleşim gösterirler. Sokak sınırını ise bahçe duvarları oluşturur (Akın vd., 2013). Konut-bahçe ilişkisine bakıldığında, Akçaabat yöresindeki konutların hemen hepsinin bahçe içerisinde konumlandığı görülür. Bu nedenle konutlar sokakla dolaylı olarak bağlantılıdır ve ana giriş bahçeden yapılır. Girişin doğrudan sokaktan olduğu birkaç örnekte bahçeden ikinci bir giriş de bulunur. Bahçe duvarları, yol tarafından bakıldığında evin zemin katı görünmeyecek yükseklikte, diğer taraflarda ise manzarayı kesmeyecek yükseklikte tutulmuştur (Saka, 1996). Bahçe duvarlarının çevrelediği sokaklarda çeşmeler, merdivenler, kuyular ve ağaçlar bulunur. Genel olarak araç girişine elverişli olmayan sokaklar dar ve diktir. Ortamahalle' de yolların kesiştiği yerde konumlanan çınar ağacı ve çeşme bölge halkının önemli buluşma mekânlarından biridir.

Konut dış yaşamdan bu yüksek duvarlarla ayrılır. Konuta giriş önce sokaktan bahçeye, bahçeden de konuta doğrudur. Bahçeye açılan kapılar bir ya da birden fazla olabilmekte ve arada bir geçiş mekânı olmadan doğrudan bahçeye açılmaktadır. Konuta girişin sağlandığı kapılar ise genellikle üst kattaki çıkmanın oluşturduğu yarı açık mekân altında bulunmaktadır (Zorlu & Keskin, 2017).

- Plan Özellikleri

Yöre halkından edinilen bilgilere göre, Geleneksel Akçaabat Evleri Rumlar tarafından 1800-1900'lü yıllar arasında inşa edilmiştir. Türkler tarafından inşa edilen konutların plan ve görünüşleri Rum yapı konutlarla oldukça benzer özelliklere sahiptir (Saka, 1996). Türk ve Rum evlerindeki belirgin fark, dolap içlerindeki gusülhanelerdir. Bölgenin Türklere geçmesinden sonra, Rum evlerine dolap ve gusülhaneler eklenmiştir (Akın & Özen, 2012).

Yöredeki konutlardaki kat sayısı; bodrum/zemin kat, zemin/bir kat, bodrum/zemin/bir kat, bodrum/zemin/iki kat, zemin/iki kat şeklinde değişiklik gösterir (Saka, 1996). Ancak

Geleneksel Akçaabat Evleri genellikle zemin ve bir kat olmak üzere iki katlıdır. Arazinin eğimine göre bu kat sayısına bodrum katı da eklenebilmektedir. İkinci bir katı bulunan geleneksel örnek sayısı ise oldukça azdır. Bu örneklerde ikinci kat, sofa mekânının çatıda bir kat yükseltilmesiyle eklenmiştir. Bodrum kat üzerine zemin kat eklenerek oluşturulan evlerin sayısı da azdır (Akın & Özen, 2012).

Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutlarının plan şemaları yörenin yaşam biçimine göre şekillenmiştir. Bodrum katı kırsal kesim yöre konutlarından farklılık gösterir. Tarım ve hayvancılığa bağlı ahır mekânı Geleneksel Akçaabat Evleri'nde yerini yaşama, depo, kiler gibi servis mekanlarına bırakmıştır (Enön vd., 1984; Saka, 1996). Bodrum katı olan geleneksel evlerde bu alanlar depolama amaçlı kullanılmıştır. Bodrum kat olmayan evlerde ise zemin kat genellikle yükseltilmiş ve evlere merdiven aracılığıyla çıkış verilmiştir. Giriş üstü çıkmanın oluşturduğu alana erişim bu merdivenlerle sağlanmıştır (Saka, 1996; Akın vd., 2013). Sofanın giriş üstüne yaptığı çıkma ve altındaki giriş mekânı geleneksel Akçaabat evlerine özgü bir özelliktir (Akın vd., 2013). Katlar bodrum katı ile yükseltildiğinde evin girişine tek veya karşılıklı iki yönde merdivenle çıkılır. Girişe çıkan merdivenlerin altında oluşan alan, depo ve çeşme olarak kullanılır. Giriş önü mekânı, girişe çıkan merdivenler, üzerindeki çıkma ve sütunlarla bir bütünlük sergiler ve yöreye özgü bir özellik oluşturur (Saka, 1996).

Geleneksel Akçaabat Evleri genellikle iç sofalı plana sahiptir ve simetrik özellik gösterir. Bu evlerin zemin katlarında yaşama alanı, mutfak, kiler, depo vb. servis alanları; üst katlarında ise sofaya açılan yatak odaları bulunmaktadır. Anadolu'daki geleneksel evlerde sıklıkla görülen ara kat uygulaması Geleneksel Akçaabat Evleri'nde bulunmaz. Üst katlar da zemin katlarda olduğu gibi yaşama mekânı olarak kullanılmaktadır (Zorlu & Keskin, 2017). Türk Evi'nde olduğu gibi günlük yaşama ilişkin eylemlerin neredeyse tamamı odaların içinde gerçekleştirilmektedir (Akın & Özen, 2012). Sofa ve odalardan oluşan geleneksel evlerde ocaklar, gömme dolaplar, nişler ve sedirler bulunmaktadır (Akın vd., 2013). Bu elemanlar ile oturma, yatma, yemek yeme ve yıkanma gibi çeşitli eylemler karşılanabilmektedir (Zorlu & Keskin, 2017). Geleneksel Akçaabat Evleri'nde genellikle sadece mutfakta ocak bulunur. Ocaklarda, gömme dolaplarda, tavanlarda ve duvarlarda, nişlerde süslemeli yapı elemanları oldukça azdır. Bu elemanlar Anadolu'daki geleneksel evlere kıyasla abartıdan oldukça uzaktır. Gömme duvarlar ahşap malzemeden, tavanlar ahşap tekne tavan ve nişler süslemesiz olarak yapılmıştır (Akın vd., 2013).

Akçaabat geleneksel evlerinde haremlik-selamlık ayrımı bulunmamaktadır. Giriş katı genellikle ortak yaşama ayrılan bu evlerde, üst katlarda oturma, yatma, misafir ağırlama gibi eylemler gerçekleştirilmektedir. Odaların bir ailenin oturma, uyuma, yıkanma gibi farklı ihtiyaçları karşılayacak nitelikte olması ailenin kendi içindeki mahremiyetini sağlamaktadır (Zorlu & Keskin, 2017).

Geleneksel Akçaabat Evleri'nde üst katla bağlantıyı sağlayan merdivenler, iç sofalı plan tipinde girişin tam karşısında konumlanmıştır. Döner merdiven ya da iki kollu olup sahanlıktan sonra birleşen merdivenler üst kata çıkar. Tuvaletler genellikle merdivenlerin altında çözülmüştür. Bazı planların özgün halinde tuvalet mekanının olmadığı ve sonradan eklendiği belirlenmiştir (Akın vd., 2013).

- Cephe Özellikleri

Geleneksel Akçaabat Evleri ahşap iskelet sistem-bağdadi yapım sistemiyle yapılmıştır. Genellikle arka ve yan duvarları taş olan konutların ön cepheleri sıvalı ve boyalıdır. Ön cephe dışındaki yan cepheler de genellikle sıvalı olup bazı örneklerde taş malzeme olduğu gibi bırakılmıştır. Arka cephe ise her zaman taş olup doğal haldedir. Cephelerdeki ahşap bantlar katlar arasındaki ayrımı sağlamaktadır (Akın vd., 2013). Bu öge yöredeki evlere yatay etki vermektedir.

Geleneksel Akçaabat Evleri'nde giriş ön cephede bulunur ve manzaraya yönelmiştir (Saka, 1996). Geleneksel Akçaabat Evleri'nde yan ve arka cepheler sokağa sırt çevirmiş ve bu cephelere pencere açılmamıştır. Yan ve arka cephelere pencere açılması gereken durumlarda, pencere boşlukları küçük bırakılmış ve masif duvar yüzeyi oluşturulmuştur. Sokağa bakan cephede pencere bulunan konutlarda bu pencereler demir parmaklıklar ile kapatılmıştır (Zorlu & Keskin, 2017). Geleneksel Akçaabat Evleri'nde pencereler söveli olup farklı şekillerde biçimleniş gösterirler. Pencerelerin düşey boyutu genellikle yatay boyutunun iki katı kadardır. Böylece pencereler cephede düşey bir etki yaratır. Pencerelerin söveleri genellikle ahşap olup, bazı örneklerde zemin katta taş ve diğer katlarda taş ya da ahşap olmak üzere değişiklik gösterir. Pencereler genellikle zemin katlarda demir parmaklıklara sahiptir (Saka, 1996).

Genellikle iç sofalı plan tipinde olan Geleneksel Akçaabat Evleri simetrik ve bu simetri cepheye de yansımaktadır. İç sofalı plan tipinde sofalar genellikle girişin üstüne açık ya da kapalı çıkma yapar ya da çıkma yapmaz (Saka, 1996). Geleneksel Akçaabat Evleri'nin karakteristik öğelerinden olan çıkmalar; giriş üstü kapalı çıkmalı evler, giriş üstü açık

çıkmalı evler, çıkmasız evler ve serbest çıkmalı evler olarak sınıflandırılabilir (Akin vd., 2013). Geleneksel Akçaabat Evleri'nde çıkma genellikle üst kattaki sofanın giriş üstüne çıkma yapmasıyla cephenin tam ortasındadır. Çıkma yapan kısımların genellikle önünde iki ve yanlarında bir pencere bulunur. Çıkma yapan kısımların genellikle ahşap direklerle taşınır ancak çok az örnekte taş sütunlarla taşındığı ya da taşıyıcı olmadığı görülür. Taş sütun olan örneklerin sütun başlıklarında süslemeler bulunur. Ahşap direklerin zeminle birleştiği noktalar yerden yükseltilerek taş ayaklar üstüne oturtulmuştur. Çıkmanın altındaki giriş mekânı genellikle yüksek olduğundan korkulukla çevrelenmiştir. Bu korkuluklar el işçiliği ile demir ya da taş malzeme ile oldukça süslü bir biçimde yapılmıştır. Giriş üstü çıkmanın alt tavanı bazı örneklerde süslemelerle bezelidir. Ancak bu süslemeler günümüzde varlığını yitirmiştir. Çıkma yapan üstünde yer alan üçgen alınlıkların üzeri ya boş bırakılmıştır ya da yuvarlak-diyagonal rozetle tamamlanmıştır. Bu rozetlerin içi boştur ve çatıyı havalandırmak amacıyla yapıldığı düşünülmektedir. Birkaç örnekte bu üçgen alınlık çatıyla örtülmüştür. Giriş üstü açık çıkma yapan ya da çıkma yapmayan evlerde de giriş aksında çatıda üçgen alınlık yapılmıştır (Saka, 1996).

Geleneksel Akçaabat Evleri bahçe içerisinde olduğundan hem bahçe kapıları hem de konutların giriş kapıları bulunmaktadır. Bahçe kapılarının etrafı taş söveli olup kapı kanatları ahşaptan yapılmıştır. Ahşap kanatlar üzerinde demir işçiliği ile yapılmış tokmaklar bulunur. Konutların giriş kapıları da söveli ve oldukça işlemelidir. Bahçe kapılarının da olduğu gibi kanatlar ahşaptır (Saka, 1996).

- Yapım Tekniği ve Malzeme

Karadeniz Bölgesi'nde konutlar yapım sistemleri açısından incelendiğinde genel olarak yığma taş duvarlar (kagir sistem) ve ahşap çatıklı duvarlar (yarı kagir sistem) olarak ikiye ayrılmaktadır. Karadeniz kentlerinde inşa edilen konutların çoğunda karayele karşı gelen cephe taş malzeme ile yapılmıştır. Karayel rüzgârın yıkıcı etkilerine önlem olarak evlerin kuzeybatı cephelerinin taş malzeme ile inşa edildiği görülmektedir (İltar, 2016).

Oldukça zengin bir tarihi geçmişe sahip olan Trabzon evleri bölgelere göre çeşitlilik gösterir. İklim, bitki örtüsü, topografya olarak benzer özelliklere sahip olan bölgelerde farklı mimari etkiler görülür. Bu farklılık sosyal ve kültürel yapıdaki çeşitlilikle açıklanabilir. Bol miktarda yağış alan bölgede ahşap, temel yapı malzemesidir ancak farklı yapım teknikleri yapıları birbirinden ayırmaktadır. Evlerin zemin katları genellikle yığma taştır ve üst katları

ise ahşap malzemedir. Taş duvarlar; moloz, kaba yontu ve kesme taş duvar olarak çeşitlidir. Ahşap ise yığma duvar ya da karkas olarak kullanılır. Duvar dolgusu göz dolma, muska dolma ya da bağdadi olarak değişiklik gösterir (Karabulut, 2018).

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

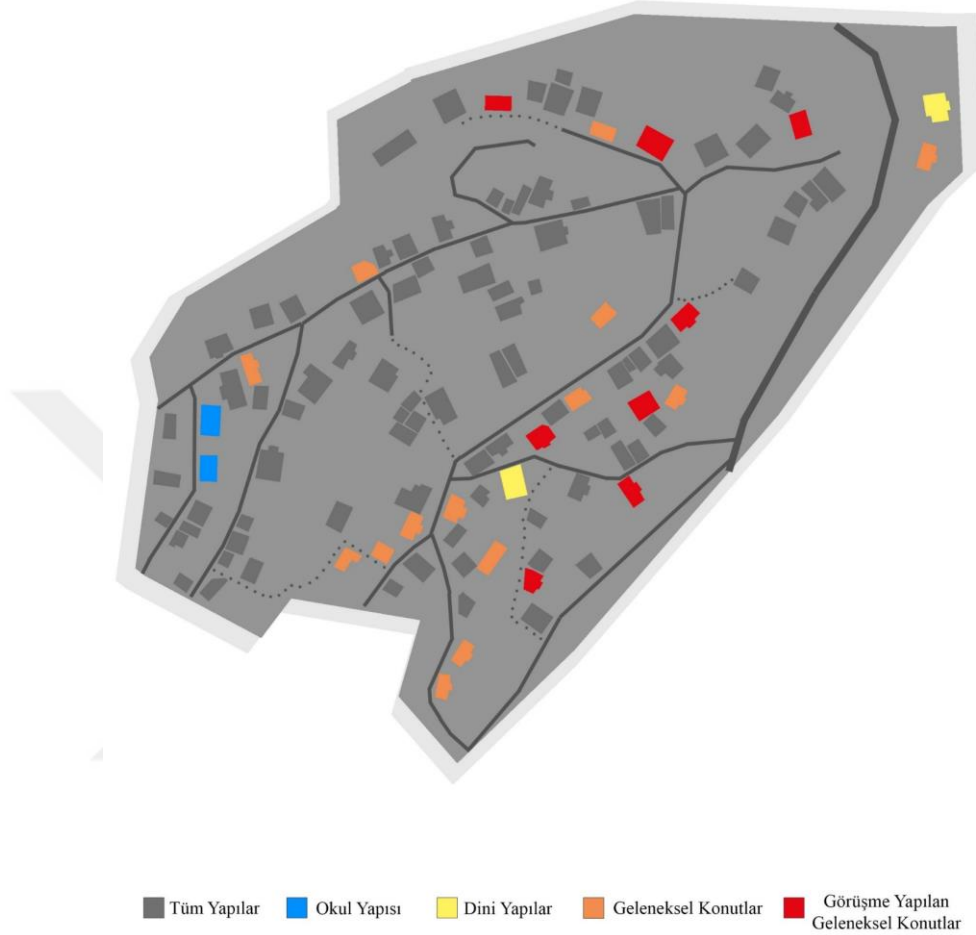
Bu bölümde çalışma alanı kapsamında ele alınan konutların yerinde tespit çalışmalarından ve konut kullanıcıları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin dokümantasyonu ve değerlendirilmesi/analizi yapılmıştır. Yerinde tespit çalışmalarından elde edilen bulgular kısmında çalışma alanındaki konutların kimlik kartları ve özgün/güncel plan şemalarının olduğu analiz tablolarına yer verilmiştir. Kimlik kartlarında kullanıcıları ile görüşme yapılan konutların (A3, A7, A8, A10, A12, A13, A15, A17) güncel kat planları mevcut durumlarına, görüşme yapıl(a)mayan konutların (A1, A2, A4, A5, A6, A9, A11, A14, A16, A18, A19, A20, A21) güncel kat planları ise rölöve çizimlerine (güncel kabul edilerek) göre değerlendirilmiştir. Analiz tablolarındaki kat planları için de aynı durum söz konusudur. Kullanıcı görüşmelerinden elde edilen bulgular kısmında ise yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler yer almaktadır. Bu veriler görüşme formundaki bölüm başlıkları altında açıklanmıştır.

3.1. Yerinde Tespit Çalışmalarından Elde Edilen Bulgular

Çalışma kapsamında Ortamahalle yerleşimindeki 27 yapının rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporlarına göre ulaşılmıştır. Proje raporlarına göre bu yapılardan 2'si okul, 1'i kuran kursu işleviyle kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada, özgün işlevini devam ettiren geleneksel konutlar ve bu konutların banyo/tuvalet mekanları ele alındığından söz konusu 3 yapı örneklem grubuna dahil edilmemiştir. Proje ve raporlara göre 24 konutun 3 tanesinin banyo/tuvalet mekânına ilişkin yeterli veri olmadığından, çalışmanın örneklemini 21 konut ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada örneklem grubundaki 21 geleneksel konutun (A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21) veri analizi yapılmıştır. Çalışma kapsamında değerlendirilmeyen söz konusu 3 konutun da günümüzde restorasyon aşamasında olduğu tespit edilmiştir.

Alan çalışmasında 8 konutun (A3, A7, A8, A10, A12, A13, A15, A17) kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilmiş olup, 13 konutun (A1, A2, A4, A5, A6, A9, A11, A14, A16, A18, A19, A20, A21) kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilememiştir. Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilemeyen 13 konutun 1'inin (A1) atıl durumda, 4'ünün (A4, A11, A18, A19)

restorasyon aşamasında olduğu belirlenmiştir. Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilen 8 konutun ise 2'si (A12, A17) restorasyon geçirmiştir (Şekil 8).

Şekil 8. Çalışma alanı içerisinde yer alan yapılar

Alan çalışmasında Ortamahalle'deki konutların çoğunluğunun dış cephelerine ilişkin (pencere doğramaları, söveler, bina giriş ve bahçe kapıları) bakım ve onarımların yakın dönemde (3-4 yıl) yapıldığı bilgisi edinilmiştir. Yalnızca A1 konutunun dış cephesinde yakın dönemde bir değişiklik yapılmadığı gözlemlenmiştir. Ortamahalle'deki restorasyon çalışmaları günümüzde halen sürmektedir.

Alan çalışması kapsamında 8 konutun (A3, A7, A8, A10, A12, A13, A15, A17) kullanıcıları ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilen 2 konutun (A12, A17) restorasyon geçirdiği, diğer 6 konutun (A3, A7, A8, A10, A13, A15) ise restorasyon geçirmediği tespit edilmiştir. Restorasyon kapsamında A12 konutunun kapsamlı restorasyon geçirdiği, A17 konutunun yeniden inşa edildiği

belirlenmiştir. Kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilen konutların 2'si (A10, A12) yaz mevsiminde dönemlik olarak kullanılırken 6'sı (A3, A7, A8, A13, A15, A17) ise yılın tamamında sürekli olarak kullanılmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Çalışma alanındaki konutların ada/parsel numaralarına göre sınıflandırılması

No	Konut Ada/Parsel	Güncel Kullanım Durumu	Görüşme Durumu	Restorasyon Durumu
1	101 Ada 14 Parsel	Harabe	-	-
2	111 Ada 10 Parsel	-	Görüşülemedi	-
3	117 Ada 8 Parsel	Kullanılıyor	Görüşüldü	Yok
4	117 Ada 10 Parsel	Restorasyon aşamasında	Görüşülemedi	Var
5	122 Ada 13 Parsel	-	Görüşülemedi	Var
6	122 Ada 14 Parsel	-	Görüşülemedi	-
7	332 Ada 10 Parsel	Kullanılıyor	Görüşüldü	Yok
8	332 Ada 13 Parsel	Kullanılıyor	Görüşüldü	Yok
9	332 Ada 15 Parsel	-	Görüşülemedi	-
10	332 Ada 19 Parsel	Kullanılıyor	Görüşüldü	Yok
11	967 Ada 22 Parsel	Restorasyon aşamasında	Görüşülemedi	Var
12	967 Ada 27 Parsel	Kullanılıyor	Görüşüldü	Var
13	967 Ada 40 Parsel	Kullanılıyor	Görüşüldü	Yok
14	967 Ada 42 Parsel	-	Görüşülemedi	-
15	968 Ada 3 Parsel	Kullanılıyor	Görüşüldü	Yok
16	968 Ada 8 Parsel	-	Görüşülemedi	-
17	968 Ada 11 Parsel	Kullanılıyor	Görüşüldü	Var
18	969 Ada 2 Parsel	Restorasyon aşamasında	Görüşülemedi	Var
19	969 Ada 3 Parsel	Restorasyon aşamasında	Görüşülemedi	Var
20	969 Ada 9 Parsel	-	Görüşülemedi	-
21	980 Ada 3 Parsel	-	Görüşülemedi	-

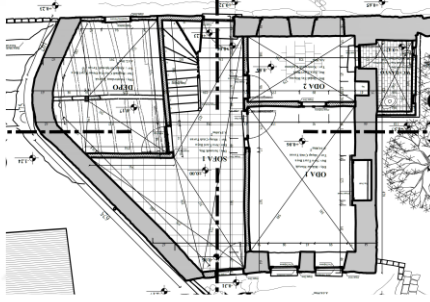
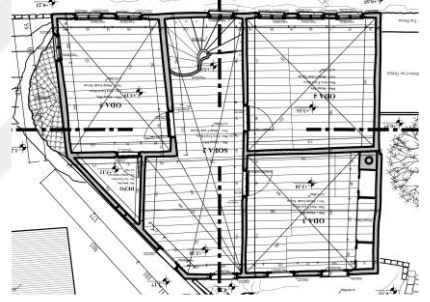
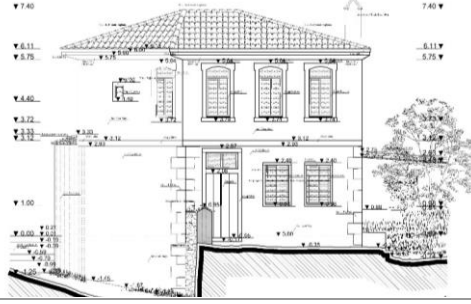
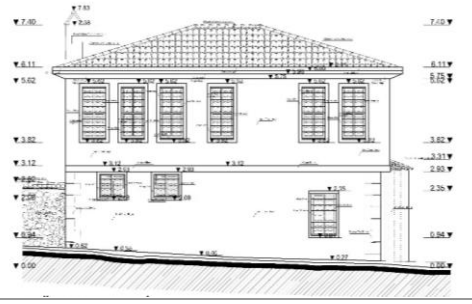
Alan çalışmasındaki konutlar Tablo 5'te ada/parsel numaralarına göre sıralanmıştır. Konutlar bu tablodaki sıra numaralarına göre A1, A2,...,A21 şeklinde kodlanarak açıklanmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. Çalışma alanındaki konutlar

	Konut No
Alan Çalışması ve Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler Doğrultusunda Değerlendirilen Konutlar	A3, A7, A8, A10, A12, A13, A15, A17 Konutları
Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Proje ve Raporları Üzerinden Değerlendirilen Konutlar	A1, A2, A4, A5, A6, A9, A11, A14, A16, A18, A19, A20, A21 Konutları

Çalışma alanı içerisindeki 21 konutun kimlik kartları ve banyo/tuvalet mekanlarına ilişkin kat planlarının analizinin yapıldığı tablolar aşağıda Tablo 7'den Tablo 65'e kadar verilmektedir:

Tablo 7. A1 Konut kimlik kartı

Konut Adı: A1 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	X
	Mahalle	Ortamahalle	Kullanım Durumu	Kiracı	Diğer	
	Sokak	Kırlangıç		Sürekli	Restorasyon	
	Ada/Parsel	101/14		Mevsimlik	Harabe	X
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Kagir Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat		
				Zemin Kat		X
1. Kat		X				
Kat Planları						
Mimari Özellikleri						
	Zemin Kat Planı			1. Kat Planı		
Cephe Kurgusu						
Mimari Özellikleri						
	Kuzey Cephesi			Güney Cephesi		
Yapı Görselleri						

Tablo 8. A1 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

Depo

Oda-2

Banyo/Tuvalet

Sofa-1

Oda-1

Giriş

0 100 200 300 400 500 cm

Özgün Zemin Kat Planı

Depo

Oda-2

Sofa-1

Oda-1

Giriş

0 100 200 300 400 500 cm

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

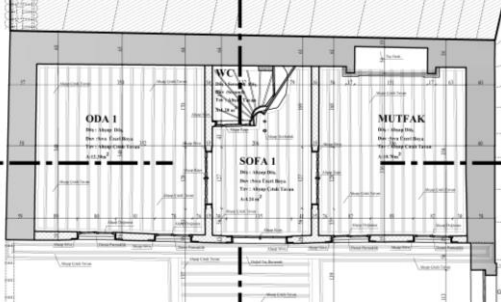
Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 9. A2 Konut kimlik kartı

Konut Adı: A2 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle		Kiracı	Diğer	
	Sokak		Kullanım Durumu	Sürekli	Restorasyon	
	Ada/Parsel	111/10		Mevsimlik	Harabe	
Mimari Özellikleri	Vaziyet Planı		Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Kagir Sistem		
			Plan Tipolojisi	Köşe Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat		
				Zemin Kat	X	
		1. Kat	X			
	Kat Planları					
						
Zemin Kat Planı			1. Kat Planı			
Cephe Kurgusu						
						
Doğu Cephesi			Güney Cephesi			
Yapı Görselleri						

Tablo 10. A2 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

Özgün Zemin Kat Planı

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

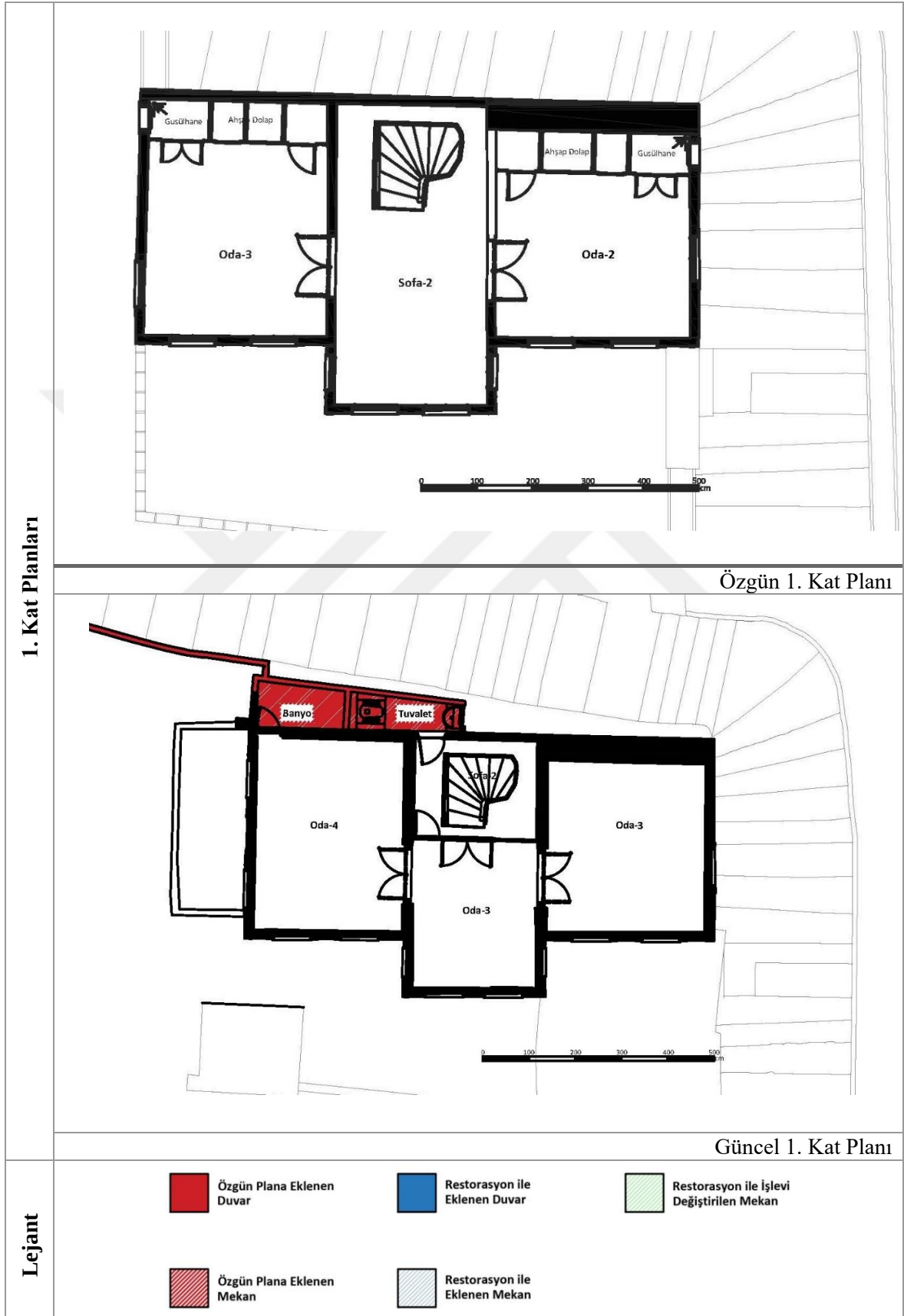
Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 11. A2 konutu özgün ve güncel 1.kat planları

Tablo 13.A3 konutu özgün ve güncel bodrum kat planları

Bodrum Kat Planları

Özgün Bodrum Kat Planı

Güncel Bodrum Kat Planı

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Lejant

Tablo 14. A3 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

Özgün Zemin Kat Planı

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 15. Tablo 1. A3 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

Özgün 1. Kat Planı

Güncel 1. Kat Planı

Lejant

	Özgün Plana Eklenen Duvar		Restorasyon ile Eklenen Duvar		Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan
	Özgün Plana Eklenen Mekan		Restorasyon ile Eklenen Mekan		

Tablo 17. A4 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

Oda-2

Sofa-1

Banyo

Oda-1

Giriş

0 100 200 300 400 500 cm

Özgün Zemin Kat Planı

Oda-1

Hol

Oda-2

Giriş

Banyo

Tuvalet

0 100 200 300 400 500 cm

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 18. A4 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

Özgün 1. Kat Planı

Güncel 1. Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 20. A5 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

Özgün 1. Kat Planı

Güncel 1. Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

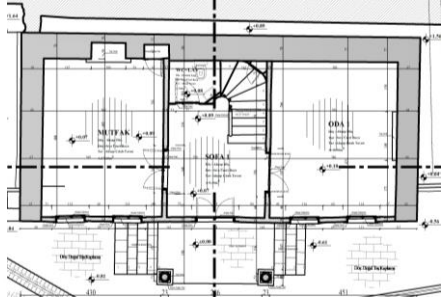
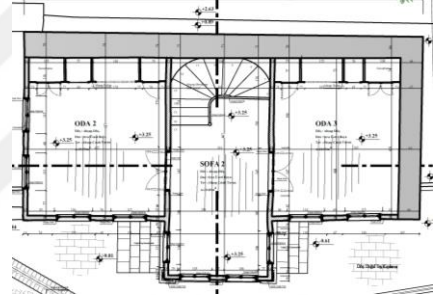
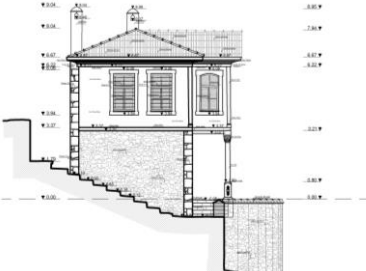
Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 21. A6 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A6 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle	Kullanım Durumu	Kiracı	Diğer	
	Sokak			Sürekli	Restorasyon	
	Ada/Parsel	122/14		Mevsimlik	Harabe	
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Kagir Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat		
				Zemin Kat		X
			1. Kat		X	
Kat Planları						
Mimari Özellikleri						
	Zemin Kat Planı			1. Kat Planı		
	Cephe Kurgusu					
Mimari Özellikleri						
	Doğu Cephesi			Güney Cephesi		
Yapı Görselleri						

Tablo 22. A6 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Özgün Zemin Kat Planı

Güncel Zemin Kat Planı

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

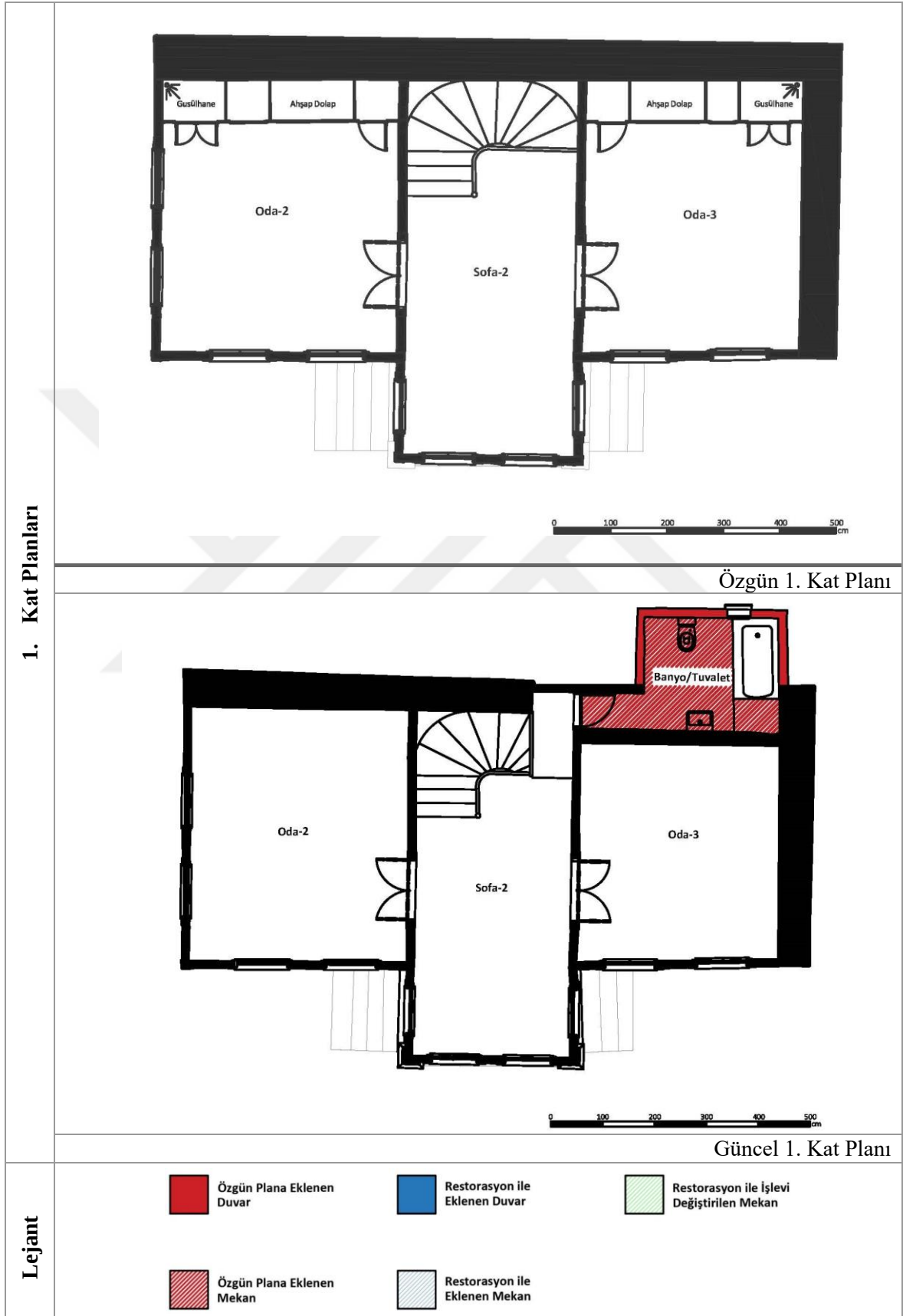
Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Zemin Kat Planları

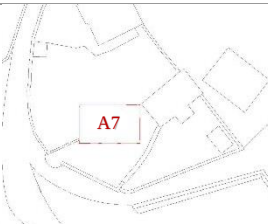
Lejant

Tablo 23. A6 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

Tablo 24. A7 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A7 Konutu

Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	Yapıldı			
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	X	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle	Kullanım Durumu	Kiracı		Diğer	
	Sokak			Sürekli	X	Restorasyon	
	Ada/Parsel	332/10		Mevsimlik		Harabe	
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli			
			Yapım Sistemi	Kagir Sistem			
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı			
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X		
				Zemin Kat	X		
1. Kat	X						

Kat Planları

Mimari Özellikleri

Bodrum Kat Planı

Zemin Kat Planı

1. Kat Planı

Cephe Kurgusu

Doğu Cephesi

Güney Cephesi

Yapı Görselleri

Tablo 25. A7 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

Özgün Zemin Kat Planı

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

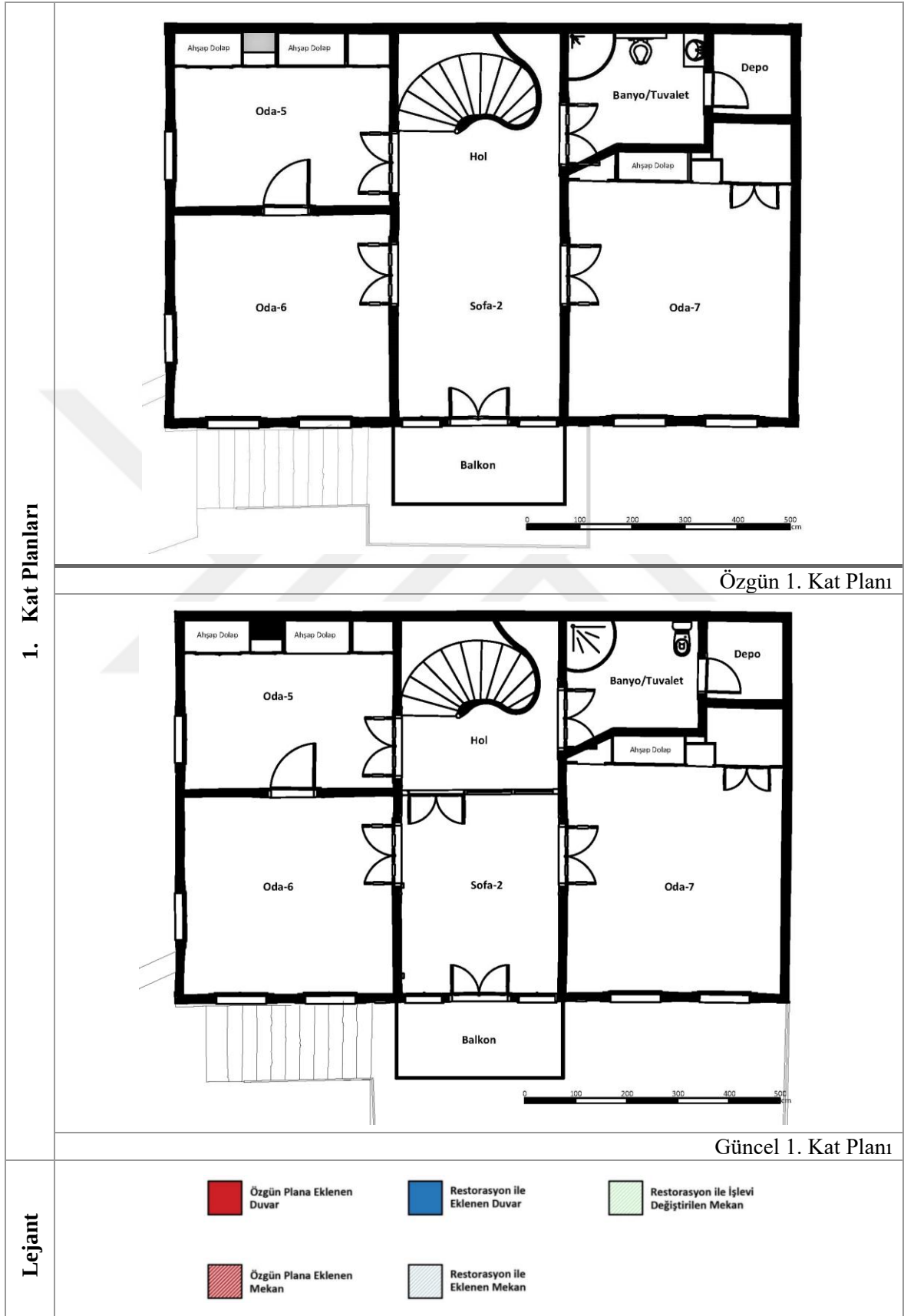
Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

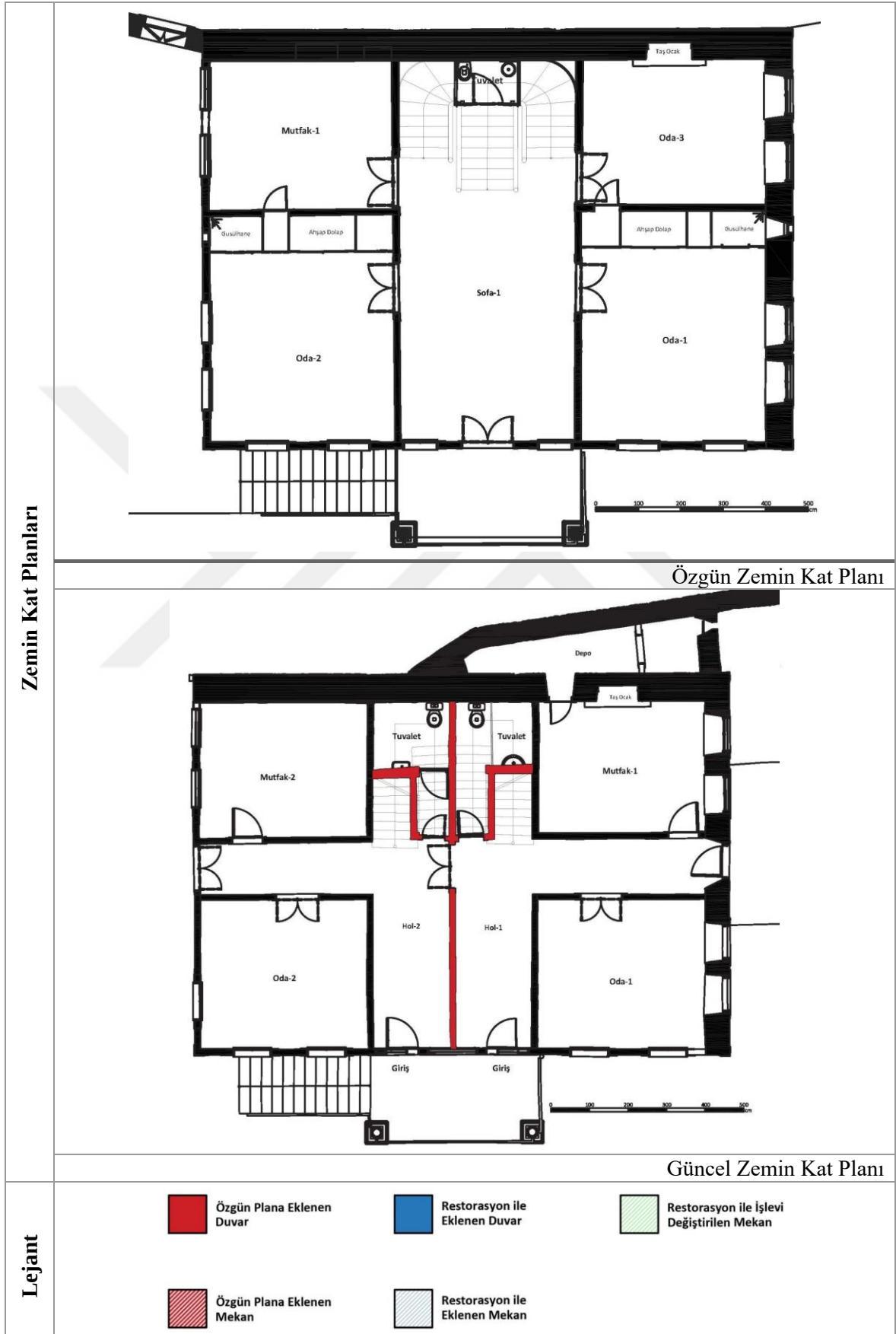
Tablo 26. A7 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

Tablo 27. A8 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A8 Konutu							
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	Yapıldı			
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	X	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle		Kiracı		Diğer	
	Sokak		Kullanım Durumu	Sürekli	X	Restorasyon	
	Ada/Parsel	332/13		Mevsimlik		Harabe	
Mimari Özellikleri	Vaziyet Planı		Tescil Durumu	Tescilli			
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem			
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı			
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X		
				Zemin Kat	X		
				1. Kat	X		
	Kat Planları						
Bodrum Kat Planı		Zemin Kat Planı		1. Kat Planı			
Cephe Kurgusu							
Kuzey Cephesi			Doğu Cephesi				
Yapı Görselleri							

Tablo 28. A8 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Tablo 29. A8 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

Özgün 1. Kat Planı

Güncel 1. Kat Planı

Lejant

 Özgün Plana Eklenen Duvar

 Restorasyon ile Eklenen Duvar

 Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

 Özgün Plana Eklenen Mekan

 Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 30. A9 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A9 Konutu

Yapı Künyesi

İl

Trabzon

İlçe

Akçaabat

Mahalle

Ortamahalle

Sokak

Ada/Parsel

332/15

Görüşme Durumu

-

Mülkiyet Durumu

Ev sahibi

Boş

Kullanım Durumu

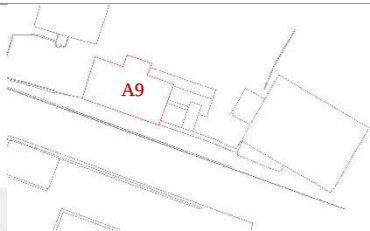
Sürekli

Restorasyon

Mevsimlik

Harabe

Vaziyet Planı

Tescil Durumu

Tescilli

Yapım Sistemi

Bağdadi Sistem

Plan Tipolojisi

İç Sofalı

Kat Sayısı

Bodrum Kat

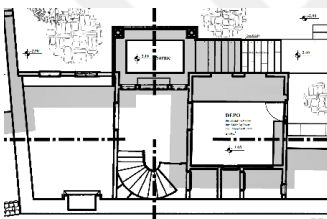
Zemin Kat

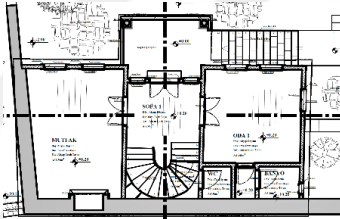
1. Kat

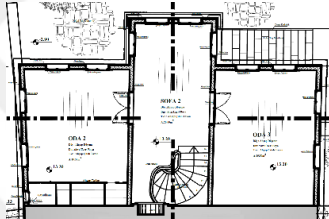
X

X

Kat Planları

Bodrum Kat Planı

Zemin Kat Planı

1. Kat Planı

Cephe Kurgusu

Kuzey Cephesi

Doğu Cephesi

Yapı Görselleri

Tablo 31. A9 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

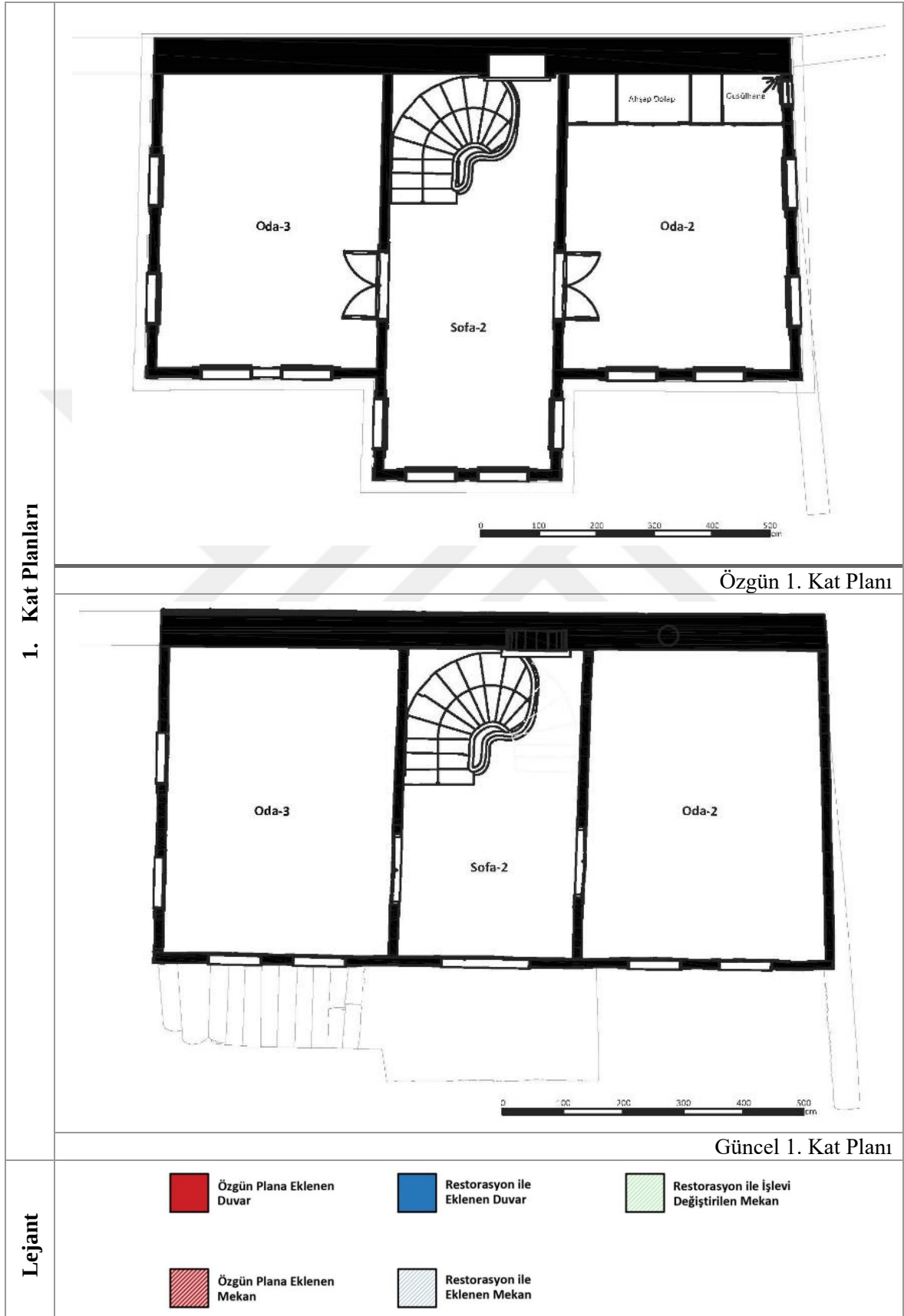
Özgün Zemin Kat Planı

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

 Özgün Plana Eklenen Duvar	 Restorasyon ile Eklenen Duvar	 Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan
 Özgün Plana Eklenen Mekan	 Restorasyon ile Eklenen Mekan	

Tablo 32. A9 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

Tablo 34. A10 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

Özgün Zemin Kat Planı

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 35. A10 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

Özgün 1. Kat Planı

Güncel 1. Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

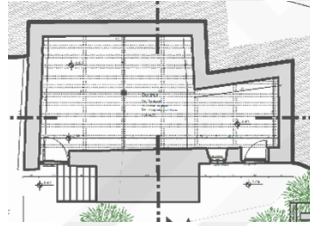
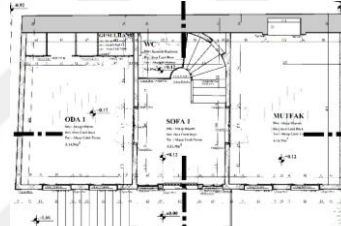
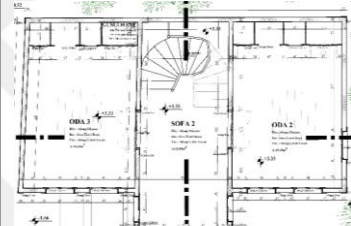
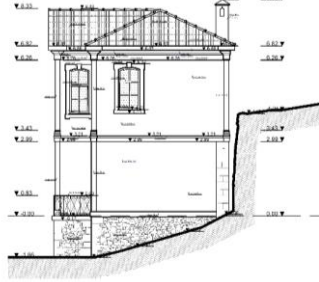
Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 36.A11 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A11 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle		Kiracı	Diğer	
	Sokak		Kullanım Durumu	Sürekli	Restorasyon	X
	Ada/Parsel	967/22		Mevsimlik	Harabe	
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X	
				Zemin Kat	X	
1. Kat	X					
Kat Planları						
						
Bodrum Kat Planı			Zemin Kat Planı		1. Kat Planı	
Cephe Kurgusu						
						
Güneydoğu Cephesi			Kuzeydoğu Cephesi			
Yapı Görselleri						

Tablo 37. A11 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Original ground floor plan of the A11 residence. The plan shows a central entrance (Giriş) leading to a living area (Sofa-1) with a staircase. To the left is a bedroom (Oda-1) and a bathroom (Gusülhane). To the right is a kitchen (Mutfak) with a fireplace (Taş Ocak). A scale bar at the bottom indicates 0 to 500 cm.

Özgün Zemin Kat Planı

Updated ground floor plan of the A11 residence. The plan shows a central entrance (Giriş) leading to a living area (Sofa-1) with a staircase. To the left is a bedroom (Oda-2) and a hallway (Hol). To the right is a bedroom (Oda-1) and a fireplace (Taş Ocak). A scale bar at the bottom indicates 0 to 500 cm.

Güncel Zemin Kat Planı

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 38. A11 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

Özgün 1. Kat Planı

Güncel 1. Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

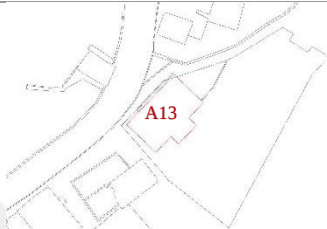
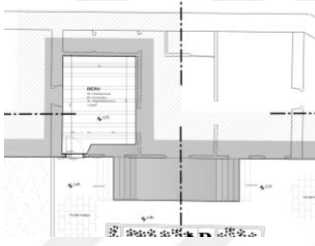
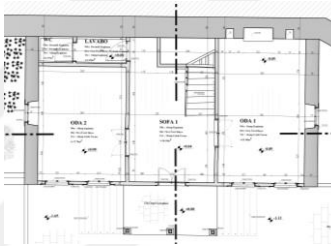
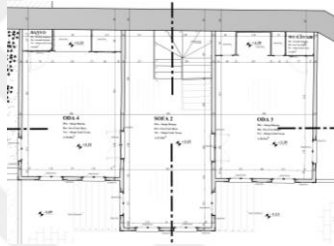
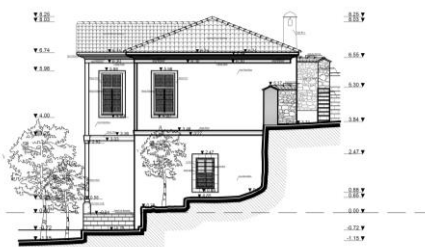
Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

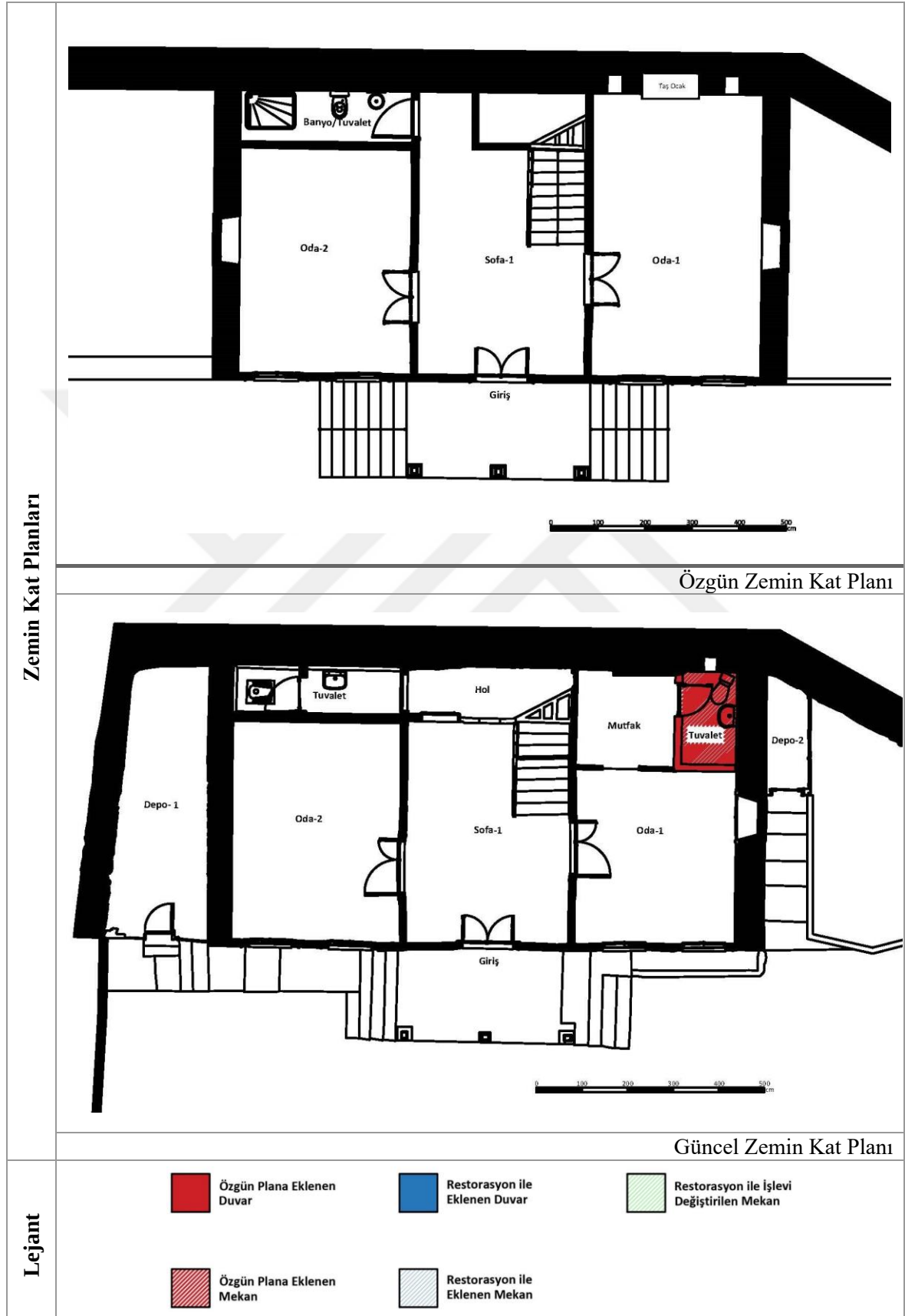
Tablo 40. A12 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları		
	Özgün Zemin Kat Planı	Restorasyon Öncesi Zemin Kat Planı
Lejant	Özgün Plana Eklenen Duvar Restorasyon ile Eklenen Duvar Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan Özgün Plana Eklenen Mekan Restorasyon ile Eklenen Mekan	

Tablo 41. A13 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A13 Konutu							
Yapı Kütüphanesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	Yapıldı			
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	X	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle		Kiracı		Diğer	
	Sokak		Kullanım Durumu	Sürekli	X	Restorasyon	
	Ada/Parsel	967/40		Mevsimlik		Harabe	
Mimari Özellikleri	Vaziyet Planı		Tescil Durumu	Tescilli			
			Yapım Sistemi	Kagir Sistem			
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı			
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X		
				Zemin Kat	X		
	1. Kat	X					
	Kat Planları						
							
	Bodrum Kat Planı		Zemin Kat Planı		1. Kat Planı		
	Cephe Kurgusu						
							
Güneydoğu Cephesi				Kuzeydoğu Cephesi			
Yapı Görselleri							

Tablo 42. A13 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Tablo 43. A13 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

Özgün 1. Kat Planı

Güncel 1. Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

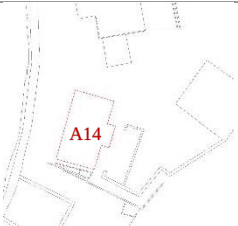
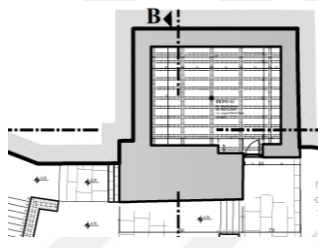
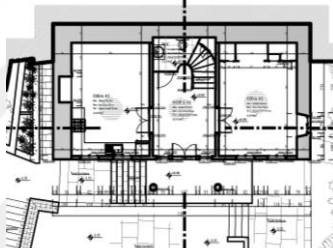
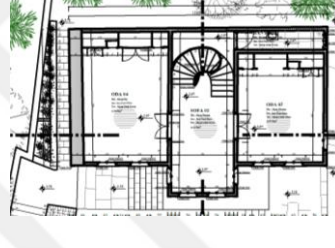
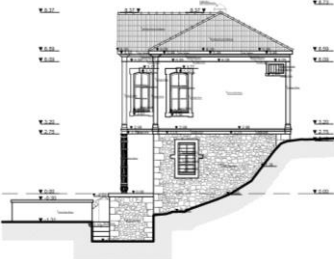
Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 44. A14 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A14 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle	Kullanım Durumu	Kiracı	Diğer	
	Sokak	Yeni Camii		Sürekli	Restorasyon	
	Ada/Parsel	967/42		Mevsimlik	Harabe	
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X	
				Zemin Kat	X	
1. Kat	X					
Kat Planları						
Mimari Özellikleri						
	Bodrum Kat Planı		Zemin Kat Planı		1. Kat Planı	
	Cephe Kurgusu					
						
Doğu Cephesi			Kuzey Cephesi			
Yapı Görselleri						

Tablo 45. A14 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

Özgün Zemin Kat Planı

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 46. A14 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

Özgün 1. Kat Planı

Güncel 1. Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

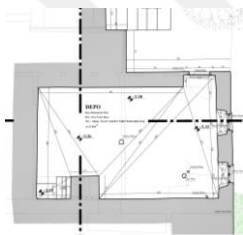
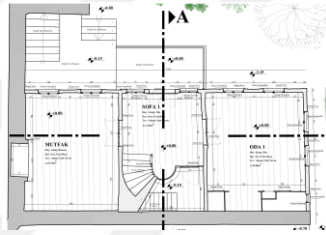
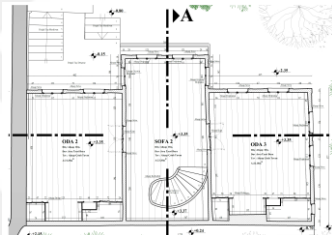
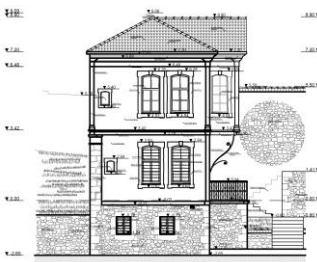
Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

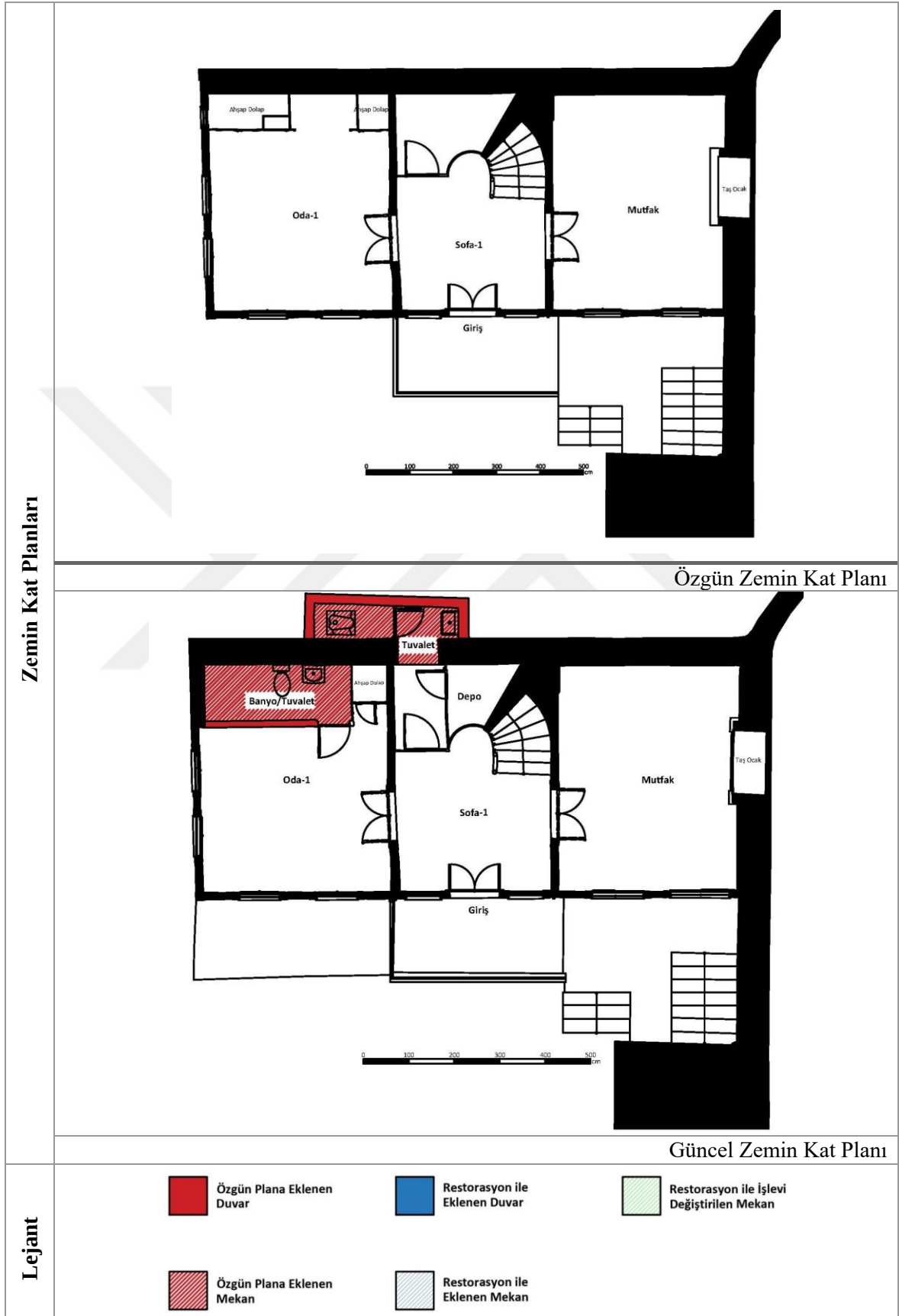
Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

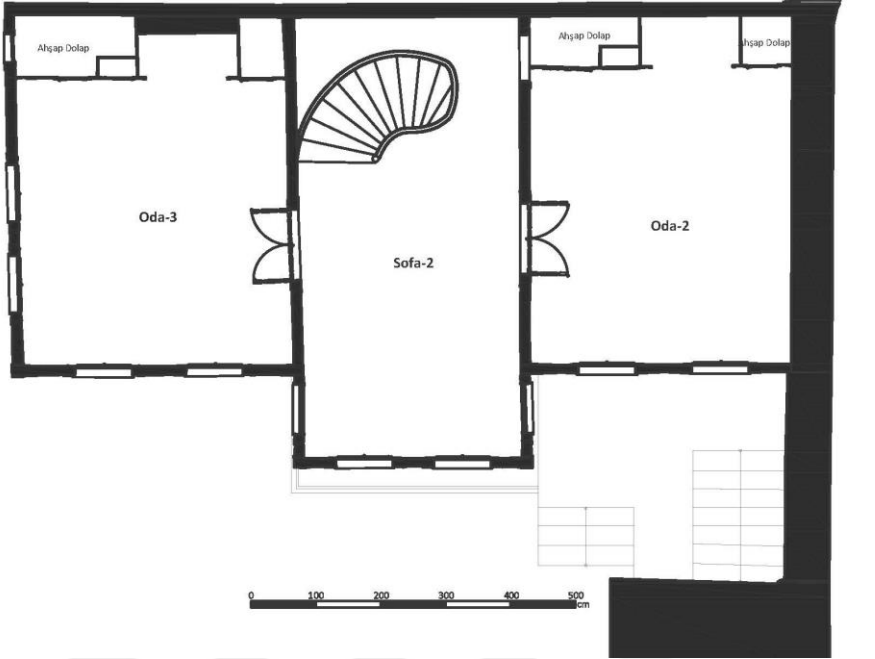
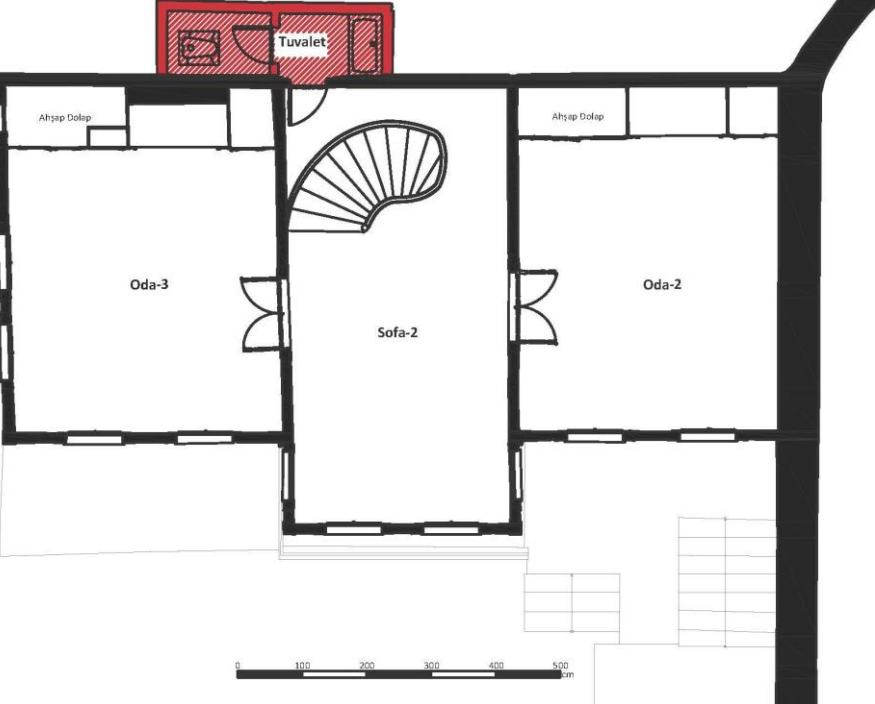
Tablo 47. A15 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A15 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	Yapıldı		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	X	Boş
	Mahalle	Ortamahalle		Kiracı		Diğer
	Sokak		Kullanım Durumu	Sürekli	X	Restorasyon
	Ada/Parsel	968/3		Mevsimlik		Harabe
Mimari Özellikleri	Vaziyet Planı		Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X	
				Zemin Kat	X	
	1. Kat	X				
	Kat Planları					
						
	Bodrum Kat Planı		Zemin Kat Planı		1. Kat Planı	
	Cephe Kurgusu					
						
Kuzeydoğu Cephesi			Güneydoğu Cephesi			
Yapı Görselleri						

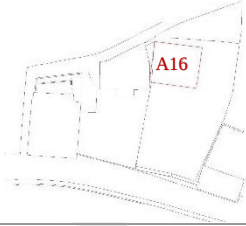
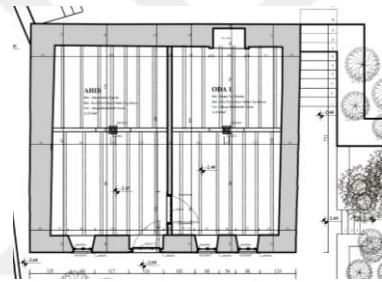
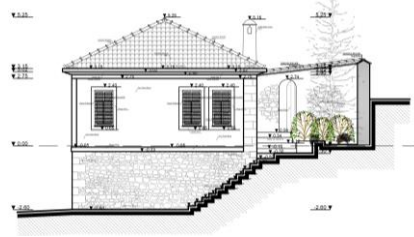
Tablo 48. A15 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Tablo 49. A15 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları	
	Özgün 1. Kat Planı
Lejant	Güncel 1. Kat Planı Özgün Plana Eklenen Duvar Restorasyon ile Eklenen Duvar Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan Özgün Plana Eklenen Mekan Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 50. A16 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A16 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle	Kullanım Durumu	Kiracı	Diğer	
	Sokak			Sürekli	Restorasyon	
	Ada/Parsel	968/8		Mevsimlik	Harabe	
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem		
			Plan Tipolojisi	Köşe Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X	
				Zemin Kat	X	
1. Kat						
Kat Planları						
Mimari Özellikleri						
	Bodrum Kat Planı			Zemin Kat Planı		
Cephe Kurgusu						
Mimari Özellikleri						
	Güneydoğu Cephesi			Kuzeydoğu Cephesi		
Yapı Görselleri						

Tablo 51. A16 konutu özgün ve güncel bodrum kat planları

Bodrum Kat Planları

This is the original basement floor plan. It shows a rectangular structure with a thick black wall. The interior is divided into two main rooms: 'Ahır (Depo)' (Stable/Storage) on the left and 'Oda-1 (Mutfak)' (Room 1 - Kitchen) on the right. A 'Taş Ocak' (Stone Fireplace) is located in the top right corner of the kitchen area. A 'Giriş' (Entrance) is at the bottom center. A scale bar at the bottom indicates 0 to 500 cm.

Özgün Bodrum Kat Planı

This is the updated basement floor plan. It shows the same structure as the original plan, but with modifications. The 'Ahır (Depo)' room is now labeled 'Depo'. The 'Oda-1 (Mutfak)' room is now labeled 'Mutfak'. A new 'Banyo/Tuvalet' (Bathroom/Toilet) area is added in the top left corner, highlighted with red hatching. A 'Hol' (Hallway) is added in the top right corner, highlighted with blue hatching. A 'Taş Ocak' (Stone Fireplace) is located in the top right corner of the kitchen area. A 'Giriş' (Entrance) is at the bottom center. A scale bar at the bottom indicates 0 to 500 cm.

Güncel Bodrum Kat Planı

Özgün Plana Eklenen
Duvar

Restorasyon ile
Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi
Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen
Mekan

Restorasyon ile
Eklenen Mekan

Lejant

Tablo 52. A16 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

Oda-4

Oda-3

Giriş/Salon

Oda-2

Giriş

0 100 200 300 400 500 cm

Özgün Zemin Kat Planı

Oda-3

Oda-2

Salon

Oda-1

Giriş

0 100 200 300 400 500 cm

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

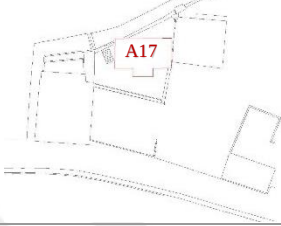
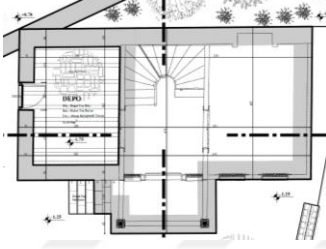
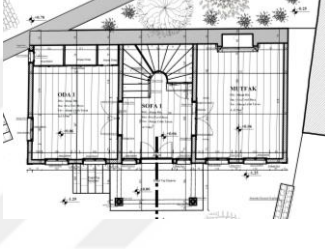
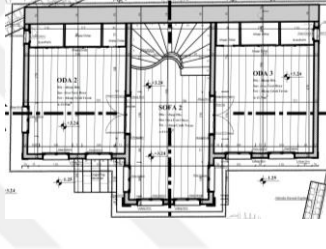
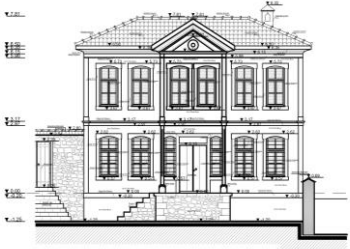
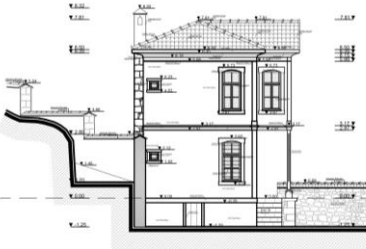
Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

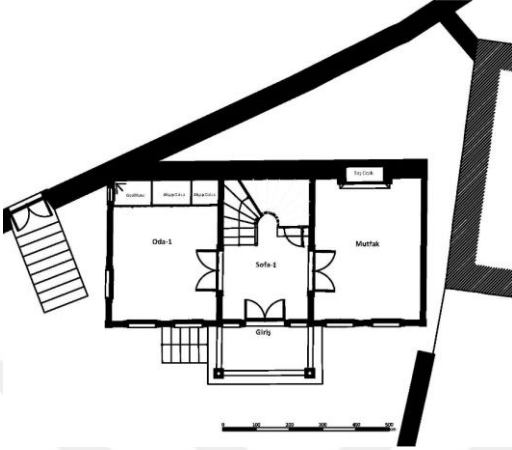
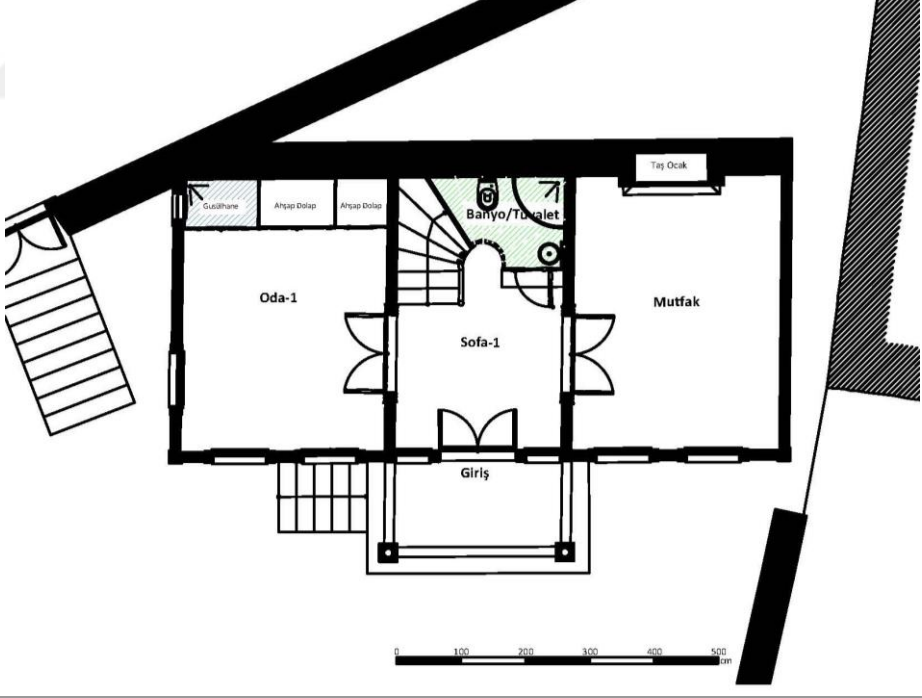
Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 53. A17 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A17 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	Yapıldı		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	X	Boş
	Mahalle	Ortamahalle	Kullanım Durumu	Kiracı		Diğer
	Sokak			Sürekli	X	Restorasyon
	Ada/Parsel	968/11		Mevsimlik		Harabe
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X	
				Zemin Kat	X	
1. Kat	X					
Kat Planları						
Mimari Özellikleri						
	Bodrum Kat Planı		Zemin Kat Planı		1. Kat Planı	
	Cephe Kurgusu					
Yapı Görselleri						
	Doğu Cephesi			Güney Cephesi		
Yapı Görselleri						

Tablo 54. A17 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları		
	Özgün Zemin Kat Planı	Restorasyon Öncesi Zemin Kat Planı
Lejant		
	Özgün Plana Eklenen Duvar Restorasyon ile Eklenen Duvar Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan Özgün Plana Eklenen Mekan Restorasyon ile Eklenen Mekan	

Tablo 55. A17 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

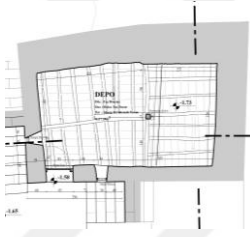
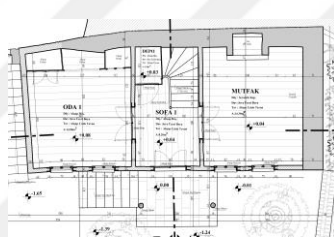
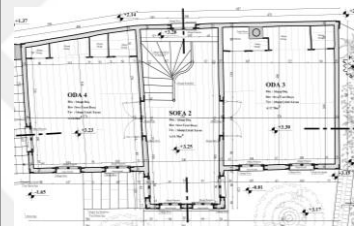
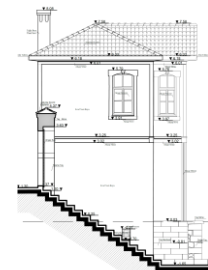
Özgün 1. Kat Planı

Restorasyon Sonrası Güncel 1. Kat Planı

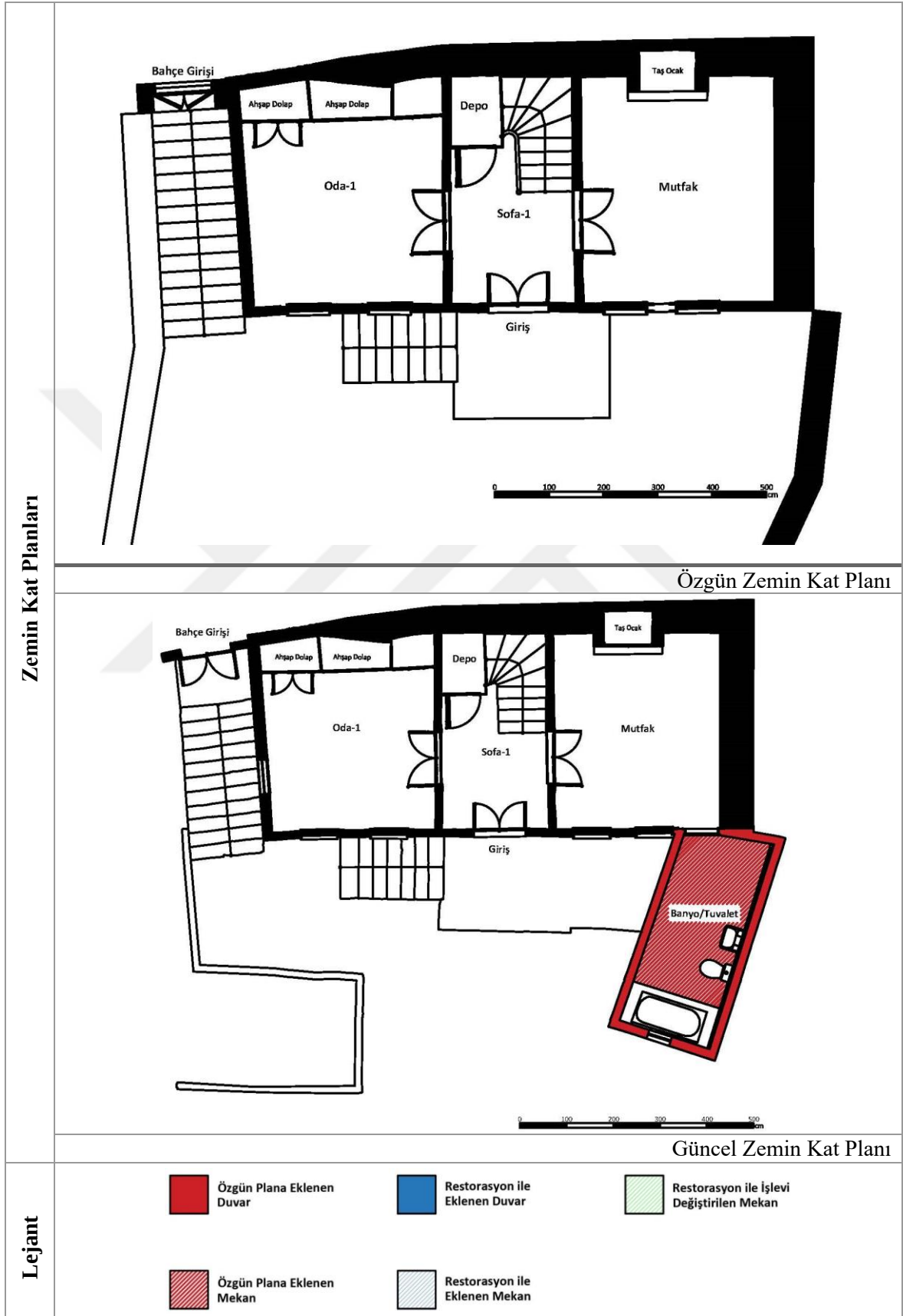
Lejant

	Özgün Plana Eklenen Duvar		Restorasyon ile Eklenen Duvar		Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan
	Özgün Plana Eklenen Mekan		Restorasyon ile Eklenen Mekan		

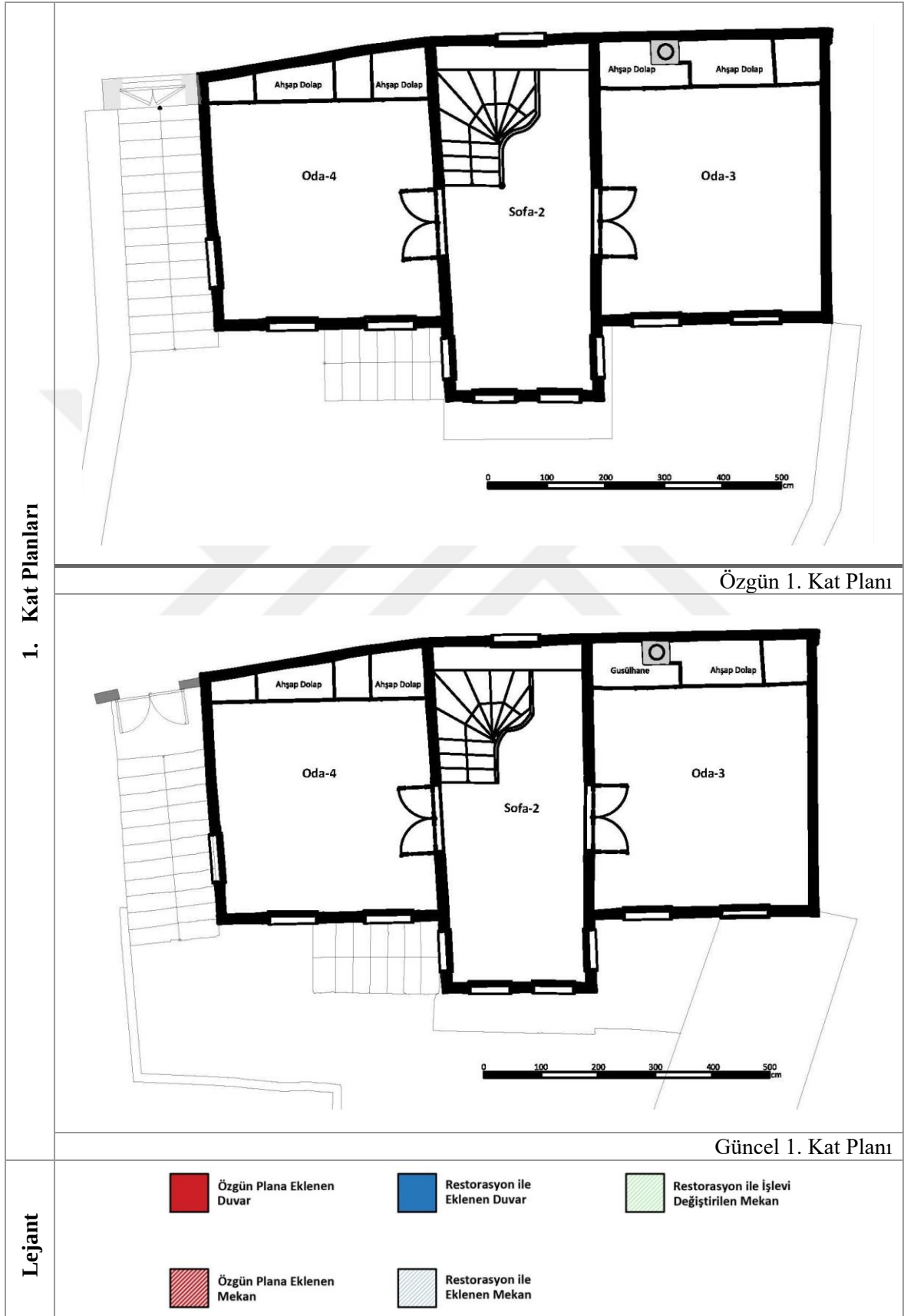
Tablo 56. A18 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A18 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle		Kiracı	Diğer	
	Sokak		Kullanım Durumu	Sürekli	Restorasyon	X
	Ada/Parsel	969/2		Mevsimlik	Harabe	
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X	
				Zemin Kat	X	
1. Kat	X					
Kat Planları						
						
Bodrum Kat Planı			Zemin Kat Planı		1. Kat Planı	
Cephe Kurgusu						
						
Güneydoğu Cephesi			Güneybatı Cephesi			
Yapı Görselleri						

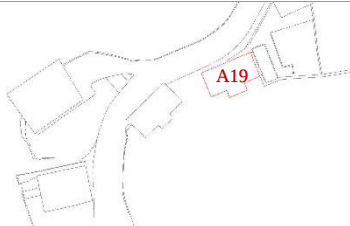
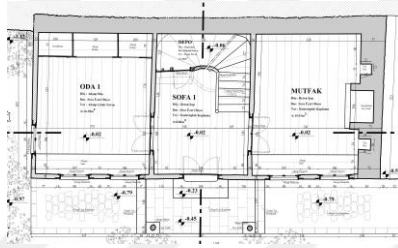
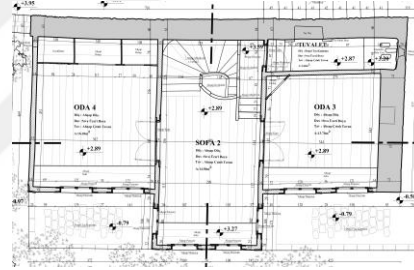
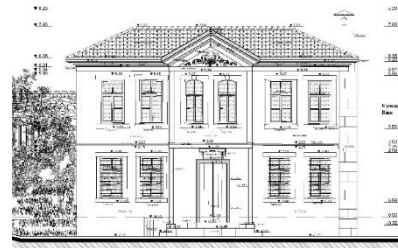
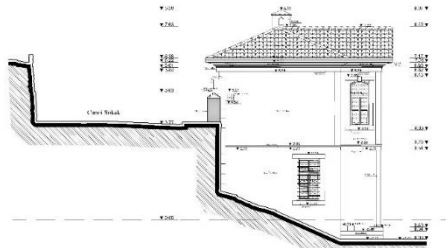
Tablo 57. A18 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

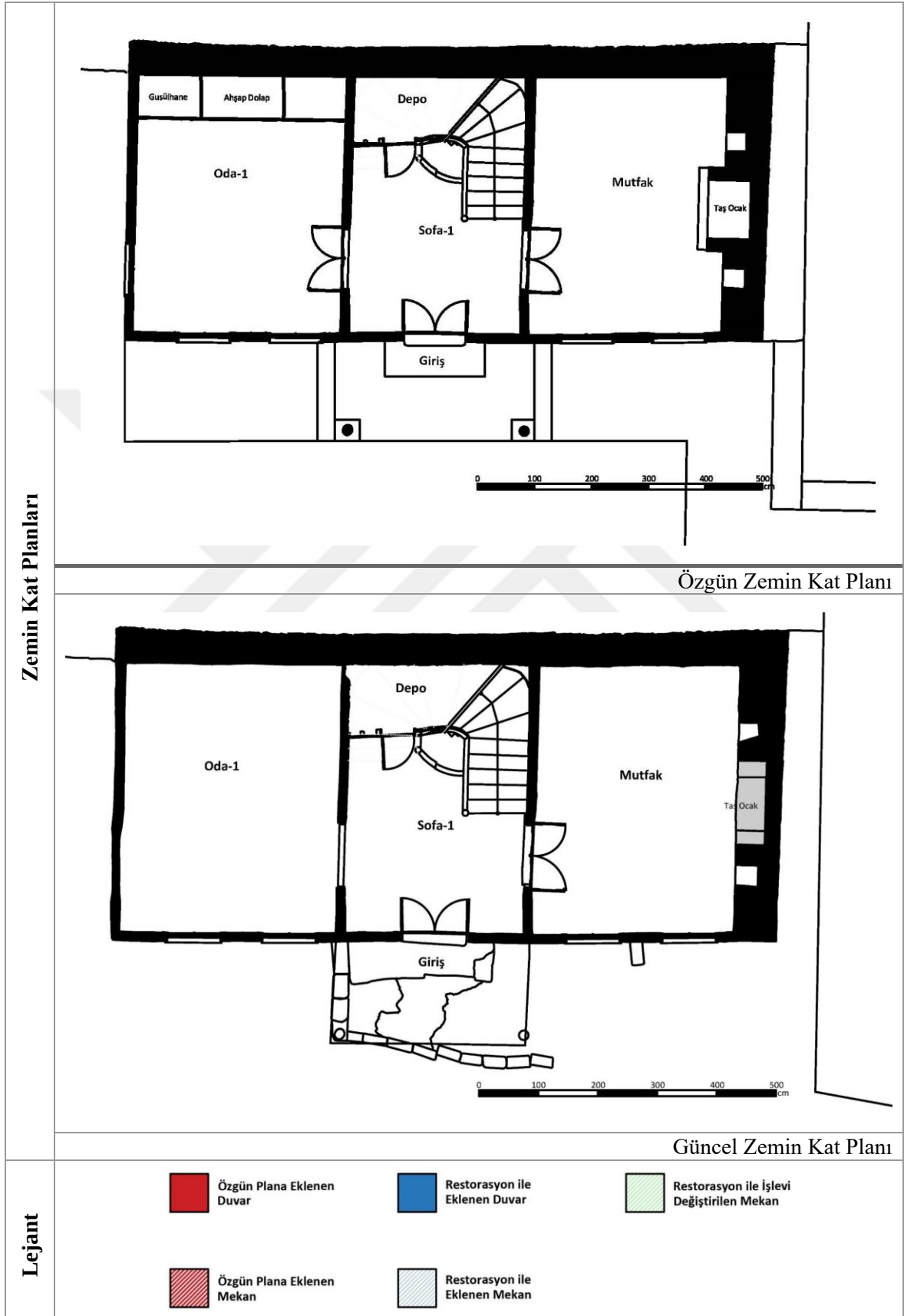
Tablo 58. A18 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

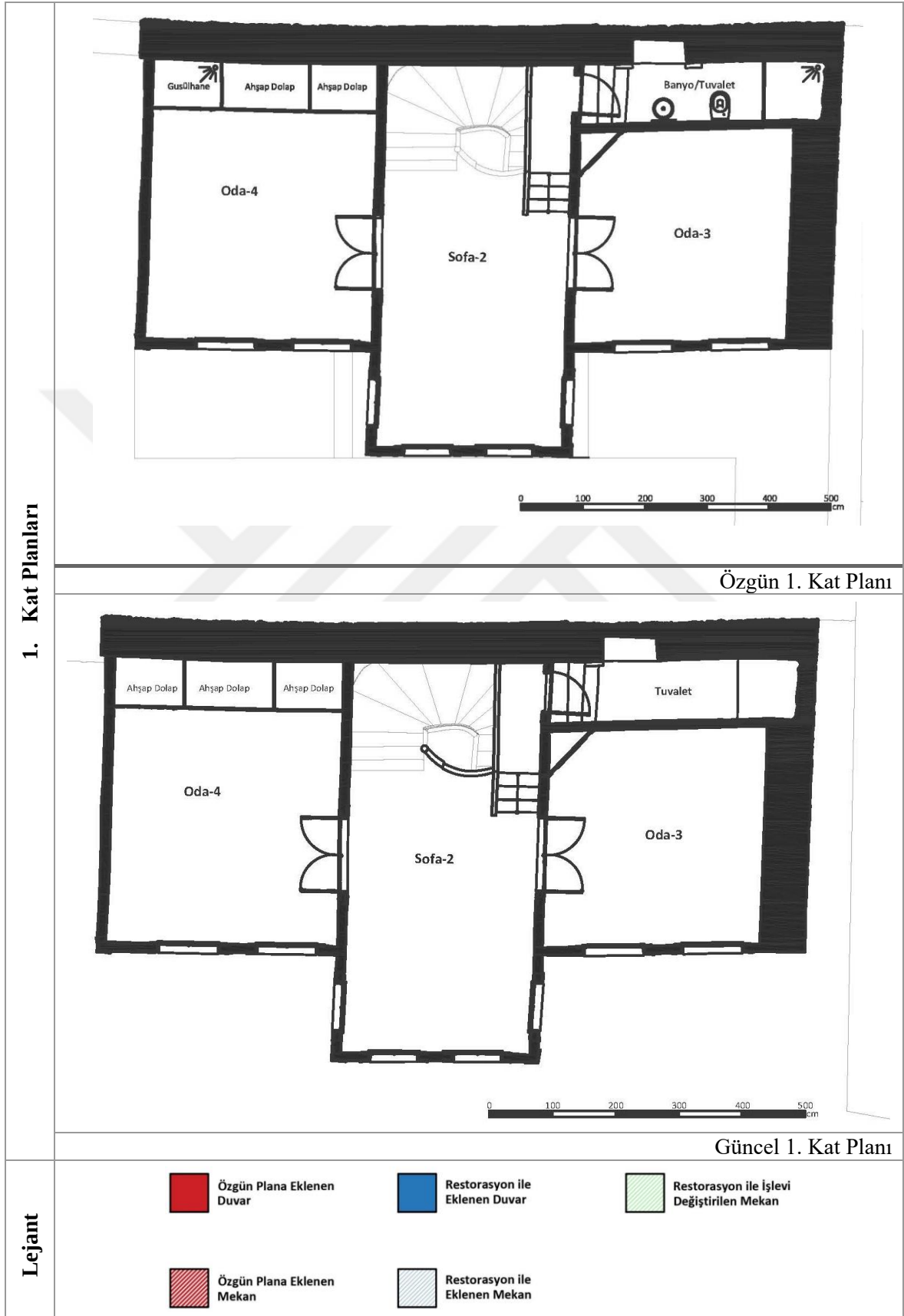
Tablo 59. A19 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A19 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle		Kiracı	Diğer	
	Sokak		Kullanım Durumu	Sürekli	Restorasyon	X
	Ada/Parsel	969/3		Mevsimlik	Harabe	
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat		
				Zemin Kat		X
		1. Kat			X	
Kat Planları						
Mimari Özellikleri						
	Zemin Kat Planı			1. Kat Planı		
Cephe Kurgusu						
Yapı Görselleri						
	Güneydoğu Cephesi			Güneybatı Cephesi		
Yapı Görselleri						

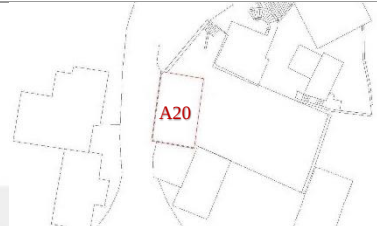
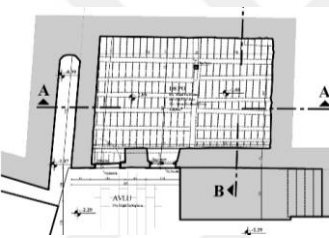
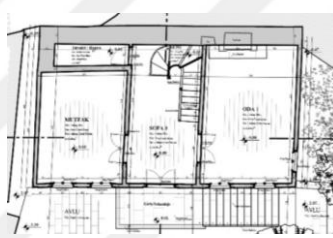
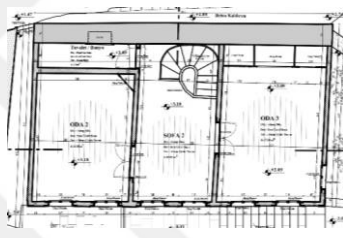
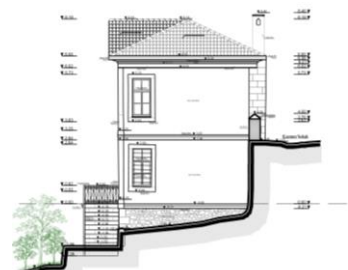
Tablo 60. A19 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Tablo 60. A19 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

Tablo 61. A20 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A20 Konutu						
Yapı Künyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle	Kullanım Durumu	Kiracı	Diğer	
	Sokak			Sürekli	Restorasyon	
	Ada/Parsel	969/9		Mevsimlik	Harabe	
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X	
				Zemin Kat	X	
1. Kat	X					
Kat Planları						
Mimari Özellikleri						
	Bodrum Kat Planı		Zemin Kat Planı		1. Kat Planı	
	Cephe Kurgusu					
						
	Doğu Cephesi			Kuzey Cephesi		
Yapı Görselleri						

Tablo 62. A20 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Zemin Kat Planları

Özgün Zemin Kat Planı

Güncel Zemin Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 63. A20 konutu özgün ve güncel 1. kat planları

1. Kat Planları

Özgün 1. Kat Planı

Güncel 1. Kat Planı

Lejant

Özgün Plana Eklenen Duvar

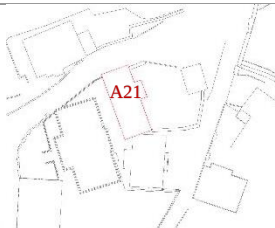
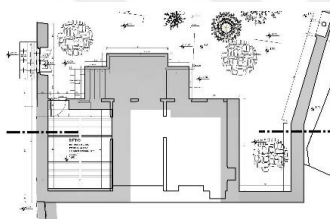
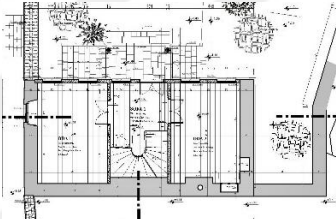
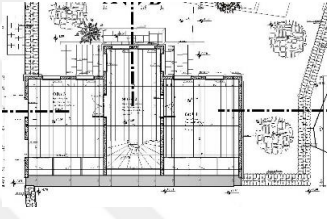
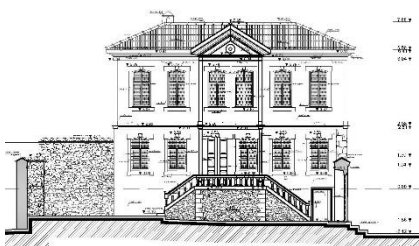
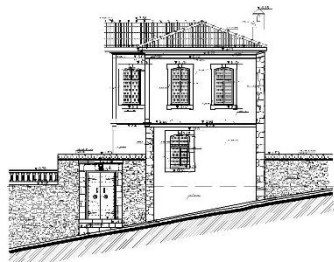
Restorasyon ile Eklenen Duvar

Restorasyon ile İşlevi Değiştirilen Mekan

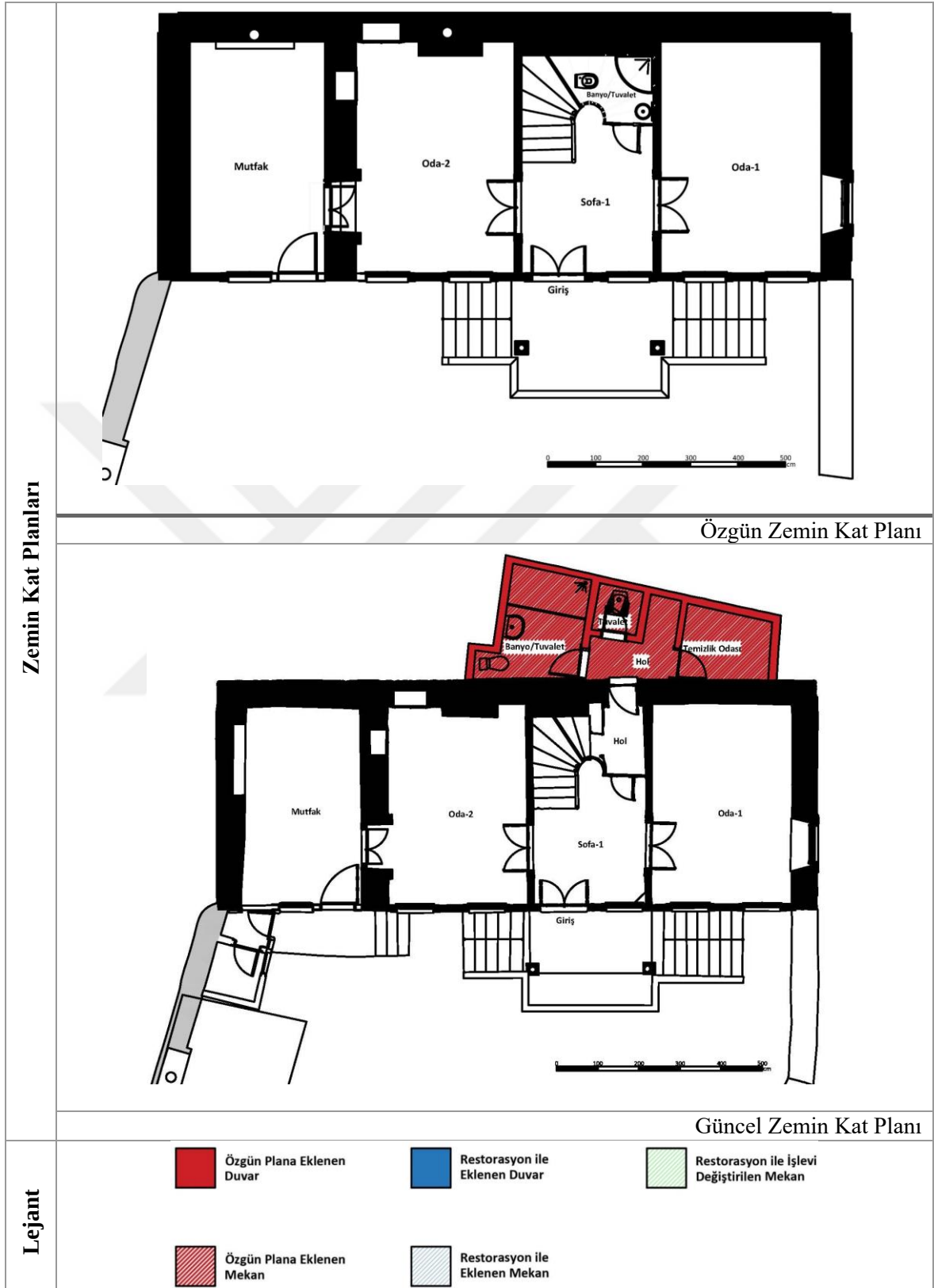
Özgün Plana Eklenen Mekan

Restorasyon ile Eklenen Mekan

Tablo 64. A21 Konutu kimlik kartı

Konut Adı: A21 Konutu						
Yapı Kütüyesi	İl	Trabzon	Görüşme Durumu	-		
	İlçe	Akçaabat	Mülkiyet Durumu	Ev sahibi	Boş	
	Mahalle	Ortamahalle		Kiracı	Diğer	
	Sokak	Kırlangıç	Kullanım Durumu	Sürekli	Restorasyon	
	Ada/Parsel	980/3		Mevsimlik	Harabe	
Vaziyet Planı			Tescil Durumu	Tescilli		
			Yapım Sistemi	Bağdadi Sistem		
			Plan Tipolojisi	İç Sofalı		
			Kat Sayısı	Bodrum Kat	X	
				Zemin Kat	X	
			1. Kat	X		
Kat Planları						
Mimari Özellikleri						
	Bodrum Kat Planı		Zemin Kat Planı		1. Kat Planı	
	Cephe Kurgusu					
						
	Doğu Cephesi			Kuzey Cephesi		
Yapı Görselleri						

Tablo 65. A21 konutu özgün ve güncel zemin kat planları

Konutların banyo/tuvalet mekânlarına yönelik gerçekleştirilen müdahale ve değişikliklere ilişkin analizlerin yer aldığı tablolar değerlendirildiğinde;

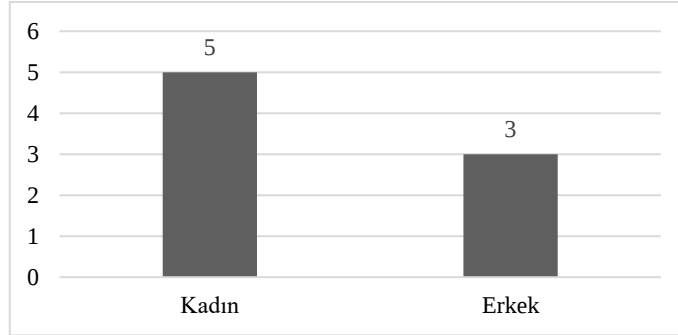
- A4, A7, A9, A10, A20 konutlarının özgün plan şemalarında banyo mekânının var olduğu ve konuttaki oda mekânının bölünmesi ile oluşturulduğu;
- A1, A2, A3, A5, A6, A8, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A21 konutlarının özgün plan şemalarında banyo mekanının olmadığı; banyo mekanının A9, A12, A13, A15 konutlarına mekân bölünmesi, diğer konutlara ise mekân/hacim eklenmesi ile yapıya dahil edildiği;
- A2, A4, A6, A7, A9, A13, A19, A20 konutlarının özgün plan şemalarında tuvalet mekânının var olduğu; A4, A9, A13, A19, 20 konutlarında bu mekânın, konuttaki oda mekânının bölünmesi ile ve diğer konutlarda sofa mekânının bölünmesi ile merdiven altında oluşturulduğu;
- A1, A3, A5, A8, A10, A11, A12, A14, A15, A16, A17, A18, A21 konutlarının özgün plan şemalarında tuvalet mekanının olmadığı; bu mekânın A8, A12, A15, A16 konutlarına mekân bölünmesi, diğer konutlara ise mekân/hacim eklenmesi ile yapıya dahil edildiği belirlenmiştir.

3.2. Kullanıcı Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Kullanıcılarla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları; kullanıcıların demografik özellikleri, konutun mevcut kullanım durumu, konut memnuniyeti, konuta yapılan müdahaleler, konutun onarım durumu ve kullanıcının konuttan beklentilerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Bu bölümde Ortamahalle’ de yaşayan 8 konut kullanıcısı ile yüz yüze gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler incelenmektedir. Bu veriler görüşme formundaki bölüm başlıklarının altında yer almaktadır.

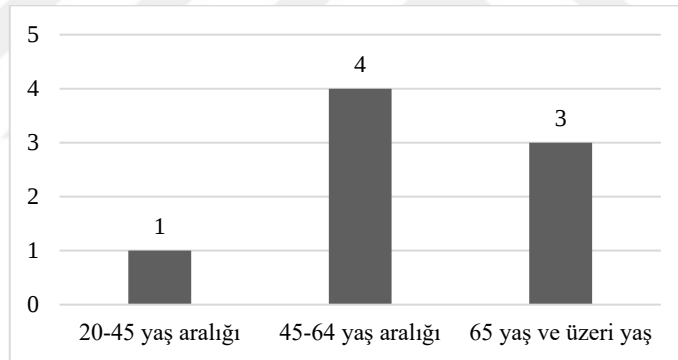
- Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet: Görüşme gerçekleştirilen kullanıcıların 3'ü erkek, 5'i kadındır (Şekil 9).

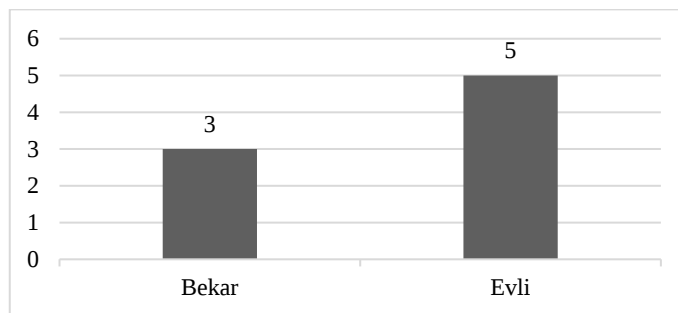
Şekil 9. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımları

Yaş: Görüşme gerçekleştiren kullanıcıların yaş dağılımlarına bakıldığında 1 kişinin 20-45 yaş aralığında, 4 kişinin 45-64 yaş aralığında ve 3 kişinin de 65 yaş ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir (Şekil 10).

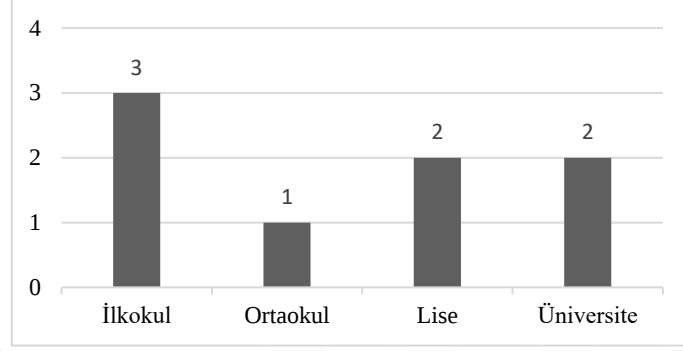
Şekil 10. Katılımcıların yaş aralığına göre dağılımları

Medeni durum: görüşme gerçekleştirilen kullanıcıların 3'ü bekar, 5' evlidir (Şekil 11).

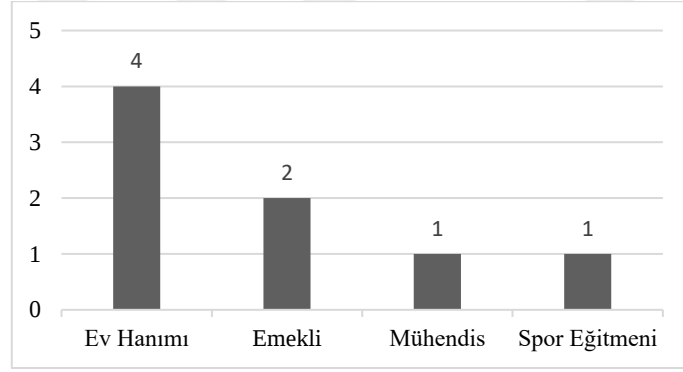
Şekil 11. Katılımcıların medeni duruma göre dağılımları

Eğitim durumu: Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında, 3 kullanıcının ilkokul, 1 kullanıcının ortaokul, 2 kullanıcının lise ve 2 kullanıcının üniversite mezunu olduğu görülmektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımları

Meslek: Katılımcıların meslek dağılımlarına bakıldığında, 4 kullanıcının ev hanımı, 2 kullanıcının emekli, 1 kullanıcının mühendis, 1 kullanıcının spor eğitmeni olduğu görülmektedir (Şekil 13).

Şekil 13. Katılımcıların mesleklere göre dağılımları

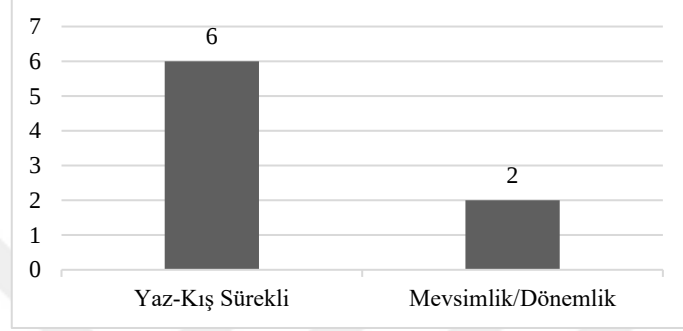
- Konutun Mevcut Kullanımı

Konut mülkiyet durumu: Mülkiyet durumuna göre katılımcıların tamamı ev sahibi olduğunu belirtmiştir. Ancak Ortamahalle yerleşimindeki konutlar çoğunlukla miras yoluyla bir sonraki nesile kaldığından çok ortaklı bir mülkiyet söz konusudur.

Konutta yaşam ve kullanım süresi: Görüşme gerçekleştirilen kullanıcılara konuta kaç yıldır sahip oldukları/oturdukları sorulduğunda, kullanıcıların tamamı konutun atalardan

(babadan/dededen) miras yoluyla kendilerine kaldığını ve 20 yılı aşkın süre ile bu yerleşimde yaşam sürdürdüklerini belirtmişlerdir.

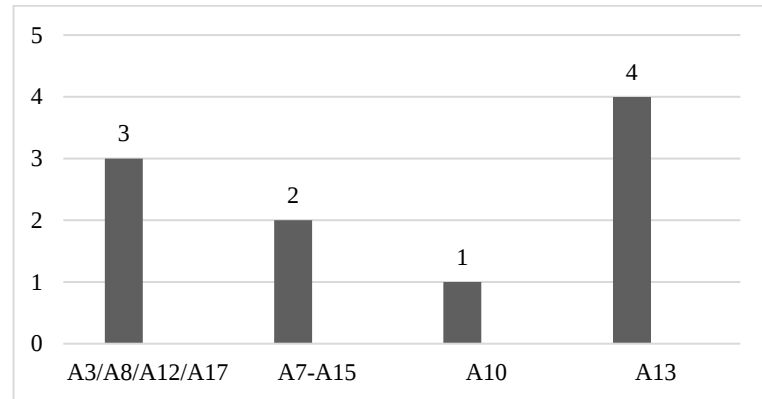
Konut kullanım dönemleri sorulduğunda ise, 6 kullanıcı (A3, A7, A8, A13, A15, A17) yaz-kış sürekli, 2 kullanıcı (A10, A12) mevsimlik/dönemlik olarak konutu kullandığını belirtmiştir (Şekil 14).

Şekil 14. Katılımcıların konut kullanım dönemleri

Konutta yaşayan kişi sayısı: Katılımcılara konutta kaç kişi yaşadıkları sorulduğunda dönemsel olarak kullanılan A10 konut kullanıcısı tek başına, A12 konut kullanıcısı ise 9 kişi yaşadıklarını belirtmiştir. Sürekli kullanımdaki konutlar arasında; 3 konut kullanıcısı (A3, A7, A15) 3 kişi, 2 konut kullanıcısı 5 kişi (A8, A17) ve 1 konut kullanıcısı (A13) ise 2 kişi yaşadıklarını belirtmiştir.

Konuttaki banyo/tuvalet sayısı: Katılımcılara konutlarındaki banyo/tuvalet mekânının sayısı sorulduğunda; 4 kullanıcı (A3, A8, A12, A17) 3 adet, 2 kullanıcı (A7, A15) 2 adet, 1 kullanıcı (A10) 1 adet, 1 kullanıcı (A13) ise 4 adet olduğu ifade etmiştir (Şekil 15).

Şekil 15. Konutlardaki banyo/tuvalet sayısı

Banyo/tuvalet mekânının katlardaki konumu: Banyo/tuvalet mekânlarının bulunduğu katlara bakıldığında; A3 konutunda bodrum, zemin ve 1. kat olmak üzere tüm katlarda, A7, A8, A13, A17 konutlarında zemin ve 1. katında, A10, A12, A15 konutlarında ise zemin katta olduğu belirlenmiştir.

- Konut Memnuniyeti

Konutun memnun olunan özellikleri: Görüşme yapılan kullanıcılara konutlarının memnun oldukları özellikler sorulduğunda;

A3 konutunun kullanıcısı ‘Evin kendime ait olması, havası, bahçeli olması.’, A7 konutunun kullanıcısı ‘Gençken yeni yerlere heves ederdik ama yaş aldıkça buraların kıymetini anladık. Evin bahçeli olmasından, manzarasından ve geniş olmasından memnunum.’, A8 konutunun kullanıcısı ‘Yazın serin oluyor, kışın da soğuk olmuyor. Tavan yüksekliğinden dolayı çok ferah olmasını ve evin çok geniş olmasını seviyorum.’, A10 konutunun kullanıcısı ‘Evin yerleşim planı çok güzel. Tavanlar çok yüksek, ev geniş ve ferah. Evin manzarası ve bu doğada yaşamak çok güzel.’, A12 konutunun kullanıcısı ‘tek katlı olduğu için aynı güzergâh üzerinde salona ulaşıyorsunuz, salon (sofa) ortak kullanım mekânı ve buradan odalara ayrılıyor. Ortak kullanım için mimarisi ideal bir ev.’, A13 konutunun kullanıcısı ‘Her şeyden önce sıhhatli, sağlıklı ve ahşap olmasından her yönüyle memnunum.’, A15 konutunun kullanıcısı ‘Bahçeli olması ve tavanların yüksek olmasından, manzarasından ve yazları serin olmasından memnunum.’, A17 konutunun kullanıcısı ‘ferah, yazları serin oluyor.’ yanıtlarını vermiştir.

Konutun memnun olunmayan özellikleri: Görüşme yapılan kullanıcılara konutlarının memnun olmadıkları özellikler sorulduğunda;

A3 konutunun kullanıcısı ‘Eskiden bu evde büyüklerle yaşıyorduk, sadece zemin kat bana aitti. Büyükler rahmetli olup çoluk çocuk da evlenince ev büyük gelmeye başladı. Herkes dışarıdan bakıp evin çok güzel olduğunu söylüyor ama işi çok fazla oluyor, katlar arasında inip çıkmak artık yaşlandığım için dizlerimi zorluyor.’ ve ‘Yan binanın sahipleri banyo/tuvalet pencerelerinden rahatsız olduğundan bu kısımları kapattı. Bu yüzden ışık almıyor ve havasız kalıyor.’, A8 konutunun kullanıcısı ‘Dışarıdan bakanlar çok beğeniyor ama çok büyük olduğu için temizliği ve işi de çok zor oluyor ve bitmiyor. Banyo/tuvaletlerden memnun değilim, evin arka tarafında kalıyorlar. Kayınvalidem yaşlı ve hasta, onu götürmekte zorlanıyorum. Banyolar daha geniş olabilirdi.’, A10 konutunun

kullanıcısı ‘Banyo için akar yok, tesisat yeterli değil. Banyo/tuvaletin daha güzel olmasını isterdim. Pencerelerde özellikle kış aylarında izolasyon sorunu oluyor.’, A13 konutunun kullanıcısı kışın ısıtma problemi olduğunu bunun dışında herhangi bir problem olmadığını, A15 konutunun kullanıcısı ‘Banyo ve mutfağın çok eski olmasından memnun değilim. Ayrıca yalıtım eksik olduğundan kışları çok soğuk oluyor.’, şeklinde belirtmiştir.

Konutta değiştirilmek istenen özellikler: Görüşme yapılan kullanıcılara konutlarının memnun olmadıkları özellikleri sorulduğunda;

A3, A8, A10, A15 konutlarının kullanıcıları mutfak ve banyolarından memnun olmadıklarını ve değiştirmek istediklerini, A10, A13, A15 konutlarının kullanıcıları ise ısıtma problemini çözmek istediklerini belirtmiştir.

A7, A12, A17 kullanıcıları konutlarından memnun olduklarını ve herhangi bir değişiklik yapmak istemediklerini belirtmiştir. Kullanıcılar bu duruma gerekçe olarak konutlarının (A12 ve A17) yakın dönemde restore edilmesini göstermiştir.

- Konuta Yapılan Müdahaleler

Banyo/tuvalet mekânına yönelik yapılan müdahale ve değişiklikler: katılımcılara banyo/tuvalet mekânında yaptıkları değişiklikler sorulduğunda;

A3 konutunun kullanıcısı ‘Banyo/tuvaletler yoktu, her kata eklendi. Eski usuldü, malzeme olarak da eskidi yeniledik.’, A7 konutunun kullanıcısı ‘Büyüklerle yaşarken odaların içinde ebeveyn banyosu gibi dolap içlerinde yıkanma yerleri vardı. Zamanla onları kullanmadığımız için iptal ettik. Eskiden banyoların zemini dökme taşı, onları da değiştirdik.’, A8 konutunun kullanıcısı ‘eski zamanlarda her odada dolapların içinde yıkanma yerleri vardı ama biz onları sonraları iptal ettik. Banyo ve tuvalet arasındaki duvarı kaldırıp klozet yerleştirdik. Eski malzemeleri değiştirdik.’, A10 konutunun kullanıcısı ‘Eskiden bu evde 3 gelin beraber yaşıyordu. Hepsinin odasında bugünün ebeveyn banyoları gibi hamamcıklar vardı. Su tesisatı olmadığından taşıma su ile yıkanıyorlardı. Şimdi evin o kısımlarını kiler gibi kullanıyoruz. Eskiden bugünkü tertibatlar yoktu. Evlerde su tesisatı olmadığı için su taşıyıcı hizmetkarlar vardı. Sonraları üst kata banyo eklediler. Eski tip kazan vardı yağmur suyuyla doluyordu. Zamanla bazı şeyler değişip yeni şeyler çıkınca orayı kullanmamaya başladık. Onun dışında evin zemin katına 93 yıl önce dış taraftan eklenen bir banyo/tuvalet var.’, A12 konutunun kullanıcısı ‘Restorasyon öncesinde odalarda tuvalet yoktu, dolap içlerinde sadece banyolar vardı. Biz aynı sistemi devam ettirdik. 60 cm olan bu alanları genişleterek günümüze uyarladık. Restorasyon ile ikisi odalarda ve bir tane de ortak

kullanım alanında olmak üzere 3 adet banyo/tuvalet düzenlemiş olduk.’, A13 konutunun kullanıcısı ‘Burada eskiden her odada bir aile yaşırdı. Mutfak müşterek kullanılırdı. Her odada bir aile olduğu için küçük hamamcıklar vardı. Tuvaletler de evden ayrıydı ve müşterek kullanılırdı. Biz üstteki hamamcığın bir tanesine klozet koyduk, böylece tuvalet eklemiş olduk. Mutfağı böldük ve banyo yaptık.’, A15 konutunun kullanıcısı ‘Banyo yüklük kısmındaydı, orayı büyüttük. Banyodaki malzemeleri de değiştirdik.’, A17 konutunun kullanıcısı ise restorasyon öncesindeki mekanların aynı şekilde inşa edildiğini belirtmiştir.

Yapılan müdahale ve değişikliklere neden olan etmenler: Kullanıcılara banyo/tuvalet mekanına yönelik yaptıkları değişikliklere neden olan istek ve ihtiyaçları sorulduğunda;

A3 konutunun kullanıcısı ‘Günümüz şartlarında banyo kazanı kullanılmadığından tesisatı yenilemek durumunda kaldık ve günümüzdeki malzemeleri kullanmak istedik.’, A7 konutunun kullanıcısı ‘Yatak odamdaki dolap içindeki yıkanma yerinin zemini yıkıldı o yüzden iptal etmek zorunda kaldık, banyo/tuvaletler yeterli gelmiyordu değiştirdik.’, A8 konutunun kullanıcısı ‘Banyo ve tuvalet arasındaki duvarı geniş olsun diye kaldırdık. Bunu yapınca da eskileri yeni malzemelerle değiştirdik.’, A10 konutunun kullanıcısı ‘Yeni olana uymak zorundayız o yüzden malzeme değişikliği yaptık, planını değiştirmedik.’, A13 konutunun kullanıcısı ‘Eski tip tuvalet taşlarını değiştirdik ve klozet taktık. Teknoloji gelişti, zamana uymak için yaptık.’, A15 konutunun kullanıcısı ‘banyoyu daha kullanışlı ve temiz hale getirmek için değiştirdik.’ yanıtlarını vermiştir.

A12, A17 konutlarının kullanıcıları, değişikliklerin restorasyon projesi kapsamında ve konutu günümüz kullanımına uygun hale getirmek amacıyla yapıldığını belirtmiştir.

- Konutun Onarım/Yenileme Durumu

Onarım/yenileme kapsamındaki yapılan değişiklikler: Kullanıcılara, Geleneksel Ortamahalle konutlarının onarım/yenileme kapsamında yapılan değişiklikler sorulduğunda;

A3, A7, A10, A13, A15 konutlarının kullanıcıları; Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve Akçaabat Belediyesi’nin restorasyon kapsamında dış cepheye yönelik olarak (evlerin giriş kapısı, pencere doğramaları, söveler) onarım/yenileme gerçekleştirildiğini, iç mekân anlamında herhangi bir müdahale ve değişiklik yapılmadığını ifade etmişlerdir.

A8 konutunun kullanıcısı dış cepheye yönelik düzenlemelerin yanı sıra iç mekânda evi ikiye bölen duvarın kaldırıldığını, bunun dışında bir müdahale ve değişiklik yapılmadığını

belirtmiştir. A12 konutunun kullanıcısı, yapının dış cepheye yönelik restorasyonunun devlet desteğiyle yapıldığını, iç mekândaki restorasyonun kendi imkânlarıyla gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. A17 konutunun kullanıcısı ise restorasyon kapsamında yapının orijinal haline göre iki katlı olarak yeniden inşa edildiğini belirtmiştir.

Yapılan değişikliklerden kaynaklanan sorunlar: Görüşme gerçekleştirilen konut kullanıcılarına onarım/yenileme ile ilgili bir sorunla karşılaşp karşılaşmadıkları sorulduğunda;

A3, A7, A8, A13, A17 konutlarının kullanıcıları bir sorunla karşılaşmadıklarını; A10, A15 konutlarının kullanıcıları yaşayana zorluk çıkaran uygulamalar olduğunu; A12 konutunun kullanıcısı malzeme seçimleri ve işçiliklerin kalitesiz olduğunu, kontrol mekanizmasının da teknik olarak yeterli olmadığını belirtmiştir.

- Konuttan Beklentiler

Konutta yapılması istenen değişiklikler: Katılımcılara konutlarında neleri değiştirmek istedikleri sorulduğunda;

A3, A7, A8, A10, A15 konutlarının kullanıcıları, öncelikli olarak mutfak ve banyo mekânlarını yenilemek istediklerini; A13 konutunun kullanıcısı ısıtma sistemini değiştirmek istediğini, başka bir değişikliğe gerek olmadığını belirtmiştir. A12 ve A17 kullanıcıları ise konutlarının yakın dönemde restore edilmesinden dolayı herhangi bir değişikliğe ihtiyaç olmadığını ifade etmiştir.

Konutlarda yapılmak istenen değişikliklere neden olan istek ve ihtiyaçlar: Kullanıcılara konutlarında yapmak istedikleri değişikliklerin nedeni sorulduğunda;

A3 kullanıcısı, mutfak ve banyolarının kullanışsız olduğunu, yeni model örneklerinin daha güzel olduğunu; A7 kullanıcısı, bu mekânları yeni malzemelerle daha konforlu ve kullanışlı hale getirmek istediğini; A8 kullanıcısı, mutfağını eski model ve malzemelerden dolayı, banyoyu ise geniş olmadığı için değiştirmek istediğini; A10 kullanıcısı rahat yaşamak ve evi çağdaşlaştırmak; A15 kullanıcısı daha rahat, temiz ve kullanışlı olması için değiştirmek istediklerini belirtmiştir.

Konutta yaşama memnuniyeti: Görüşme gerçekleştirilen kullanıcılara konutlarında yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorulduğunda;

Konutları sürekli olarak kullanan A3, A7, A8, A13, A17 kullanıcıları benzer sebepler göstererek Ortamahalle’de ve konutlarında yaşamaktan memnun olduğunu, evlerin geniş ve ferah, manzara ve doğanın çok güzel olduğunu belirtmişlerdir. A15 konutunun kullanıcısı konutunda yaşamaktan memnun olmadığını ve buna gerekçe olarak çok rüzgâr alıp kışları çok soğuk olduğunu belirtmiştir.

Konutu dönemlik olarak kullanan A10 kullanıcısı evlerin geniş ve ferah, manzara ve doğanın çok güzel olduğunu, bu topraklara aidiyet duyduğunu ve yaşamaktan memnun olduğunu ifade etmiştir. A12 kullanıcısı ise, ‘Herkesin doğduğu toprak ister kurak ister ağaçlık olsun ata toprağıdır. Bizler buraya sahip çıkmak zorundayız.’ diyerek burada yaşamaktan memnun olduğunu dile getirmiştir.

Farklı bir konutta yaşama imkânı: Kullanıcılara farklı bir konutta yaşama imkânları olsa bunu tercih edip etmeyecekleri sorulduğunda;

A3, A7, A13, A17 konutlarının kullanıcıları buraya ait hissettiklerini ve başka bir yerde yaşayamayacaklarını; A8 konutunun kullanıcısı, evini ve Ortamahalle’yi sevdiğini ancak çok ortaklı olduğu için imkânı olsa burada yaşamak istemediğini, A15 konutunun kullanıcısı ise apartmanda yaşamayı tercih edeceğini belirtmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin genel bir değerlendirmesi yapılacak olursa;

- Konutların memnun olunan özellikleri:

4 konut kullanıcısı; evin bahçeli oluşu, manzarası, yazları serin olması ve kışları çok soğuk olmaması gibi olumlu çevresel faktörlere ve evin geniş/ferah olması, yerleşim planının kullanışlı olması gibi mimari özelliklere değinmiştir. 2 konut kullanıcısı; evin ahşap olması, sağlıklı olması ve yerleşim planının kullanışlı olması gibi mimari özellikleri belirtmiştir. 2 konut kullanıcısı ise evin bahçeli olmasını sebep göstererek olumlu çevresel faktörleri ifade etmiştir.

- Konutların memnun olunmayan özellikleri:

Kullanıcılar memnun olmadıkları birden fazla özelliği birlikte ifade etmiştir. Bunlar; ısıtma/yalıtım problemleri, ıslak hacim mekânlarının eski ve kullanışsız olması, evin büyük olması ve iş zorluğunun olmasıdır. 2 konut kullanıcısı konutlarının memnun olmadıkları özelliği olmadığını belirtmiştir.

- Konutların değiştirilmek istenen özellikleri:

2 kullanıcı konutlarının mutfak ve banyo mekânını değiştirmek istediğini, 2 kullanıcı mutfak ve banyo mekânını değiştirmek istediğini ve ısıtma problemini çözmek istediğini, 1 kullanıcı ısıtma problemini çözmek istediğini ifade etmiştir. 3 kullanıcı ise konutlarında değiştirmek istedikleri özelliğinin olmadığını belirtmiştir.

- Konutların banyo/tuvalet mekânlarında yapılan müdahale ve değişiklikler:

Alan çalışması kapsamında görüşme gerçekleştirilen 8 konutun banyo/tuvalet mekânlarında yapılan müdahale ve değişikliklere ilişkin analiz yapıldığında;

Geleneksel konutların tuvalet mekânı, temizlik ve kanalizasyon sistemine kolayca bağlayabilmek için genellikle konuttan ayrı olarak bahçede veya konutun girişindeki sundurmanın altında yapılmıştır. 2 konut (A7, A13 konutları) dışındaki konutların özgün plan şemalarında tuvalet mekânı bulunmamaktadır. 2 konutun (A7, A10 konutları) özgün plan şemalarında banyo mekânı bulunmakta, diğer 6 konutta (A3, A8, A12, A13, A15, A17) günümüz banyo mekânına karşılık gelen gusülhaneler bulunmaktadır. Geleneksel konut kullanıcıları banyo ve tuvalet ihtiyacını karşılamak için bu mekanları konuta dahil etmiştir. 2 konuttaki (A12, A17 konutları) banyo/tuvalet mekanları restorasyon projesi kapsamında eklenmiş, diğer 6 konutta (A3, A7, A8, A10, A13, A15) restorasyon projesi olmaksızın kullanıcıların kendi müdahaleleri ile eklenmiştir.

Ortamahalle geleneksel konutlarında banyo/tuvalet mekânları konuta 3 şekilde eklenmiştir. Bunlar yapıya mekân (hacim) eklenmesi, mekân bölünmesi ve mekânın işlevsel dönüşümü ile banyo/tuvalet mekânı oluşturulmasıdır.

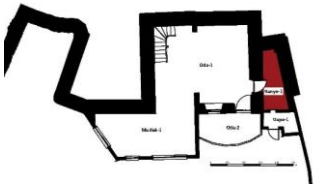
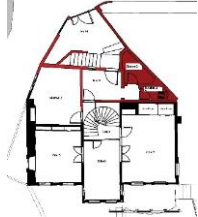
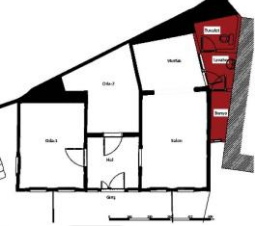
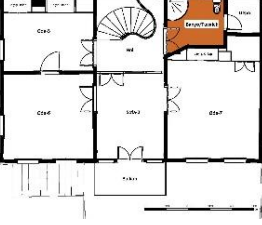
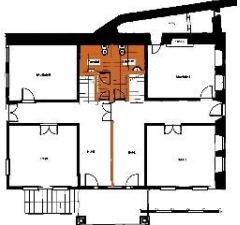
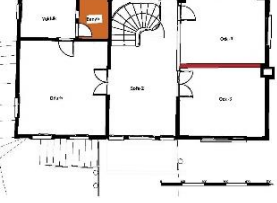
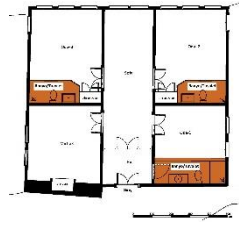
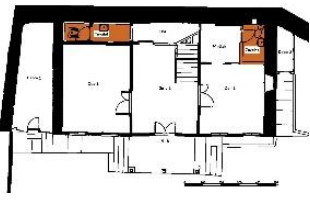
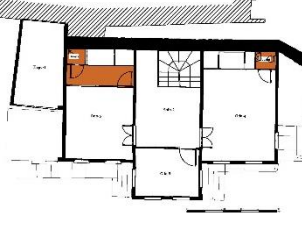
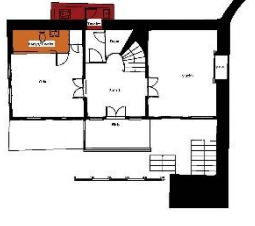
Alan çalışması kapsamında görüşme gerçekleştirilen konutların güncel plan şemalarına göre banyo/tuvalet mekânları, yapıya hacim eklenmesi ve mekân bölünmesi yoluyla eklenmiştir (Tablo 66).

Tablo 66. Konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahaleler/uygulamalar

	Konut No
Banyo/tuvaletlerin Yapıya Hacim Eklenmesi ile Oluşturulduğu Konutlar	A3 (bodrum, zemin, 1.kat), A8 (1. kat), A10 (zemin kat), A15 (zemin ve 1. kat), A17 (zemin kat)
Banyo/tuvaletlerin Konuttaki Bir Mekânın Bölünmesi ile Oluşturulduğu Konutlar	A7 (zemin kat, 1.kat), A8 (zemin kat), A10 (1. kat), A12 (zemin kat), A13 (zemin, 1.kat), A15 (zemin kat)

Konutların güncel plan şemalarındaki banyo/tuvalet mekanlarına yönelik yapılan müdahale ve değişikliklere bakıldığında: A3 konutunun bodrum, zemin ve 1. katında evin arka cephesine hacim eklenmesi ile, A7 konutunun zemin ve 1. katında oda mekanının bölünmesi ile, A8 konutunun zemin katında merdiven altında sofanın bölünmesi ve 1. katta yapının arka cephesine hacim eklenmesi ile, A10 konutunun zemin katında giriş cephesinin sağına hacim eklemesi ve 1. katta oda mekanının bölünmesi ile, A12 konutunun zemin katında oda mekanının bölünmesi ile ortak kullanılan bir banyo/tuvalet, odalarda ise mekanın bölünmesi ve 60 cm olan gusülhane dolaplarının genişletilmesi ile ortak kullanımdan ayrı banyo/tuvalet, A13 konutunun zemin katında oda ve mutfak mekanlarının bölünmesi ve 1. katta oda mekanının bölünmesi ile, A15 konutunun zemin, 1. katında arka cepheye hacim eklenmesi ve zemin katında mekan eklenmesi ile, A17 konutunun zemin katında giriş cephesinin sağında yapıya hacim eklenmesi ve merdiven altında sofa mekanının bölünmesi ile banyo/tuvalet mekanları konuta dahil edilmiştir (Tablo 67).

Tablo 67. Güncel durumda konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahaleler

Banyo/tuvaletlerin Yapıya Hacim Eklennesi ile Oluşturulduğu Konutlar			
	A3 bodrum kat	A3 zemin kat	A3 1.kat
			
	A8 1.kat	A10 zemin kat	A15 zemin kat
			
	A15 1.kat	A17 zemin kat	
Banyo/tuvaletlerin Konuttaki Bir Mekânın Bölünmesi ile Oluşturulduğu Konutlar			
	A7 zemin kat	A7 1.kat	A8 zemin kat
			
	A10 1.kat	A12 zemin kat	A13 zemin kat
			
	A13 1.kat	A15 zemin kat	

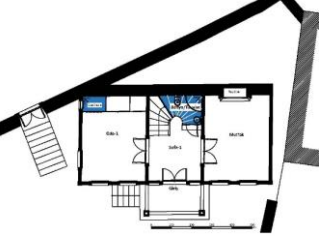
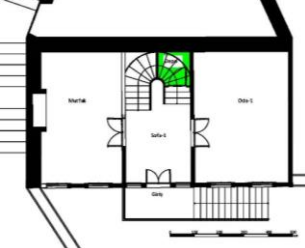
Alan çalışması kapsamında görüşme gerçekleştirilen konutların restorasyon önerisindeki plan şemalarına göre banyo/tuvalet mekanları, mekân bölünmesi ve bir mekânın işlevsel dönüşümü ile konuta dahil edilmiştir. (Tablo 68).

Tablo 68. Konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahaleler/uygulamalar

	Konut No
Banyo/tuvaletlerin Konuttaki Bir Mekânın Bölünmesi ile Oluşturulduğu Konutlar	A7 (zemin, 1.kat), A8 (zemin kat), A10 (1.kat), A12 (zemin kat), A13 (zemin kat), A15 (1. kat), A17 (zemin kat)
Banyo/tuvaletlerin Bir Mekânın İşlevsel Dönüşümü ile Oluşturulduğu Konutlar	A3 (zemin kat, 1. kat), A7 (zemin kat), A8 (1.kat), A10 (zemin kat)

Konutların restorasyon önerisindeki plan şemalarındaki banyo/tuvalet mekanlarına yönelik yapılan müdahale ve değişikliklere bakıldığında: A3 konutunun zemin katında depo mekanının işlevsel dönüşümü ve 1. katta oda mekanındaki dolabın yıkanma alanı (gusülhane) oluşturulması ile, A7 konutunun güncel durumda korunan banyo/tuvalet mekanlarına ek olarak zemin katında oda mekanındaki dolabın işlev değiştirilerek yıkanma alanı (gusülhane) oluşturulması ile, A8 konutunun zemin katında merdiven altında sofa mekanının bölünmesi ile tuvalet mekânı, 1. katta oda mekanındaki dolabın işlev değiştirilerek yıkanma alanı (gusülhane) oluşturulması ile, A10 konutunun zemin katında temizlik odasının işlevsel dönüşümü ve 1. katta oda mekanının bölünmesi ile, A13 konutunun zemin katında oda mekanının bölünmesi ile, A15 konutunun 1. katında oda mekanının bölünmesi ile banyo/tuvalet mekanlarının konuta dahil edilmesi planlanmıştır. Güncel durumda restorasyonu yapılmış olan A12 ve A17 konutlarındaki banyo/tuvalet mekanları ise, restorasyon önerisindeki müdahale ve değişikliklere uyularak düzenlenmiştir (Tablo 69).

Tablo 69. Restorasyon önerisinde konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahaleler

Banyo/tuvaletlerin Konuttaki Bir Mekânın Bölünmesi ile Oluşturulduğu Konutlar			
	A7 zemin kat	A7 1.kat	A8 zemin kat
			
	A10 1.kat	A12 zemin kat	A13 zemin kat
			
	A15 1.kat	A17 zemin kat	
Bir Mekânın İşlevsel Dönüşümü ile Oluşturulduğu Konutlar			
	A3 zemin kat	A3 1.kat	A7 zemin kat
			
	A8 1.kat	A10 zemin kat	

- Konutların banyo/tuvalet mekânlarında yapılan müdahale ve değişikliklere neden olan istek ve ihtiyaçlar:

6 kullanıcı bu mekânlarda değişikliğe neden olan istek ve ihtiyaçlarını; tesisat sistemi, malzeme ve donatı özellikleri, mekân boyutları açısından günümüz kullanımına uygun hale getirmek, konfor koşullarını iyileştirmek ve zamana bağlı yapısal bozulmaların önüne geçmek şeklinde ifade etmiştir.

Görüşme gerçekleştirilen 2 konutun restorasyonu yapılmıştır. Bu konutlardan biri yapının özgün haline getirilmesi amacıyla birinci kat eklenerek yeniden inşa edilmiştir. Bu restorasyon çalışması, Ortamahalle yerleşimindeki geleneksel konutların korunmasına yönelik çalışmalar kapsamında yapılmıştır. Diğer konutun restorasyonu ise kullanıcının kendi imkanları ile restorasyon projesine uygun şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu konut kullanıcısı söz konusu müdahale/değişiklikleri; konutun özgün özelliklerini koruyarak ve günümüz kullanımına uygun hale getirerek yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla gerçekleştirmiştir.

- Konutlarda yapılmak istenen değişiklikler:

4 konutları kullanıcısı, öncelikli olarak mutfak ve banyo mekânlarını yenilemek istediklerini; 1 konut kullanıcısı ısıtma sistemini değiştirmek istediğini belirtmiştir. 2 konut kullanıcısı ise konutlarının yakın dönemde restore edilmesinden dolayı herhangi bir değişikliğe ihtiyaç duymadıklarını ifade etmiştir.

- Konutlarda yapılmak istenen değişikliklere neden olan istek ve ihtiyaçlar:

Kullanıcıların konutlarında değişiklik yapmak istemelerine neden olan istek ve ihtiyaçları; konfor koşullarını iyileştirmek ve konutu kullanışlı hale getirmek, çağdaş gereksinimlere ve kullanıma uygun hale getirmek olarak sıralanabilir.

- Konutların banyo/tuvalet mekânlarında yapılan müdahale/değişiklikler ve konutun memnun olunmayan özellikler arasındaki ilişki:

Konutlarda memnun olunmayan özellikleri değerlendirildiğinde; mekân boyutlarının büyük, kat sayısının fazla olması ve bu nedenle iş yükünün çok olmasından ve ısıtma/yalıtım problemleri gibi olumsuz fiziksel konfor koşulları, ıslak hacim mekânlarının günümüz konfor koşullarını karşılamıyor olması öne çıkmaktadır. Konutlarda yapılan değişiklikler değerlendirildiğinde; başlıca ve en önemli değişiklik banyo/tuvalet mekânlarının yapıya eklenmesidir. Bu mekânların yapıya bir önceki kullanıcı tarafından eklendiği durumlarda günümüz kullanıcısının malzeme ve donatı değişiklikleri yaptığı tespit edilmiştir. Onarım/yenileme kapsamında yapılan değişikliklere bakıldığında ise; evin giriş kapısı,

pencere doğramaları, söveler vb. gibi mimari elemanların hemen her konutta değiştirildiği belirlenmiştir.

Isıtma problemlerini dile getiren kullanıcıların bunu değiştirmeye yönelik bir müdahalesi olmadığı; bu durumun maddi imkânsızlıklar ya da konutun müşterek olmasından dolayı harcama yapmak istememelerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Islak hacim mekânlarının günümüz konfor koşullarını sağlamadığını ifade eden kullanıcılar, banyo/tuvalet eklenmesine ya da malzeme değişikliği yapılmasına rağmen bu mekânlardan memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir.

- Konutların banyo/tuvalet mekânlarında yapılan müdahale/değişiklikler ve yapılması istenen değişiklikler arasındaki ilişki:

Konutlarda yapılan başlıca ve en önemli değişiklik, banyo/tuvalet mekânlarının plan şemasına dahil edilmesidir. Konutlarda başlıca yapılmak istenen değişiklikler, ıslak hacim mekânlarının günümüz kullanımına uygun hale getirilmesi ve ısıtma sisteminin yenilenmesidir. Görüşme gerçekleştirilen konutların büyük çoğunluğunun özgün plan şemasında banyo/tuvalet mekânı bulunmadığı ve yapıya sonradan eklendiği tespit edilmiştir. Bu mekanlar, yapıya hacim eklenmesi ve mekân bölünmesi yoluyla konuta dahil edilmiştir. Ancak kullanıcıların çoğu bu mekânların günümüz gereksinimleri için yeterli olmadığını ifade etmiştir. Bu mekânlardan memnun olduğu ifade eden kullanıcıların konutlarının restorasyon kapsamında yenilendiği/yeniden inşa edildiği tespit edilmiştir.

4. SONUÇLAR

Çalışmada geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki kullanım biçimlerinin ve bu mekânlarda günümüz kullanıcı gereksinmelerine bağlı olarak yapılan müdahale/değişikliklerin belirlenmesi, geleneksel konutların korunarak yaşatılması için bu mekânlara yönelik müdahale önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, özgün işlevini devam ettiren Geleneksel Akçaabat Ortamahalle konutları ve bu konutların banyo/tuvalet mekânları analiz edilmektedir. Çalışma kapsamında yerinde tespit çalışmaları ve kullanıcılar ile yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilerek çalışmanın sonuçları ortaya koyulmaktadır.

- Ortamahalle yerleşiminde görüşme gerçekleştirilen kullanıcıların demografik özellikleri

Ortamahalle yerleşiminde görüşme gerçekleştirilen konut kullanıcılarının 3'ü kadın, 5'i erkektir. Bu bireyler 20-45 (1 kişi), 45-64 (4 kişi), 65 ve üzeri (3 kişi) yaş aralığındadır. Konut kullanıcılarının 3'ü bekâr, 5'i evli olup eğitim durumları ilkokul (3 kişi), ortaokul (2 kişi), lise (2 kişi) ve üniversite (2 kişi) düzeyindedir. Kullanıcıların meslekleri ev hanımı (4 kişi), emekli (2 kişi), mühendis (1 kişi) ve spor eğitmenliğidir (1 kişi).

- Konutların mevcut kullanım durumu

Ortamahalle yerleşiminde 34 adet tescilli yapı bulunmaktadır. Çalışma kapsamında yerleşimdeki 27 yapının rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporlarına göre ulaşılmıştır. Proje raporlarına göre 3 yapı farklı işlevle kullanılmakta, 3 yapı ise banyo/tuvalet mekânına ilişkin yeterli veri olmadığından çalışmanın örnekleme 21 konuttan oluşmaktadır. Örneklem grubundaki 21 konutun rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve raporları, yerinde tespit çalışmaları ve konut kullanıcıları ile görüşmeler doğrultusunda banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahale/değişiklikler analiz edilmektedir. Bu 21 konuttan 1 konut atıl durumda, 4 konut restorasyon aşamasındadır. Çalışma kapsamındaki 21 konuttan 5 konutun özgün plan şemasında banyo mekânı bulunurken, 16 konutun özgün plan şemasında banyo mekânı bulunmamakta; 8 konutun özgün plan şemasında tuvalet mekânı bulunurken, 13 konutun özgün plan şemasında tuvalet mekânı bulunmamaktadır.

Alan çalışmasında 8 konutun kullanıcıları ile görüşmeler gerçekleştirilmekte ve 13 konutun kullanıcıları ile görüşme gerçekleştirilememektedir. Bu 8 konuttan 6 konut sürekli olarak kullanılırken, 2 konut dönemlik olarak kullanılmaktadır. Görüşme gerçekleştirilen

konut kullanıcılarının tamamı ev sahibidir. Konutlar miras yoluyla aktarılarak bir sonraki nesil tarafından kullanılmaktadır. Bu nedenle çok mülkiyetli bir durum söz konusudur. Bu konutlarda geçmiş dönemlerdeki kullanımının aksine genellikle çekirdek aileler yaşamaktadır.

- Konut kullanıcılarının konuttan memnuniyet durumu

Kullanıcıların konutlarda memnun oldukları özelliklerde evin bahçesinin olması, manzarası, elverişli iklim koşulları gibi olumlu çevresel faktörler ve evin ahşap, sağlıklı, yerleşim planının kullanışlı olması gibi yaşama elverişli mimari özellikleri öne çıkmaktadır. Kullanıcıların konutlarda memnun olmadıkları özelliklerde ise ısıtma problemleri, mutfak, banyo/tuvalet gibi ıslak hacim mekânlarının eski ve kullanışsız olması, evin büyük olması ve iş zorluğunun olması gibi olumsuz fiziksel konfor koşulları öne çıkmaktadır. Bunların yanı sıra konutlardan her yönüyle memnun olan kullanıcılar da bulunmaktadır. Bu konutlar restorasyon geçirmiş olup günümüz kullanıcı gereksinimlerini karşılayacak düzeydedir. Kullanıcıların konutlarında memnun olunmayan özellikleri değiştirmeye yönelik istekleri arasında, mutfak ve banyo/tuvalet gibi ıslak hacim mekânlarının günümüz koşullarına uyarlanması ve konutun ısıtma tesisatının değiştirilmesi ön plandadır. Bu durumda kullanıcıların konutlarında memnun olmadıkları özellikler ve yapmak istedikleri değişiklikler arasında tutarlılık olduğu ortaya çıkmaktadır.

- Geleneksel Ortamahalle konutlarının banyo/tuvalet mekânlarına yapılan müdahale ve değişiklikler

Çalışma kapsamındaki 21 konutun güncel ve özgün kat planlarında banyo/tuvalet mekanlarına ilişkin müdahaleler/değişiklikler değerlendirildiğinde; değişimin anlatıldığı tablolardaki analiz başlıkları, özgün plana eklenen duvar, özgün plana eklenen mekân, restorasyon ile eklenen duvar, restorasyon ile eklenen mekân ve restorasyon ile işlevi değiştirilen mekân olarak belirlenmektedir. Bu konutların banyo/tuvalet mekanlarındaki müdahale türlerine bakıldığında, banyo/tuvalet mekanları yapıya hacim/mekân eklenmesi, mekân bölünmesi ve mevcuttaki bir mekânın işlevsel dönüşümü olmak üzere 3 şekilde konuta dahil edilmektedir. Konutlarda bu üç müdahale türü aynı zamanda olabilmektedir. Ancak banyo/tuvalet mekânlarında kullanıcıların gerçekleştirdikleri bu müdahaleler, günümüz kullanıcı gereksinimlerini ve konfor koşullarını sağlamaktan oldukça uzak ve konutun özgün özelliklerine zarar veren uygulamalardır. Ek hacimler genellikle konutun zeminle ilişkisinin olduğu katlarda ve konutların giriş cephesinin sağında ya da arka cephesinde konumlanmaktadır. Banyo/tuvalet mekânlarının, mekân bölünmesi müdahalesi

ile oluşturulduğu konutlarda bu mekânlar konuttaki bir odanın özgün kullanımda gusülhane olan tarafının genişletilmesiyle oluşturulmaktadır. Banyo/tuvalet mekanının konuttaki bir mekânın işlevsel dönüşümüne yönelik müdahaleler ise restorasyon geçiren konutlar ve restorasyon geçirmemiş olan konutların restorasyon önerisinde görülmektedir. Özgün plan şemasında banyo/tuvalet mekânı bulunan konut kullanıcıları zamana bağlı değişen ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bu mekânların donatı ve malzeme özelliklerinde değişiklikler gerçekleştirmektedir. Konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki tüm bu müdahale/değişikliklerin, günümüz kullanıcı gereksinimleri ve konfor koşullarını sağlamadığı; konutun özgün özelliklerine zarar verdiği ortaya çıkmaktadır.

- Konutların onarım durumu

Alandaki konutlara ilişkin proje ve raporlar, yerinde tespit çalışmaları ve konut kullanıcıları ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilere göre; Ortamahalle yerleşimindeki tescilli yapıların büyük çoğunluğu, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve Akçaabat Belediyesi'nin restorasyon çalışmaları kapsamında ele alınmakta ve dış cepheye (evlerin giriş kapısı, pencere doğramaları, söveler) yönelik restorasyonları gerçekleştirilmektedir. Kullanıcıları ile görüşme yapılan konutlarda ilgili kişi ve kurumların, konutların iç mekânlarına yönelik olarak müdahalelerinin oldukça az olduğu ortaya çıkmaktadır.

- Kullanıcıların konuttan beklentileri

Konut kullanıcıları ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilere göre, Geleneksel Ortamahalle konut kullanıcılarının genel olarak Ortamahalle yerleşiminde ve konutlarında yaşamaktan memnun olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak kullanıcıların çoğunluğu en başta banyo/tuvalet ve mutfak gibi ıslak hacim mekânlarının günümüz konfor koşullarına göre iyileştirilmesini istemektedir. Kullanıcılar bunun yanı sıra konutun ısıtma/yalıtım sisteminin de yeterli olmadığı belirtmektedirler. Bu anlamda konunun uzmanları ve ilgili kişiler tarafından konutlarının günümüz kullanıcı gereksinimleri ve konfor koşullarını sağlayacak şekilde ele alınmasını beklemektedirler. Görüşme gerçekleştirilen konut kullanıcılarının kendi topraklarına duydukları aidiyet ve sahip çıkma isteği ile Geleneksel Ortamahalle Konutlarının korunarak yaşatılması ve gelecek nesillere bir miras değeri olarak aktarılmasına yönelik beklentileri bulunmaktadır.

- Genel olarak değerlendirildiğinde;

Geleneksel Ortamahalle konutlarındaki banyo/tuvalet mekânlarına yönelik ek hacimler eklenmesi, mevcut mekânların bölünmesi ve işlev değişiklikleri yapılması, donatı

ve malzemelerinde değişikliklere gidilmesi gibi kullanıcı müdahaleleri, bu mekânların günümüz kullanıcı gereksinimleri ve konfor koşulları için yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum “Günümüz konutlarındaki banyoların özellikleri, işlevsellik ve konfor koşulları ile kıyaslandığında geleneksel konutlardaki banyo/tuvaletler oldukça yetersizdir. Bu nedenle geleneksel konutlardaki banyo/tuvaletler kullanıcıların müdahale ve değişikliğe ihtiyaç duyduğu mekânların başında gelmektedir” varsayımını doğrulamaktadır.

Geleneksel Ortamahalle konutlarındaki banyo/tuvalet mekanlarının; yapının plan şeması, malzeme özellikleri, cephe karakteristiği gibi özgün özelliklerine zarar verecek şekilde kullanıcıların bilinçsiz müdahaleleri ile konuta dahil edilmesi, konutların özgün durumunda bu mekanların olmadığını ya da var olan mekanların günümüz kullanımı için yeterli olmadığını göstermektedir. Restorasyon gerçekleştirilmiş konutların banyo/tuvalet mekânları, yapının özgün değerlerinin gözetildiği bir projelendirme ile ele alınmaktadır. Bu durumda “Geleneksel konutların banyo/tuvalet mekanları, kullanıcıların niteliksiz müdahale ve değişiklikleri ile konuta dahil edilmiştir” varsayımı kısmen doğrulanmaktadır.

Restorasyon gerçekleştirilmemiş konutların banyo/tuvalet mekânlarındaki müdahale ve değişiklikler, doğrudan konutun kullanıcıları tarafından yapılmaktadır. Söz konusu müdahale ve değişiklikler, kullanıcıların konutta yaşamaya devam ederken ortaya çıkan ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yapının tarihi ve miras değeri düşünülmeden gerçekleştirilmektedir. Bu durum “Geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânına yönelik gerçekleştirilen müdahale ve değişiklikler, konutun özgün özelliklerine zarar vermektedir” varsayımı doğrulanmaktadır.

Görüşme gerçekleştirilen konut kullanıcılarının en başta banyo/tuvalet ve mutfak gibi ıslak hacim mekânlarının günümüz konfor koşullarına göre iyileştirilmesine yönelik beklentileri bulunmaktadır. Bu durum “Geleneksel konutların banyo/tuvalet mekânları günümüz kullanıcı gereksinimlerini karşılayamamaktadır” varsayımı doğrulanmaktadır.

Konutlar miras yoluyla aktararak bir sonraki nesil tarafından kullanılmaktadır. Bu nedenle konutlarda yaşayan kullanıcılar ev sahibi konumunda olsa da genellikle çok mülkiyetli bir durum söz konusudur. Bu durum dolayısıyla kullanıcılar konuta harcama yapmaktan kaçınmaktadır. Bunun yanında geleneksel konut alanlarındaki altyapı yetersizlikleri (kanalizasyon sistemine bağlama vb.) ve geleneksel konut kullanıcısının sosyoekonomik özellikleri restorasyona yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bu tespitler sonucunda “Geleneksel konut kullanıcısının sosyoekonomik yapısı ve geleneksel konut

alanlarındaki altyapı yetersizlikleri gibi nedenler müdahale ve değişiklik yapılmasını zorlaştırmaktadır’’ varsayımı doğrulanmaktadır.

Çalışma kapsamında yapılan değerlendirmeler sonrasında öneriler ortaya koyulmaktadır.

5. ÖNERİLER

Çalışma sonucunda yapılan tüm analiz ve irdelemelerden elde edilen bilgiler ve Kültür Varlıklarını Koruma İlkeleri temelinde, geleneksel konutlardaki banyo/tuvalet mekânlarının günümüz kullanıcı gereksinimlerini karşılaması adına mekânsal müdahale önerileri ve araştırmacılara yönelik öneriler ortaya koyulmaktadır.

- Özgün plan şemasında banyo/tuvalet mekânı olan konutlarda, bu mekân aynı işleviyle kullanılmaya devam edilmelidir. Ancak donatı ve mimari özellik açısından günümüz kullanıcı gereksinimlerini karşılamaya uygun durumda değilse, gerekli iyileştirmeler yapılarak banyo/tuvalet işlevini sürdürmesi sağlanmalıdır.
- Mevcut kullanımda özgün plan şemasında olmayan bir banyo/tuvalet mekânı olan konutlarda, bu mekânın mimari ve yapısal özellikler açısından konutun özgün özelliklerine zarar verip vermediği değerlendirilmelidir. Bu mekânın mevcut durumdaki hali konuta zarar vermiyorsa, günümüz kullanıcı gereksinimlerine göre iyileştirilerek işlevini sürdürmesi sağlanmalıdır.
- Banyo/tuvalet mekânının günümüz kullanıcı gereksinimleri açısından iyileştirme yapılarak kullanılmasının mümkün olmadığı konutlarda, yapı içindeki bir mekânın bu işlev için uygun olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu mekânın konuttaki diğer işlevlerle ilişkisi, diğer ıslak hacim mekânları ile ilişkisi ve tesisat açısından uygunluğuna dikkat edilmelidir.
- Banyo/tuvalet mekânı olarak kullanmaya olanak sağlayan bir mekânın bulunmadığı konutlarda bu mekân, varsa yapının bodrum katında düzenlenmelidir. Bodrum katı olmayan konutlarda ise bu mekân özgün mekânsal kurguya mümkün olduğunca zarar verilmeden ek bir hacim olarak eklenmelidir. Bu eklemelerde geleneksel konutun özgün cephe karakterine, malzeme ve mimari bileşenlerine zarar vermemesi sağlanmalı ve geleneksel yapıdan ayırt edilecek özellikte olmasına özen gösterilmelidir.
- Geleneksel konutların banyo/tuvalet mekanlarında günümüz kullanıcı gereksinimleri ve konfor koşullarının sağlanması için kullanıcılar tarafından gerçekleştirilen müdahaleler engellenmeli, bu anlamda yapılacak olan

müdahale/değişiklikler Kültür Varlıklarını Koruma İlkeleri temel alınarak ilgili kişi ve uzmanlar tarafından önerilen restorasyon projeleri ile yürütülmelidir.

- Geleneksel konut kullanıcıları kültürel miras ve kültürel mirasın önemli bir bileşeninin geleneksel konutlar olduğu ve bu miras değerlerinin korunarak gelecek nesillere aktarılmasının kültürel sürdürülebilirliği sağladığı konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda;

Geleneksel Ortamahalle konutlarının banyo/tuvalet mekânlarında günümüz kullanıcı gereksinimleri adına yapılan müdahale ve değişikliklerin ele alındığı bu çalışma, mutfak mekânları özelinde irdelenebilir.

Geleneksel Ortamahalle konutları kapsamında gerçekleştirilen bu çalışma farklı yörelerdeki konutlar ile ele alınarak banyo/tuvalet mekânlarında gerçekleştirilen müdahaleler üzerinde karşılaştırmalar yapılabilir.

Geleneksel konutlarda günümüz gereksinimlerinin karşılanmasında özgün özelliklerin korunarak yaşatılması gerekliliği, restorasyon gerçekleştirilen ve restorasyon gerçekleştirilmeyen Geleneksel Ortamahalle konutlarının karşılaştırması yapılarak irdelenebilir.

Ortamahalle yerleşiminde geleneksel dokuyu bozan/zarar veren yapıların detaylı tespit çalışmaları yapılarak bu yapıların geleneksel dokuya uygun hale getirilmesine yönelik öneriler geliştirilebilir.

6. KAYNAKLAR

- Akın, E. S. & Özen, H. (2012). Vernacular and Contemporary Together: Ortamahalle, Akçaabat. *ISVS-6, 6th International Seminar on Vernacular Settlements, Contemporary Vernaculars: Places, Processes and Manifestations*, s.176-186, Famagusta.
- Aksoy, E. (1963). Ortamekân: Türk Sivil Mimarisinde Temel Kuruluş Prensipleri. *Mimarlık ve Sanat*, 7(8), 39-92.
- Alsaç Ü. (1992). *Türk Mimarlığı*. İstanbul: İletişim yayınları.
- Altman, I. & Chemers, M. M. (1984). Culture and Environment, Archive.
- Altman, I., Lawton, M. P., & Wohlwill, J. F. (2013). *Elderly People And The Environment*, Springer Science & Business Media.
- Amérigo, M., & Aragones, J. I. (1997). A Theoretical And Methodological Approach To The Study Of Residential Satisfaction. *Journal Of Environmental Psychology*, 17(1), 47-57.
- Arcan, E. F. & Evci, F. (1999). *Mimari Tasarıma Yaklaşım: Bina Bilgisi Çalışmaları*. İstanbul: Tasarım Yayın Grubu.
- Arel, A. (1982). *Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar*. İzmir: E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yay.
- Arslan, P. (2000). *Konutta Oturma ve Yaşama Hacimlerinin İç Mekân Biçimlenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Asatekin, G. (1994). *The Role Of The Inhabitant Conservation a Proposal for the Evaluation Of Traditional Residential Architecture in Anatolia*. O.D.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Aşılıoğlu, F. & Memlük, Y. (2010). Frig Vadisi Kültür Mirası Alanlarının Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 185-197.
- Aydın, D., Yalçın, M.A., & Şahin, B. (2007). Konya İlgin Redif Taburu ve Yeniden Kullanımı İçin Analizler. *Türk- İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4, 151-70.
- Aydın, D., & Yıldız, E. (2010). Yeniden Kullanıma Adaptasyonda Bina Performansının Kullanıcılar Üzerinden Değerlendirilmesi. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 1(27), 1-22.

- Berksun, F. (1979). *Mekân Bileşenleri Tasarımında Malzeme Seçimi İçin Kullanıcı Gereksinmelerini Değerlendiren Bir Yöntem*. K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Beyazlı, D., Erbay M., & Özlü S. (2021). *Doğu Karadeniz Yapılı Çevre Tartışmaları*. Lyon France: Livre de Lyon.
- Bijişkyan, P.M. (1969). *Karadeniz Kıyıları Tarih ve Coğrafyası*, 1817- 1819. Çev. Hrand D. Andreasyon. İstanbul: İstanbul Üniv. Ed. Fak. Basımevi.
- Marcus, C. C. (1975). *Easter Hill Village-Some Social Implications for Design*. New York: The Pros Pres.
- Çelik, M. (1996). *Konut Yaşama Hacimlerinde Gereksinim ve Amaca Uygun Esnek Değiştirilebilir İç Mekân Elemanlarına Yaklaşım ve Ankara'nın Gelişme Bölgeleri İçin Bir Öneri*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, Ankara.
- Eruzun, C. (1989). Kültürel Süreklilik İçinde Türk Evi. *Mimarlık*, 236, 68-71.
- Dalkılıç, N. (2004). *Midyat İlçesindeki Kültürel Zenginliğin Oluşturduğu Geleneksel Mekânsal Dizgenin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması*. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Eldem, S. H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Enön, Z., Öztekin, K., Tosun, V. & Güngör, B. (1984). *Akçaabat Ortamahalle'de Bir Araştırma*. Trabzon: Kuzey Haber Matbaacılık.
- Erdem, E. (2007). *Intervention Principles in Wet Spaces for Contemporary Residential Use, in Eski Foça Traditional Dwellings*. O.D.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ertay Beşir, Ş. & Taş, A. (2020). Mekânsal ve Strüktürel Değişimin Konut Kültürü ile İlişkisi "Konya/Sille Örneği". *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 74, 1586-1862.
- Ertürk, D. Z. (1977). *Kullanıcı Konforu Açısından Boyutsal Gereksinmelerin Saptanması İçin Bir Yöntem*. Ankara: Bizim Büro Baskı Atölyesi.
- Eyüboğlu, İ. Z. (2004). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Fitoz, İ. (1999). *Islak Hacimlerin Tarihsel Perspektif İçinde Gelişimi*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Gedikoğlu, H. (1996). *Akçaabat*. Trabzon: Akçaabat Belediye Kültür Yayınları
- Gültekin, N. (2011). *19 Yüzyılda Anadolu Kenti ve Konut Dokusu Ayaş ve Beypazarı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Gür, Ö. Ş. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Gür, Ş. Ö. (1993). Konutta Yaşam Niteliğini Belirleyen Boyutlara Genel Bir Bakış. DPT, Doğu Karadeniz Bölgesi Nitelikli Konut Araştırması, K.T.Ü., Trabzon.
- Hasol, D. (2019). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: YEM Yayın.
- IAN, C. (2003) Understanding Context: Building as Exressions of Culture. *Building, Culture and Environment: Informing Local and Global Practies*, Blackwell Publishing, 11-18.
- ICOMOS. (1999). Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü.
- ICOMOS. (2011). Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valetta İlkeleri.
- İpekoğlu, B. (2001). *Osmanlı Dönemi Köy Yerleşmelerinde Korunması Gerekli Tarihi ve Kültürel Bir Miras*. İstanbul: Taç Vakfı Yayınları.
- Kadioğlu, Y. & Bekdemir, Ü. (2011). Akçaabat'ta Şehirleşme ve Şehirsal Fonksiyonlar (Urbanization and Urban Functions in Akçaabat). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(11).
- Karabulut, B. (2018). *Tarihi Akçaabat Ortamahalle Evlerinin Kültürel Mirasın Sürdürülebilmesi Amacıyla Yapım Sistemi ve Yapı Malzemesi Açısından İncelenmesi*. İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kılıçbay, M. (2014). *Mannheim / Almanya Örneğinde Göç, Kültür, Konut Etkileşiminin Mekânsal İzleri*. K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Kiper, P. (2004). Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekânları ve Yitirilen Kent Kimlikleri. *Planlama Dergisi*, 4(30), 14-19.
- Kuban, D. (1976). *Sanat Tarihimizin Sorunları*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Kuban, D. (1995). *Türk Hayatlı Evi*. İstanbul: Ziraat Bankası Yayınları.
- Küçükerman, Ö. (1985). *Kendi Mekânının Arayışı İçinde: Türk Evi*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Lang, J. (1987). *Housing, Dwellings and Homes: Design Theory, Research and Practice*. New York: Wiley&Sons.
- Lermioğlu, M. (1949). *Akçaabat Tarihi ve I. Genel Savaş-Hicret Hatıraları*. İstanbul: Kardeşler Basımevi.
- Madran, E. & Özgönül, N. (2005). *Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması*. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.

- Makaklı, E. & Atalan Ö. (2013). Geleneksel Akçaabat-Ortamahalle Evleri ve Yapım Sistemleri. *Dünden Bugüne Akçaabat Sempozyumu*. Trabzon: Akçaabat Belediyesi Kültür Yayınları.
- Mumcu, S. (2009). *Dün'den Bugüne Değişen Konut Alanlarına Kültürel Çeşitliliğin Etkileri, Ortaköy Meydan ve Çevre Yerleşim Örneği*. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Mutlu, B. (2007). *Mimarlık Tarihi Ders Notları-1*. İstanbul: Mimarlık Vakfı Enstitüsü Yayınları.
- Özdemir, M. İ. (1994). *Mimari Mekânın Değerlendirilmesinde Mekân Örgütlenmesi Kavramı: Konutta Yaşama Mekânları*. K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Özen, H., Akın, E., & Ertürk, S. (2013). Geleneksel Akçaabat Evlerinin Miras Değeri. *Dünden Bugüne Akçaabat Sempozyumu*, s. 445-460, Trabzon.
- Perker, Z. S. (2010). *Geleneksel Anadolu Konutunun Güne Uyarlanmasında Yapısal Bir Model*. Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Bursa.
- Perker, Z. S. (2010). *Geleneksel Anadolu Konutunun Güne Uyarlanmasında Yapısal Bir Model*. Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri, Enstitüsü, Doktora Tezi, Bursa.
- Rapoport, A. (1980). Cross-cultural Aspects of Environmental Design. In *Environment And Culture*, s. 7-46, Boston, MA: Springer US.
- Rapoport, A. (2004). *Kültür Mimarlık Tasarım*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Rapoport, A. (1969). *House Form and Culture*. Foundations of Cultural Geography Series. Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs, New Jersey.
- Sağdıç, T. (2001). *Kastamonu Geleneksel Kent Dokusunda Sosyo-Kültürel Değişmenin Konut Mekânına Etkisi*. İ.T.Ü., Doktora Tezi, İstanbul.
- Saka, E. (1996). *Akçaabat Geleneksel Konutları Örneğinde Yöresel Kimlik Arayışı*. K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Sözen M. & Tanyeli U. (2011). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü: Resim-Heykel-Mimarlık, Geleneksel Türk Sanatları, Uygulamalı Sanatlar ve Genel Sanat Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sözen, M. (2006). *Gelenekten Geleceğe Anadolu'da Yaşama Kültürü, Çekül Vakfı*. İstanbul: Creative Yayıncılık.
- Sümerkan, M. R. (1990). *Biçimlendiren Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri*. K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.

- Tanju, B. (2013). Mimarlık Dondurur Tutti Frutti. *Arredamento Mimarlık*, 268, 123-126.
- Tanyeli, U. (2012). Yer, Yer-Olmayan, Naziler, Auge ve Akla Getirdikleri. *Arredamento Mimarlık*, 106-111.
- Turgut, H. (1990). *Kültür-Davranış-Mekân Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem*. İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Tuztaşı, U. & Aşkun, İ. Y. (2013). Türk Evi İdealleştirmesinde Osmanlı Evi ve Anadolu Evi Kavramlarının Ortaklıklarına İlişkin İşlevsel Açıklamalar. *Bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 66, 279-296.
- URL-1. (2024, Mayıs 13). Mardin Evleri: <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-373247/satana-ailesi-eviptt-uygulama-oteli.html> adresinden alınmıştır.
- URL-2. (2024, Mayıs 13). Amasya Evleri: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/TurizmAktiviteleri/yaliboyuevleria-masya-evleri> adresinden alınmıştır.
- URL-3. (2024, Mayıs 13). Diyarbakır Evleri: <https://diyarbakirkulturturizm.org/Yapit/Details/DIYARBAKIREVLERI/17/Behram-Pasa-Konagi/176> adresinden alınmıştır.
- URL-4. (2024, Mayıs 13). Rize Evleri: <https://rize.ktb.gov.tr/TR-127863/konaklar.html> adresinden alınmıştır.
- URL-5. (2024, Mayıs 13). Manisa Evleri: https://manisa.bel.tr/Projeler/d26_kula-beyler-evirestorasyonu.aspx#gallery-11 adresinden alınmıştır.
- URL-6. (2024, Mayıs 13). Safranbolu Evleri: <http://gokcuoglu-konagi.safranbolu.hotels-tr.net/tr/#photo> adresinden alınmıştır.
- URL-7. (2024, Mayıs 13). <https://ozen.ktu.edu.tr/TUBA.htm> adresinden alınmıştır.
- URL-8. (2024, Mayıs 19). <https://www.akcaabat.bel.tr/fck-sayfalar.aspx?id=9> adresinden alınmıştır.
- URL-9. (2024, Mayıs 19). <https://www.akcaabat.bel.tr/fck-sayfalar.aspx?id=9> adresinden alınmıştır.
- URL-10. (2024, Mayıs 19). <https://www.akcaabat.bel.tr/turizm-rehberi-detay.aspx?id=1> adresinden alınmıştır.
- Ünlü, A. (1998). *Çevresel Tasarımda İlk Kavramlar*. İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Ünügür, M. (1973). Kültür Farklarının Mutfaklarda Mekân Gereksinmelerine Etkilerinin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Ergonomik Metot. İ.T.Ü., Mimarlık Fakültesi, Doktora Tezi, İstanbul.

- Yürük, T. (2023). *Learning from Change: Adapting Traditional Houses Through User Interventions Case Study: Antakya*. O.D.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Zorlu, T. & Sağsöz, A. (2010). Müstakil Konut Sitelerinde Kullanıcı Tercihlerine Bağlı Fiziki Müdahaleler Trabzon Örneği. *Metu Journal Of The Faculty Of Architecture*, 27(2),189-206.
- Zorlu, T. (2004). *Müstakil Konut Sitelerinde Değişim/Dönüşüm Sorunsalı ve Kimlik: Trabzon Örneği*. K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Zorlu, T. (2010). Konut İç Mekân Örgütlenmesinde Kültürel Boyut, Mekân Tasarımında Kültürel Yaklaşımlar, 2. *Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu*. İstanbul: MSGSÜ Yayınları.
- Zorlu, T. & Keskin, K. (2017). Kültür-Konut Etkileşiminde Mahremiyet Olgusu Geleneksel Urfa-Akçaabat/Ortamahalle Evleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Online Journal of Art & Design*, 5(2).

7. EKLER

Ek 1. Alan Araştırması İçin Hazırlanan Görüşme Formu

Bu görüşme formu Karadeniz Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Bölümünde yapılan “GELENEKSEL KONUTLARDA BANYO MEKANININ KULLANICI GEREKSİNİMLERİNE BAĞLI DEĞİŞİMİ: AKÇAABAT ORTAMAHALLE ÖRNEĞİ” başlıklı yüksek lisans tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Bu çalışmanın amacı; geleneksel konutların banyo/tuvalet mekanlarındaki kullanım biçimlerinin ve bu mekanlarda günümüz kullanıcı gereksinimlerine bağlı olarak yapılan müdahale/değişikliklerin belirlenmesi, geleneksel konutların korunarak yaşatılması için bu mekanlara yönelik müdahale önerilerinin geliştirilmesidir.

Görüşme No:
Görüşme Tarihi:

Adı-Soyadı:
Konut Ada/Parsel No:

A. Kullanıcıların Demografik Bilgileri

1.Cinsiyetiniz:

3.Eğitim Durumunuz:

2.Yaşınız:

4.Mesleğiniz:

B. Konutun Mevcut Kullanım Durumuna Yönelik Sorular

5. Konut mülkiyet durumunuz:

☐ Kiracı

☐ Ev Sahibi

6. Kaç yıldır bu konutta oturuyorsunuz?

☐ 1-5 yıl

☐ 5-10 yıl

☐ 10-20 yıl

☐ 20-30 yıl

7. Konutunuzda kaç kişi yaşamaktadır?

.....
.....

8. Konutunuzda kaç tane banyo/tuvalet bulunuyor?

.....
.....

9. Konutunuzdaki banyo/tuvalet mekânı kaç m²’dir?

.....
.....

10. Banyo/tuvalet mekânı konutunuzun hangi kat/katlarında bulunuyor?

.....

C. Konut Memnuniyetine Yönelik Sorular

11. Konutunuzun nelerinden memnunsunuz? Neden?

.....

12. Konutunuzun nelerinden memnun değilsiniz? Neden?

.....

13. Konutunuzda memnun olmadığınız neleri değiştirmek isterdiniz?

.....

D. Konuta Yapılan Müdahalelere Yönelik Sorular

14. Konutunuzun banyo/tuvalet mekânında bir değişiklik yaptınız mı? Evet ise, ne tür değişiklikler yaptınız?

.....

15. Söz konusu değişiklikleri yapmanıza neden olan etmenler nelerdir? (Hangi ihtiyaçlarınıza yönelik olarak gerçekleştirdiniz?)

.....

E. Konutun Onarım Durumuna Yönelik Sorular

16. Konutunuzda onarım/yenileme kapsamında bir değişiklik yapıldı mı? Evet ise, ne tür değişiklikler yapıldı?

.....

17. Onarım/yenileme kapsamında yapılan değişiklikler ile ilgili herhangi bir sorunla karşılaştınız mı? Evet ise, nasıl bir sorunla karşılaştınız?

.....

F. Kullanıcının Konuttan Beklentilerine Yönelik Sorular

18. Konutunuzda bir değişiklik yapmak ister miydiniz? Evet ise, nasıl bir değişiklik yapmak isterdiniz?

.....

19. Söz konusu değişiklikleri yapmak istemenize neden olan etmenler(ihtiyaçlarınız) nelerdir?

.....

20. Konutunuzda yaşamaktan memnun musunuz?

.....

21. Farklı bir konutta yaşama imkânınız olsaydı bunu tercih eder miydiniz?

.....

Ek 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler İçin Alınan Etik Kurul Kararı

	HİZMETE ÖZEL T.C. KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ Hukuk Müşavirliği	05.08.2024 09:26 E-82554930-050.01.04-543927 047805788 						
Sayı : E-82554930-050.01.04-543927 <i>1563</i> Konu : Hilal ÖZTÜRK'ün Etik Kurul Kararı	05.08.2024							
Sn. Hilal ÖZTÜRK								
İlgi : 04.08.2024 tarihli ve E-26014373-050.01.04-543885 sayılı yazı.								
KTÜ-Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümü yüksek lisans öğrencisi Hilal ÖZTÜRK'ün "Geleneksel Konutlarda Kullanıcı Gereksinmelerine Bağlı Banyo Mekanının Değişimi: Akçaabat Ortamahalle Örneği" adlı tez çalışması için gerekli olan Etik Kurul incelemesi yapılmış ve başvurunuz onay verilmiştir. Bilgilerinize ve gereğini rica ederim.								
Prof. Dr. Akif CİNEL Rektör Yardımcısı								
Bu belge gizli değildir. İhtiyaç halinde paylaşılabilir. Doğrulama Kod: 54F8C3C3-F7B5-426C-A803-6B515325E880 Doğrulama Adresi: https://www.sankiye.gov.tr/karadeniz-teknik-universitesi-diyarbakir <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td data-bbox="363 1805 494 1859"> 61080 – Trabzon / TÜRKİYE Tel: 04623772107 </td> <td data-bbox="571 1841 708 1859"> Faks: 04623774399 </td> <td data-bbox="782 1841 890 1859"> www.ktu.edu.tr </td> <td data-bbox="944 1809 1139 1863"> Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat Belgin ŞEN hukukmusavirligi@ktu.edu.tr </td> <td data-bbox="1203 1827 1244 1863"> Sayfa 1 / 1 </td> <td data-bbox="1267 1792 1347 1863"> </td> </tr> </table>			61080 – Trabzon / TÜRKİYE Tel: 04623772107	Faks: 04623774399	www.ktu.edu.tr	Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat Belgin ŞEN hukukmusavirligi@ktu.edu.tr	Sayfa 1 / 1	
61080 – Trabzon / TÜRKİYE Tel: 04623772107	Faks: 04623774399	www.ktu.edu.tr	Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat Belgin ŞEN hukukmusavirligi@ktu.edu.tr	Sayfa 1 / 1				

ÖZGEÇMİŞ

Hilal ÖZTÜRK, İlk ve ortaöğretimini 100. Yıl İlköğretim Okulu'nda bitirdikten sonra lise eğitimini 2015 yılında Akçaabat Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2016-2017 öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık bölümünde lisans eğitimine başladı. 2020 yılında bu bölümden 3.'lük derecesi ile mezun oldu. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim dalında tezli yüksek lisans programına başladı. 2023 yılından itibaren özel sektörde iç mimar olarak çalışmaktadır. İyi derece İngilizce bilmektedir.

